

KS. STANISŁAW LIBROWSKI

**SUMARIUSZ WPISÓW KOPIARIUSZA
KAPITUŁY KOLEGIACKIEJ W ŁOWICZU
Z PRZEŁOMU XVIII I XIX WIEKU**

(Z KONTYNUACJĄ DO ROKU 1961)

LUBLIN 1977

A. WPROWADZENIE

I. KOPIARZE W OGÓLNOŚCI

1. KOPIARIUSZE DOKUMENTÓW

Archiwa, biblioteki a nawet muzea polskie przechowują dotąd znaczną ilość kopiarzy instytucji kościelnych: diecezji i zakonów, katedr, kolegiat i opactw, parafii i klasztorów. Wiele też z istniejących kiedyś kopiariuszy nie doszło do naszych czasów. Były to przeważnie kopiarze najstarsze oraz inne, które stawszy się podstawą opracowania kartularzy nowszych czy bardziej metodycznych, uległy w różny sposób zniszczeniu.

Nie trzeba specjalnie dowodzić, jak wielką wartość — niegdyś dowodową dla zainteresowanych instytucji, a dziś przeważnie tylko naukową posiadały i zachowują nadal kopiarze. Przede wszystkim scalały w jednej księdze wszystkie, ogół lub jakąś wybraną grupę dokumentów danej instytucji. Po wtóre dzięki nim, tak jak częściowo innym księgom wpisów, ocalała wielka ilość dokumentów, które w oryginałach — w stosunku do tam zawartych — przetrwały w daleko mniejszej liczbie.

Istotnej wartości kopiariuszy nie obalają znane ich niedociągnięcia, którymi najczęściej są: 1) wadliwe odczytanie przez kopistów pewnych słów z podstawy kartularzy, zwłaszcza nazw miejscowości i osób, 2) zarzucanie pisowni oryginalnej przekazów na korzyść współczesnej sobie, 3) wpisywanie dokumentów nie zawsze w całości, szczególnie inserowanych, na skutek np. obcinania listy świadków.— Sumariowany tu kopiarz łowicki ustrzegł się trzeciego wykroczenia.

2. LITERATURA DRUKOWANA O KOPIARZACH

Nasz dorobek piśmienniczy na temat kopiariuszy jest ubogi, nieproporcjonalnie mały nie tylko w stosunku do wartości wewnętrznej kartularzy, ale także co do ilości ich zachowania.

Bibliografia polska posiada w tym względzie przeważnie drobne pozycje, i to nieliczne: kilka samoistnych artykułów informacyjnych, opublikowanych w czasopiśmie, oraz kilkanaście jeszcze mniejszych wzmianek, za-

mieszczonych we wstępach kodeksów dyplomatycznych, nazywanych obecnie coraz częściej zbiorami dokumentów.

Większe prace o pojedynczych kopiarzach kościelnych ukazały się po drugiej wojnie światowej zasadniczo tylko trzy: Czacharowskiego odnośnie kartularza Norbertanek w Żukowie¹, Turonia o kopiariuszu diecezji krakowskiej² i Zbudniewka o takiejże księdze Paulinów w Wieruszowie³. A już wydarzeniem bez precedensu w naszej historiografii jest opracowanie ostatniego autora o kopiarzach całego zakonu paulińskiego w Polsce⁴. — Unikalnym jest również niniejszy obszerny sumariusz zawartości jednego dużego kopiariusza łowickiego.

Polski dorobek drukowany na temat kopiarzy przedstawię z innej okazji.

3. KOPIARIUSZE ŁOWICKIE

Pierwsza znana wzmianka o kopiarzu kapituły łowickiej zachodzi w źródłach pod r. 1500⁵. Kopiariusz ten już wtenczas nazwano *Liber antiquus privilegiorum Capituli Loviciensis*. Z tego jednocześnie wynika, że już wtedy wspomniana kapituła zaczęła prowadzić inny, nowszy kartularz.

W aktach kapituły łowickiej pod r. 1658 zanotowano, że jej *Liber privilegiorum*, ukryty na czas inwazji szwedzkiej na Łowicz, został wtedy powrócony na stałe swe miejsce przechowywania w kapitularnym kolegiaty⁶. Był to przypuszczalnie drugi z kolei kopiariusz tejże instytucji, którego początek można wyprowadzać sprzed r. 1500.

Wydaje się dalej, że kopiarz przytaczany przez Chwalewika⁷ jako *Iuria [s] et privilegia R. Collegiatae Loviciensis* jest sumariowanym przeze mnie kartularzem chronologicznie trzecim, chociaż tytuły ich nie pokrywają się ściśle i kopiariusz wspomniany przez tego autora miał posiadać indeks, którego niniejszy nie ma. Z powodu tych dwóch zastrzeżeń można również kartularz łowicki, o którym informuje Chwalewik, poczytać za kapitulny kopiarz drugi.

¹ A. Czacharowski: *Kopiarusz Norbertanek w Żukowie*, „Zap. hist.”, t. 23: 1957, z. 4, s. 63—96.

² B. Turon. „*Liber Antiquus*” — *kopiarz biskupstwa krakowskiego*, „Acta Univ. Wratisl.”, nr 36 Hist., [z.] 9: 1965, s. 67—97.

³ J. Zbudniewek: *Kopiarz dokumentów Konwentu Paulinów w Wieruszowie*, „Arch. Bibl. Muz.”, t. 26: 1973, s. 199—261; t. 27 1973, s. 207—260.

⁴ J. Zbudniewek: *Kopiarze dokumentów Zakonu Paulinów w Polsce do końca XVII w.*, „Arch. Bibl. Muz.”, t. 34—35: 1977.

⁵ Archiwum Kap. w Łowiczu: *Kopiarz kapituły* (niniejszy), s. 148.

⁶ Archiwum Kap. w Łowiczu: *Liber decretorum Capituli Loviciensis ab anno 1658 ad annum 1682*, s. 13.

⁷ E. Chwalewik: *Zbiory polskie...*, t. 1, Warszawa 1926, s. 435.

Wreszcie czwartym znanym kopiarzszem kolegiaty w Łowiczu jest zachowany kartularz tamt. kolegium wikariuszy i mansjonarzy, zawierający także statuty tej zdwojonej instytucji, wspomniany po raz pierwszy w aktach wizytacji gen. tejże świątyni z r. 1811⁸. Miał on być zatwierdzony przez władzę kościelną w r. 1722, jednak przez ową czynność trzeba rozumieć aprobatę raczej statutów. Nie oglądałem go jeszcze, a więc nie mogę podać tu ewentualnego jego tytułu.

Chronologicznie trzeci kopiarz kapitulny, poniżej przedstawiany, i kartularz wikaryjski znajdują się aktualnie w Archiwum Kapituły w Łowiczu.

Oprócz wspomnianych istnieją jeszcze dwa inne kopiarzszes łowickie w Archiwum Archidiecezjalnym w Warszawie. Nie są one związane z tamt. kolegiatą i z Łowicza wyszły już dawniej.

Pierwszy z nich to *Zbiór i opisanie praw, przywilejów, ordynacyj i dekretów, reskryptów miastu Łowiczowi służących, zeszyt 1: od 1375 do 1745 r.* Został ukończony w połowie XVIII w. i zawiera przeważnie nadania oraz mandaty królów i arcybiskupów gnieźnieńskich dla tego miasta.

Drugi nosi tytuł *Descriptio generalis omnium bonorum mensae archiepiscopalis Gnesnensis in ordine demandatae hypothecae eorundem confecta 1796 anno*. Posiada on w archiwum nr 231. Obejmuje uwierzytelnione kopie dokumentów z zespołów gnieźnieńskich arcybiskupiego i kapituły metropolitalnej, odnoszących się przeważnie do majątków stołu arcybiskupów w Księstwie Łowickim. Jak opracowany przeze mnie kartularz kapitulny, powstał on za pontyfikatu Krasickiego, ale od razu w drugim roku jego rządów, przypuszczalnie w celu obrony tych dóbr po III rozbiórce Polski. Większość materiału z tej książki opublikowałem, bez żadnej instrukcji, ks. W. Kwiatkowski⁹.

II. KOPIARZ KAPITUŁY W ŁOWICZU

1. OPIS ZEWNĘTRZNY

Mamy tu do czynienia z okazałą księgą papierową formatu foliału większego, oprawioną na początku XIX w. w brązową skórę. Wymiary materiału pisarskiego 35,3 (wysokość) × 21,7 (szerokość) + 8,2 (grubość) cm; oprawy 36,1 × 22,4 cm. Księga została wykonana starannie na jednakowym grubym papierze ze znakami wodnymi. Pismo kopiarzszu czytelne, umieszczone w pojedynczych kolumnach obwiedzionych liniami, przeciągniętymi czarnym ołówkiem. Posiada 902 współcześnie spagininowane strony. Na po-

⁸ Archiwum Diec. we Włocławku: AAG, Wiz. 141, s. 195.

⁹ W Kwiatkowski. *Prymasowska kapituła i kolegiata w Łowiczu (1433—1938)*, Warszawa 1939, s. 311—555.

czątku rękopisu znajdują się 2 karty czyste, a na końcu 1.

Kodeks nie posiada właściwego tytułu, ni daty wykonania, którą ustalamy na podstawie dokumentów wpisanych, ni nazwiska autora. Skróconym tylko jego tytułem można nazwać wyciśnięte majuskułami w górnej części grzbietu słowa: *Jura | et | privilegia | R. Capituli | Loviciensis* oraz nad nimi, na podniszczonej naklejce minuskułowy napis: [*Liber*] *privilegiorum*. Sygnatura księgi Ms 28, umieszczona na 2 s. okładki, niewiele daje, a pochodzi z tego czasu (w. XIX), kiedy kopiarz znajdował się pośród rękopisów Biblioteki Kapituły Łowickiej.

Kartularz został sporządzony bez specjalnego planu wewnętrznego. Jeżeli w nim widać jakiś porządek, to chronologiczny układ dokumentów, i to z odchyleniami, o czym będzie niżej. Kopista zmieniał pisownię starszych dokumentów na osiemnastowieczną. Błędy w odczytaniu dat oraz nazw miejscowych i osób spotykamy w kopiarzynie raczej rzadko. O ważniejszych z nich melduję we właściwym sumariuszu. Użytkownicy licznie popodkreślali interesujące ich miejsca tak w tekście, jak też na marginesach ołówkami zwykłym i kolorowym. Kopiarz został w całości z mikrofilmowany przez Ośrodek ABMK przy KUL w Lublinie (sygn. mikrofilmu 3519).

2. ŹRÓDŁA WPISÓW

Autor kopiarzynie czerpał do niego materiał ze wszystkich dostępnych sobie źródeł. Naprzód z dawniejszych od swojego kopiarzynie kolegiaty w Łowiczu. Potem z dokumentów oryginalnych przechowywanych w miejscowym archiwum kapituły. Dalej z *Liber beneficiorum archidiecezji gnieźnieńskiej*, zw. Łaskiego, znajdującego się w Archiwum Kapituły Metrop. w Gnieźnie, z którego uwierzytelnione odpisy materiałów odnoszących się do kolegiaty łowickiej, po wielokroć i w różnych partiach, wydawano do Łowicza. Około 1749 r. uczyniono to globalnie, pewnie na instancję kanonika łow. Adama Janickiego († 1771), z którego rękopisu¹⁰ przeszły one do naszego kartularza. Następnym źródłem wpisów stały się kopiarzynie archidiecezji gnieźnieńskiej, zachowywane w tamt. archiwum kapituły. Z tych to ksiąg uwierzytelniano częściowo kopie dla Łowicza w ciągu wieków, a do opracowywanego tu kopiarzynie dostarczał ich masowo ks. Franciszek Salezy Waliński, notariusz publiczny z ustanowienia ap. i sekretarz kapituły gnieźnieńskiej. Kolejnymi materiałami, które weszły w skład tego kartularza, były odpisy z akt arcybiskupów gnieźnieńskich, nagromadzonych licznie w Łowiczu (od r. 1519) w kurii prymasów. Kapituła łowicka otrzymywała stąd w ciągu stuleci uwierzytelnione kopie potrzebnych jej dokumentów, natomiast do sporządzenia niniejszego kopiarzynie wydawał je autorowi długoletni notariusz kurii arcybiskupów

¹⁰ Archiwum Archidiec. Warszawskiej, sygn. 973/L33, s. 20—69.

Ostrowskiego, Poniatowskiego i Krasickiego szlachcic Jan Kanty Głowacki. Poza wspomnianymi zespołami, seriami akt czy pojedynczymi rękopisami treść naszego kartularza wzbogaciły wypisy z akt Konsystorza Łowickiego i różnorodnych ksiąg miasta Łowicza.

A chociaż kopiarz ten zawiera daleko więcej dokumentów wpisanych, niż ocalało ich w oryginałach, choć autor starał się zamieścić ich w swej księdze jak najwięcej, to przecież, kiedy obecnie przegląda się pozostałe kopiarze łowickie, a zwłaszcza weźmie się do ręki wydrukowane niedawno *Regesty (zniszczonej) akt arcybiskupów gnieźnieńskich*¹¹, a tym bardziej ocalałe w większości tomy akt kapituły łowickiej, napotyka się liczne przywileje i zapiski, których wspomniany kopista nie zdołał czy nie zamierzał pomieścić w swym kodeksie.

3. TREŚĆ WPISÓW

W kopiarzynie mieszczą się dokumenty fundacyjne, erekcyjne, gospodarcze i różne kolegiaty i kapituły łowickiej oraz instytucji z nimi związanych, podległych, utworzonych przez nie. Są tu także statuty tej kapituły w redakcji z r. 1528, dekrety powizytacyjne wystawione dla niej w latach 1714, 1728 i 1782 przez arcybiskupów gnieźnieńskich. Krótko mówiąc — w księdze znajdujemy cały wachlarz dokumentów, obszernych i drobniejszych, ważnych i zwykłych, ciekawych i przeciętnych, na ogół mało jeszcze wykorzystanych, które mogą się stać bazą źródłową dla rozmaitych opracowań. Wszyscy występujący we wpisanych przekazach źródłowych ludzie byli w większym lub mniejszym stopniu związani z Łowiczem, a szczególnie z jego kolegiatą.

4. ILOŚĆ, OBJĘTOŚĆ I CHRONOLOGIA DOKUMENTÓW

Policzone przeze mnie i ponumerowane ciągle cyframi arabskimi, przy prawych marginesach sumariusza, są tylko dokumenty zasadnicze i samoistne. Jest ich w księdze 181. Nie weszły do tej kolekcji liczebnej przywileje inserowane i transumowane, których w kopiarzu jest przypuszczalnie drugie tyle (np. w num. 74 — cztery, w 87 — pięć, w 115 — dziesięć, w 167 — dziewiętnaście). Są one oznaczone, przy lewych marginesach pracy, i zaczynają się w każdym dokumencie przewodnim od jedyńki arabskiej lub litery a.

Odnośnie objętości — jedne wpisy do kartularza są dokonane na

¹¹ *Regesty wybranych zapisek z akt działalności arcybiskupów gnieźnieńskich*, wyd. H. Rybus, „Arch. Bibl. Muz.”, t. 3: 1961, s. 111—404; t. 6. 1963, s. 313—361.— H. Rybus: *Kilka uwag o zniszczonych aktach arcybiskupów gnieźnieńskich i o nieznanej zyciorysie Piotra Gamrata*, „Arch. Bibl. Muz.”, t. 2: 1961, s. 303—316.

stronie lub dwóch, drugie na kilku, inne na kilkunastu, np. nr 51 (s. 249—277), poz. 87 (s. 458—474), nr 166 (s. 807—824), wreszcie inne na kilkadziesiąt, np. poz. 74 (s. 355—385), nr 115 (s. 574—608), poz. 167 (s. 824—876 czyli 53 strony pisma!).

Dokumenty zaczynają się od r. 1433 (erekcja kolegiaty i kapituły w Łowiczu) — nr 1 i ciągną się do r. 1961 — poz. 181. Główny trzon kopiarza, pisany w latach 1796—1809, kończy się na num. 167 (s. 876). Autor księgi dokonywał wpisów na ogół chronologicznie. Jednak po kilka razy robił dopisy przepuszczonych przywilejów dawniejszych. I tak po dokumencie nr 56 z r. 1552 (s. 292—293) idzie w kopiarzuszku poz. 57 z r. 1535 (s. 293—298); po num. 141 z r. 1781 (s. 724—729) następuje poz. 142 z r. 1751 (s. 730—736); po num. 160 z lat 1802—1803 (s. 789—794) idą poz. 161—162 z lat 1691, 1696 (s. 794—803); po przywileju nr 166 z lat 1800—1802 (s. 807—824) następuje poz. 167 z r. 1782 (s. 824—876). Od num. 168 do końca księgi mamy już wpisy ułożone całkowicie chronologicznie, chociaż z drugiej strony idą one z dużymi przerwami co do lat i nie mają insertów (s. 876—902). Wypadnie przy tym zaznaczyć, że główny kopista, układając dokumenty w kopiarzuszku, dopasowuje do ciągu chronologicznego nie daty transumacji czy ingrosacji przywilejów, ale datę insertów czyli przekazów starszych.

5. JĘZYK WPISÓW

Wszystkie dokumenty i zapiski kopiarza są zredagowane w języku łacińskim za wyjątkiem następujących numerów: 73 (jęz. pol. i łac.), 83 88. 108 (łac. i pol.), 116 (ins. pol.) 119—120, 124, 140 (łac. i pol.), 141 (cz. włos.), 150, 153 (pol. tłum. z niem.), 156, 160 (cz. 1), 162—164, 167 (cz. II/5 i II/8), 168—173, 175 (jęz. pol.).

6. AUTOR KARTULARZA I KONTYNUATORZY

Twórcą kopiarza, nie uwidocznionym ani razu w księdze, był wedle udzielonych mi informacji pisemnych, niestety tylko biograficznych, przez ks. prałata mgra Józefa Wieteskę, prepozyta par. kolegiackiej w Łowiczu, ks. Piotr Ślądcki. Syn Pawła i Jadwigi, urodzony we wsi Placencja, został ochrzczony w kolegiacie 30 stycznia 1771 r. Święcenia kapłańskie przyjął w r. 1794, po ukończeniu Seminarium (Archidiecezji Gnieźnieńskiej) w Łowiczu, prowadzonym przez Misjonarzy. Zaraz został psalterzystą w kolegiacie. W d. 30 czerwca 1796 r. objął urząd notariusza miejscowej kapituły, któremu podlegały kancelaria, archiwum i biblioteka tejże instytucji. Na tym stanowisku pozostawał do 14 grudnia 1809 r., po czym awansował na podproboszcza czyli wicekustosza kolegiaty. Był jednocześnie pre-

bendarzem kościołka św. Leonarda, z powodu czego przysługiwał mu tytuł kanonika honorowego kolegiaty łowickiej. Zmarł w Łowiczu 2 października 1832 r.

W d. 18 czerwca 1810 r. zapisano w aktach kapituły łow., że ks. Śladecki złożył wspom. korporacji wykonany przez siebie kopiarusz. Ta doceniając pracę włożoną w to dzieło, wypłaciła mu ze swej kasy 30 pełnowartościowych zł czyli 360 flor. pol. Jednocześnie wyznaczyła do weryfikacji kopiarza kanonika Mikołaja Aleksiego Ondernarda (z pochodzenia Francuza) i ks. Piotra Michałowskiego, akt. swego notariusza a następcę Śladeckiego na tym urzędzie (Akta kapituły, t. XII, s. 140). Rzeczywiście na licznych stronach księgi widać naniesione ręką jej autora poprawki. Trudno jednak powiedzieć, na ile są one wynikiem jego korekty, a w jakiej mierze zostały spowodowane ingerencją wspomnianych.

Z niewystarczającej bazy źródłowej nie można ustalić, czy Śladecki podjął się wiadomej pracy z własnej woli i zamiłowania, czy też z zalecenia kapituły wzgl. nawet arcyb. Krasickiego, jako że pewnie z inicjatywy tego hierarchy powstał na gruncie ośrodka łowickiego inny kopiarusz, mianowicie obejmujący dokumentację odnoszącą się do majątków arcybiskupich, o czym była mowa w punkcie 3 rozdziału I nin. wstępu.

Charakter pisma pierwszej, głównej ręki, a więc ks. Śladeckiego widać od 1 do 876 strony kopiarza. Wpisał on do księgi w latach 1796—1809 167 dokumentów zasadniczych oraz do nich inserowanych, wystawionych na przestrzeni l. 1433—1803. Następny, nie znany kopista, prowadził dzieło od num. 168 do 176, wciągając na s. 876—894 rękopisu dokumenty z lat 1816—1861. Drugim kontynuatorem ks. Śladeckiego (trzecia ręka pisma) był prepozyt tejże kolegiaty, ks. prałat Andrzej Retke, który na s. 895—900 wpisał współcześnie dokumenty z lat 1903—1906, oznaczone przeze mnie poz. 177—180. Ostatni przywilej, nr 181. z r. 1961, zaciągnął do kartularza na s. 901—902 wspomniany już ks. prałat Wieteska (czwarta ręka).

7. CEL SPORZĄDZENIA KOPIARZA

W dziejach piśmiennictwa kopiarzowego każdy kartularz miał podobne zadania: zebranie w całość ogółu przywilejów danej instytucji, a wskutek tego zastąpienie dokumentów oryginalnych, stopniowo rozpraszanych, gubionych i niszczących, tudzież gromadzenie obok tamtych potrzebnych wpisów z ksiąg aktowych. Większą moc prawną posiadał kopiarusz mający za twierdzenie monarsze, jak pergaminowy kopiarz diecezji włocławskiej z końca XVI w., który otrzymał taką aprobatę od króla Zygmunta III Wazy w r. 1611.

Kopiarusz niniejszy, powstały po rozbiorach kraju, nie mógł liczyć na

podobne zatwierdzenie. Jego celem ogólnym były zadania ciężące na wszystkich kopiarzach. Cel szczegółowy, własny miał chyba ten sam, co wzmiankowany wyżej kartularz arcybiskupi z r. 1796. Także on miał udowodniać prawa kapituły łowickiej do posiadanych nieruchomości, które w r. 1793 i 1795 dostały się pod II i III zabór pruski.

III. SUMARIUSZ ZAWARTOŚCI KOPIARIUSZA

1. WYJAŚNIENIE TYTUŁU PRACY

Mamy tu do czynienia z sumariuszem „wpisów”, a nie „dokumentów” do kopiarza, albowiem opracowywana przeze mnie księga, obok przeważającej liczby poprawnie zredagowanych dokumentów, zawiera również szereg przywilejów charakteru niedokumentowego oraz kilka większych i mniejszych zapisek historycznych.

2. PLAN OPRACOWANIA

Rozprawę podzieliłem, siłą rzeczy, na dwie nierówne części, krótszą — A: Wprowadzenie, rozpadające się z kolei na cztery rozdziały, w których istnieją jeszcze punkty, oraz dłuższą — B: Sumariusz wpisów, dzielący się także na dwa, nierówne i formalne tylko, rozdziały.

Ostatnim rozdziałem we wstępie jest wykaz skrótów zastosowanych w sumariuszu. Skrócono przeważnie wyrazy mniej ważne, a często powtarzające się. Nie skracano oznaczeń urzędów, stanowisk, tytułów, przyimotnikowych nazw diecezji, zakonów, miejscowości za wyjątkiem dwóch najczęściej zachodzących: gnieźnieński i łowicki, jako że kopiarz dotyczy Łowicza należącego przez długie wieki do archidiecezji gnieźnieńskiej. Chciano bowiem przez to z jednej strony uniknąć pomyłek i niejasności przy tak ogromnej liczbie przytaczanych nazw miejscowych i funkcyjnych, a z drugiej służyć w przyszłości pomocą dla opracowujących hasła biograficzne.

We właściwym sumariuszu, bardzo rozbudowanym, obejmującym zasadniczych wpisów 181, oraz pewnie drugie tyle nie policzonych przeze mnie dokumentów inserowanych w tamte, wydzieliłem ze względów jedynie formalnych dwie podczęści: wpisy istotne dla tego kartularza, obejmujące num. 1—168, odnoszące się do kolegiaty i kapituły z czasu przynależności Łowicza do archidiecezji gnieźnieńskiej (do r. 1818) oraz dokumenty od 169—181 dotyczące podobnej treści z okresu wchodzenia tego miasta w skład archidiecezji warszawskiej (od r. 1819).

W pracy mej brakuje części trzeciej (C), mianowicie jakiegoś indeksu czy konkordancji topograficzno-chronologicznej, gdyż wpisy w kopiarzu nie zawsze następują po sobie chronologicznie, a choćby nawet tak było, to chronologia łatwo ginie w tak szerokim opracowaniu sumariusza. Nie uczyniłem tego, albowiem nie tylko brak mi czasu i sił fizycznych, ale także wystarczająco sobie nie wyobrażam, jak np. w takim indeksie uwzględnić ową masę dokumentów transumowanych czyli kancelaryjnie zależnych od transumptów. Pewnym ułatwieniem w tym względzie dla odbiorcy sumariusza będą urozmaicenia typograficzne w poszczególnych jego pozycjach, liczniejsze w dokumentach ważniejszych.

3. KOMPOZYCJA REDAKCYJNA SUMARIUSZA. WYGLĄD JEDNEGO WPISU

Jakkolwiek zdaję sobie sprawę, że regest nie zastąpi w badaniach całego dokumentu, a sumariusz dyplomatariusza — lub inaczej: sumariusz nie zwolni badacza od zaglądania do treści dokumentów, to przecież rozwinąłem mocno i same regesty, i sumariusz ich bardzo rozbudowałem. Robiłem to przeświadczony, iż większość wpisów tego kopiarza — czy to dlatego, że są nowsze, czy mniej ważne — nie doczeka się swej publikacji in extenso i będzie znana historykom zasadniczo tylko z mojego sumariusza. — I pewnie z powodu tego rozbudowania, a nawet przeładowania, sumariusz ten, chyba najobszerniejszy w naszej literaturze naukowej proporcjonalnie do odpowiadającego mu kopiarza kapituły łowickiej, chociaż, jak ufam, będzie użyteczny dla polihistoryków, nie stanie się w przyszłości wzorcem i modelem do opracowania następnych kartularzy.

Sumariusz ten nie jest zestawieniem samych tylko streszczeń dokumentów. Regest stanowi w nim, biorąc ogólnie, tylko czwartą część treści jednego wpisu w księgę. Z reguły zaś opracowanie takiego jednego wpisu składa się z czterech elementów: 1) datacji i numeru dokumentu, 2) jego regestu, 3) listy świadków oraz 4) informacji i uwag.

1) Datacja składa się z rozwiązanej przez autora pracy kolejno daty rocznej, miesięcznej i dziennej wystawienia dokumentu, po niej zaś miejscowości, a często nawet urzędującej instytucji i osoby. Pod tymi elementami chronologii, geografii i topografii, wyrażonymi w języku polskim oraz według obecnego sposobu oznaczania czasu i aktualnego nazewnictwa, idą w sumariuszu, ażeby badacze mogli kontrolować, także od lewych marginesów, datacje oryginalne — kalendarza rzymskiego lub kościelnego — i ewentualne dane miejscowe. — Numeracja wciągniętych

do kopiarza dokumentów pochodzi również ode mnie i figuruje tylko w sumariuszu, a nie w kartularzu. W pozycjach zasadniczych numery te zostały umieszczone przy prawych marginesach tomu, w wierszu zaczynającym datację rozwiązana. Natomiast w dokumentach zależnych kancelaryjnie (także ważnych, nieraz nawet ważniejszych niż przewodnie) zarówno numer przywileju, jak i jego datacja idą przy lewych marginesach druku: najpierw numer (oznaczony cyfrą lub literą) dokumentu, a po kropce rozwiązana datacja. Pod nimi zostały umieszczone, jak w pozycjach głównych, oryginalne datacje względnie także dane geograficzne i topograficzne.

2) Regesty wpisanych do kopiarza dokumentów czy innych przekazów, nie tylko głównych, lecz także zależnych, są w sumariuszu pełne, obszernie, a nawet — proporcjonalnie do niektórych rozległych materiałów — bardzo szerokie. Jeżeli np. dokument nr 167 wynosi w księdze aż 53 strony i posiada 19 insertów, wówczas wyczerpująca informacja o nim nie mogła się zmieścić na jednej stronie druku, ale na kilku! Podobnie wypadło postąpić z innymi, licznymi w kartularzu, dłuższymi dokumentami.— W treści tychże regestów podałem licznie, w nawiasach okrągłych — albowiem sumariusz jest opracowaniem — rozmaite uzupełniające dopowiedzenia. Informacje owe zaczerpnięto ze źródeł znajdujących się poza kopiariuszem. Uważałem bowiem, iż uzupełnienia te są ważne dla całości wpisanej w kartularz. Oprócz informacji rzeczowych w regestach obydwu kategorii dokumentów, a pewnie też w uwagach pod nimi, znalazły się, również w nawiasach, oryginalne datacje przywilejów czy zapisek wspomnianych w pewnych pozycjach kopiarza, ale do niego — z niewiadomych powodów — nie zaciągniętych.

3) Imiona czy nazwiska świadków w dokumentach ustępują miejsca jedynie wystawcom i odbiorcom tychże. I jeżeli o wystawcach i odbiorcach przywilejów zwykle wiemy wiele z ich regestów, albo nawet ze źródeł obcych, owa trzecia grupa osób, liczniejsza, z reguły znana jest historykom tylko z zakończenia dokumentów. Doceniając owe listy świadków dla opracowywania artykułów biograficznych zawsze je wypisuję w sumariuszu, nieraz z dodatkami (w nawiasach) z innych źródeł. Przy tym skrzętnie notuję tytuły owych osób, godności, piastowane urzędy i stanowiska, wykonywane funkcje.— Jakkolwiek kapituły metrop. gnieźnieńska, a nawet częściowo kolegiacka w Łowiczu, uchwalając pewne dokumenty, czy aprobując arcybiskupie (tylko gnieźnieńska) są wystawcami przywilejów własnych a współwystawcami arcybiskupich i jako takie figurują na podobieństwo innych wystawców w regestach, to członków ich, biorących udział w danych posiedzeniach korporacyjnych, wyliczam dopiero na tym miejscu, czyli na podobieństwo świadków ogółu przywilejów. Czynię to dlatego, iż pojedynczy prałaci i kanonicy nie byli autorami dokumentów i jest ich wielu. Pragnąc również

ich zestawy przekazać historykom, obok imion czy nazwisk notując skrętnie posiadane tytuły i pełnione funkcje. Natomiast gdy jakąś czynność prawną wykonywał z ramienia arcybiskupa jeden czy nawet kilku kanoników, znaleźli się oni w rejestrach jako wystawcy dokumentów lub wykonawcy poruczonych spraw

4) Informacje i uwagi zawarte w sumariuszu dotyczą sygnatur cytowanych oryginałów niektórych wpisów kopiarza, druku dokumentów, rozmaitych wiadomości. Natomiast nie ma mowy o mikrofilmach poszczególnych pozycji kartularza, a tylko jednorazowo całej księgi (w punkcie 1 drugiego rozdziału tego wstępu).

Wiadomo, że kilkadziesiąt wpisów do kopiarza dokonano z dokumentów oryginalnych, przechowywanych wtedy w Archiwum Kapituły w Łowiczu. Po r. 1862 przewieziono je do Archiwum Konsystorza Gen. w Warszawie. Ks. W Kwiatkowski z Warszawy podał na marginesach tego kartularza przy 22 wpisach niefachowe sygnatury odpowiednich oryginałów. A chociaż sygnatury te, będące samymi cyframi, były zmieniane, przecież nie idą według chronologii przywilejów. Zostawiając na przyszłość ustalenie miejsca ich przechowywania i liczby, wiadomość o nich podaję w sumariuszu zgodnie ze wspomnianymi notatami marginalnymi.

Na 181 dokumentów niezależnych i drugie tyle inserowanych do księgi około 41 zostało opublikowanych, ale ubocznie i nie z naszego kopiarza. Przeważająca część została wydrukowana w *Liber beneficiorum* Łaskiego¹², z rękopisu znajdującego się wtedy w Archiwum Konsystorza Gen. Kaliskiego, obecnie zaś w Archiwum Archidiecezjalnym w Gnieźnie. Także ks. Kwiatkowski w swym elaboracie praco-edycyjnym o kapitule łowickiej¹³ opublikował ich, bez żadnej instrukcji, kilka, z cytowanego wyżej kopiarza pt. *Descriptio generalis omnium bonorum...* W innych publikacjach źródłowych czy czasopismach była drukowana znikoma ilość dokumentów wciągniętych w ten kartularz.

Uwagi moje, zamieszczone pod danymi wpisami do kopiarza, nie przynoszą informacji na temat, kto z nielicznych historyków, np. Jan Warężak i ks. Józef Wieteska, oraz do jakich prac korzystał istotnie z określonych dokumentów wciągniętych do tej księgi. Podobnych informacji udzielają wydawcy zbiorów dokumentów, posiada je w swym *Repertorium* Z. Budkowa¹⁴, znajdują się u mnie w zamierzonej publikacji źródeł łowickich.— Uwagi zawarte w tym sumariuszu prostują za to

¹² Jana Łaskiego [...] *Liber beneficiorum archidiecezyi gnieźnieńskiej...*, wyd. J. Łukowski, t. 2, Gniezno 1881, s. 507—552.

¹³ Jak przyp. 9 — odpowiednie strony podano niżej w sumariuszu.

¹⁴ Z. Kozłowska-Budkowa. *Repertorium polskich dokumentów doby piastowskiej*, z. 1. do końca wieku XII. Kraków 1937.

błędy rzeczowe, jakie zakradły się do wpisów, wyjaśniają wiele o ekstraktach dokumentów inserowanych, dostarczając w ten sposób informacji do dziejów kancelarii, archiwów, genealogii, biografistyki. Gdzie tylko zachodziła łączność, a tym bardziej potrzeba, podawałem na tych miejscach szczegóły o ludziach, urządach, notariuszach, wpisach, kontrolach akt. Staralem się zwłaszcza poinformować o tym, kto i skąd dostarczał ks. Śladeckiemu materiałów do wciągnięcia ich w omawiany kartularz.

4. PODKREŚLENIA TYPOGRAFICZNE W SUMARIUSZU

Pierwsze dwa elementy poszczególnych wpisów, mianowicie datację i numer oraz regest, jako ważniejsze, oddaję w sumariuszu garmondem z interlinią (10/12), a w dokumentach inserowanych bez interlinii (10/10). Przy czym datację oryginalną, celem wyróżnienia jej, uwypuklam kursywą.

Następne dwa składniki kolejnych opisów: listę świadków względnie osób korporacji oraz informacje i uwagi, jako treść mniej ważną, drukuję *petitem* z interlinią (8/10), tak po dokumentach zasadniczych, jak transumowanych.— W ten sam sposób zostały oddane we wstępie skróty zachodzące we właściwym sumariuszu i przypisy do wstępu.

Półgrubo (półtłusto) wyrażam najważniejsze rzeczy w poszczególnych wpisach, a więc rok wystawienia dokumentu oraz numer czyli pozycję jego w sumariuszu. Akcent ten odnosi się do wszystkich gatunków przekazu kopiarusza.— W ten sam sposób zostały podkreślone istotne wyrazy w regestach dokumentów ważniejszych dla historii kościelnej, tzw. fundacyjnych i erekcyjnych, natury religijnej i kulturalnej, które odnośnie Łowicza pragnę opublikować w osobnym zbiorze.

Ujęcie wiadomości zaczerpniętych z obcych źródeł w nawiasy okragłe osłabia je celowo optycznie pośród treści kolejnych opisów, pochodzących z omawianego kopiarza.

IV. SKRÓTY ZASTOSOWANE W SUMARIUSZU

a. — ante
 ab. — abbas
 akt. — aktualny
 ap. — apostolski, apostoł
 arch. — archiwum
 archidiec. — archidiecezja
 arcyb. — arcybiskup
 b. — biskup, były
 bak. — bakałarz

błęd. — błędnie
 b.m. — biskup i męczennik
 BVM — Beata Virgo Maria
 ces. — cesarski
 cz. — częściowo, część
 czerw. — czerwony
 d. — dzień
 daw — dawniejszy, dawny
 dek. — dekanat

- diec. — diecezja
 dok. — dokument
 dom. — dominica
 dot. — dotychczas, dotychczasowy
 duch. — duchowny
 dystr. — dystrykt
 dz. — dziewica
 dziedz. — dziedzic, dziedziczny
 ep. — episcopus
 ev. — ewangelista
 ewent. — ewentualny
 f. — feria
 fest. — festum
 flor. — floren
 for. — foralny
 fund. — fundus, fundusz
 gen. — generalis, generalnie, generalny
 gl. — gloriosus
 gnieźn. — gnieźnieński
 gr — grosz
 grodz. — grodzki
 grzyw. — grzywna
 h. — herb
 hr. — hrabia
 in. — inni
 ins. — insert
 itd. — i tak dalej
 jedn. — jednocześnie
 jęz. — język
 JKM — Jego Królewska Mość
 jw — jak wyżej
 k. — koło
 kan. — kanoniczny
 kap. — kapituła
 kat. — katedra, katedralny
 KDW — *Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski*, t. 5, wyd. F. Piekosiński, Poznań 1908
 kier. — kierunek
 kl. — klasa, klucz
 koad. — koadiutor
 kom. — komendatariusz, komendatoryjny
 kon. — konopny
 kop. — kopiarz, kopiarz
 kor. — koronny
 Korytkowski. *Arcybiskupi* — J. Korytkowski: *Arcybiskupi gnieźnieńscy...*, t. 1—5, Poznań 1888—1892
 król. — królewski
 ks. — książdz, księstwo
 Kwiatkowski — W. Kwiatkowski: *Prymasowska kapituła i kolegiata w Łowiczu (1433—1938)*, Warszawa 1939
 l. — lata
 LB — J. Łaskiego [...] *Liber beneficiorum archidiecezji gnieźnieńskiej...*, wyd. J. Łukowski, t. 1—2, Gniezno 1880—1881
 lic. — licencjat
 Lit. — Litwa
 lit. — litewski
 łac. — łaciński
 łow. — łowicki
 m. — męczennik
 małz. — małżeństwo, małżonkowie
 metrop. — metropolitalny
 mgr — magister
 miejsc. — miejscowość, miejscowy
 m.in. — między innymi
 mm. — martyres, męczennicy
 Najśw. P. — Najświętsza Panna
 nast. — następny
 następ. — następująco, następujący
 nauk. — naukowy
 niem. — niemiecki
 nin. — niniejszy
 NMP — Najświętsza Maryja Panna
 nom. — nominat
 not. — notariusz
 np. — na przykład
 nr — numer
 num. — numer
 numer. — numerowany
 o. — ojciec
 ob. — obojga
 obec. — obecnie, obecny
 oct. — octava
 odb. — odbyty
 ok. — około
 oo. — ojcowie
 op. — opat
 ord. — order
 ost. — ostatni
 p. — post
 pap. — papieski, papież
 par. — parafia, parafialny
 pien. — pienny
 pierw. — pierwszy
 P.J. — Pan Jezus
 pocz. — początek
 Pol. — Polska
 pol. — polski
 poł. — polowa

- pom. — pomiędzy
 pont. — pontifex
 por. — porównaj
 pow — powiat
 poz. — pozycja
 prac. — pracowity
 prof. — profesor
 prow. — prowincjał
 prox. — proximus
 przech. — przechowywany
 przyp. — przypuszczalnie
 pt. — pod tytułem
 publ. — publiczny
 pw. — pod wezwaniem
 r. — rok
 red. — redaktor
 Regesty — *Regesty wybranych zapisek z akt działalności arcybiskupów gnieźnieńskich*, wyd. H. Rybus, „Arch. Bibl. Muz.”, t. 3 1961, s. 111—404; t. 6 1963, s. 313—361
 s — sic
 s. — sanctus, strona
 sabb. — sabbatum
 scil. — scilicet
 SDV — Sanctissima Deipara Virgo
 sł. — sławetny
 SMV — Sancta Maria Virgo
 snop. — snopowy
 soc. — socius
 sporz. — sporządzenie
 ss. — sancti
 st. — stary
 stul. — stulecie
 sygn. — sygnatura
 szan. — szanowny
 szl. — szlachcianka, szlachcic, szlachecki, szlachetnie
 śp. — świętej pamięci
 św. — święty
 świec. — świecki
 Św.Rz.Imp. — Święte Rzymskie Imperium
 tamt. — tamtejszy
 teryl. — terytorium
 tłum. — tłumaczenie
 tr. — tego roku
 tyg. — tygodniowy
 tyt. — tytułarny, tytuł
 tzw. — tak zwany
 uczc. — uczciwy
 ur. — urodzony
 ustan. — ustanowienie
 uzysk. — uzyskanie
 V — Virgo
 vig. — vigilia
 w — wiek, wielki
 war. — warunek
 wciąg. — wciągnięty
 węg. — węgierski
 wiad. — wiadomy
 wiecz. — wieczysty
 właśc. — właściwie
 włos. — włoski
 woj. — województwo
 wspom. — wspomniany
 współcz. — współcześnie
 wzgl. — względnie
 wym. — wymieniony
 wyst. — wystawienie, wystawiony
 wyzw. — wyzwolony
 z. — ziemia
 zac. — zacny
 ziem. — ziemski
 zł — złoty (rzeczownik)
 zł. — złoty (przymiotnik)
 złp. — złoty polski
 zm. — zmarły
 znieksz. — zniekształcony
 zob. — zobacz
 zw — zwany

B. SUMARIUSZ WPISÓW

I. ŁOWICZ W ARCHIDIECEZJI GNIEŹNIEŃSKIEJ

1433, kwiecień 25, w Gnieźnie **1**
die sabb., Gnezne, in loco capitulari

Wojciech (Jastrzębiec) arcybiskup gnieźn. i prymas, za zgodą kapituły metrop. gnieźn., podnosi do godności **kolegiaty** kościół par. Najśw. Maryi P. w Łowiczu, przy której eryguje **kapitułę** złożoną z 3 prałatów: prepozyt, dziekan, kustosz i 10 kanoników. Obsadza poszczególne prebendy, uposażając ich posesorów z dóbr stołu biskupiego i beneficjów par.; **dziekanii** inkorporuje par. **Piątek, a kustodii Bąków**, s. 1—17:

Świadkowie. Przedwoj prepozyt, Jan dziekan, Jan kantor, Andrzej scholastyk, Jan kanclerz i kanonicy: Mikołaj Górka, Mikołaj Jarocki, Adam z Będkowa, Mikołaj Bronisz, Benedykt oficjał, Jan z Rudzicy, Jarosław z Kąkolewa, Paweł Gizycki, Maciej Chłapowski, Jan z Niewiesza, Sandko, Adam Świnka, Piotr Pniewski — wszyscy gnieźnieńscy, s. 17.

Druk: LB, II, s. 507—516, Kwiatkowski, s. 559—568.

1440, lipiec 11, w Gnieźnie **2**
f. secunda prox. a. fest. s. Margarithae, Gnezne

Wincenty (Kot) arcybiskup gnieźn. i prymas, na prośbę przedstawicieli kapituły łow.: prepozyta Stanisława i kanonika Jana, tudzież za zgodą kapituły metrop. gnieźn., upoważnia wspom. kapitułę do **dysponowania rzeczami** pozostawionymi przez tamt. prałatów i kanoników, zarówno testujących, jak też nie, s. 17—19:

Świadkowie: Jan z Niewiesza archidiakon, Jan Furman kustosz, Tomasz ze Strzępina dr dekretów i kanonik — gnieźnieńscy; kanonicy: Marcin z Tarnówki wieluński i Bodzenta z Jankowa łączycki oraz dziedz. Wincenty z Bieganowa, s. 19.

Druk: LB, II, s. 531—532.

1441, czerwiec 19, w Skierniewicach **3**
die Lune, in Squierniewiczze

Wincenty (Kot) arcybiskup gnieźn. i prymas, w sporze wynikłym pom. kanonikiem łow. Janem a mieszkańcami Starego Miasta Łowicza, zobowiązuje wspom. mieszczan do osobistego odwożenia dziesięciny snop. do stodoły tegoż kanonika, s. 19—22:

Uwierzytelnienie dok. przez Jana syna Mikołaja ze Strzelec duch. archidiec. gnieźn., not. publ. z ustan. ces. i arcyb. Wincentego, s. 22.

1484, sierpień 2, w Łowiczu

4

die Lune

Zbigniew (Oleśnicki) arcybiskup gnieźn. i prymas, w podobnym sporze, wynikłym pom. rolnikami Starego Miasta Łowicza a kanonikiem łow. Łazarzem, wydaje takż (jak pod num. 3) wyrok, s. 22—23:

Świadkowie: mgr Wojciech prof. teologii i prow. Dominikanów, not. Jan Daganiecki, Jan kapelan zamku (łow.) i in., a także red. tego dok. Paweł z Łobzownicy not. publ. z ustan. ces. i arcyb. Zbigniewa, s. 23.

1757, listopad 29, w Gnieźnie

5

Gnesnae

Kapituła metrop. gnieźnieńska wydaje ze s. 1141 drugiej księgi przywilejów, przech. w jej archiwum, wypis dokumentu, wciąż. tu z akt posiedzenia gen. odb. f. quinta p. Pascha, czyli 19 kwietnia 1571 r.:

1443, maj 21, w Łowiczu

f. tertia a. fest. s. Urbani

Jan z Mchów (w kop. błęd.: „de Mesij” zamiast „de Mchij”) kustosz gnieźn. i starosta łow. (arcybiskupa) oraz Tomasz ze Strzępinia mgr teologii i dr dekretów, kanonik gnieźn., komisarze wybrani przez kapitułę metrop. gnieźn., na życzenie arcyb. i prymasa Wincentego (Kota), wytaczają granice pom. wsiami Strzelcewa Wola, przynależną do stołu arcybiskupiego, a Popów — prepozyta łow. Mikołaja, położonych na terenie par. kolegiackiej w Łowiczu, s. 24—26:

Świadkowie: Jan z Rogoźna, Klemens z Dzierżanej, Jakub z Godzianowa, Jan Chrzyciel z Łowicza — kanonicy łow., Jakub z Kowalewic not. publ. oraz Grzymała z Kościanek, Mikołaj z Drwalewa, Andrzej z Brzozogaju i in., s. 25.

1713, grudzień 29, w Łowiczu

6

die Veneris, Lovicii

Kuria arcyb. gnieźn. Stanisława Szembeka ingrosuje, na prośbę Franciszka Szczepańskiego kanonika łączyckiego i łow., proboszcza par. Kompina, do akt arcybiskupich następ. dokument:

1. 1690, marzec 5, w Gnieźnie

Gnesnae

Kapituła metrop. gnieźnieńska wydaje (plebanowi w Kompinie) tzw. erekcję parafii Kompina, czyli wypis z *Liber beneficiorum* Łaskiego, przech. w jej archiwum, s. 26—36.

Wypis ten zawiera następ. *i n s e r t y* :

a. 1445, wrzesień 9, w Łowiczu

f. quinta prox. p. fest. Nativitatis SMV

Wincenty (Kot) arcybiskup gnieźn. i prymas, za zgodą kapituły metrop. gnieźn., eryguje z terytorium par. kolegiackiej w Łowiczu i uposaża nową par. **Kompina**, fundując w niej kościół ku czci Boga Wszechmogącego i Najśw. Maryi P. a pt. św. Wojciecha m. i św. Barbary dz., s. 27—32:

Świadkowie Tomasz ze Strzępina prof. teologii, dr dekretów, kanonik, Jan Furman kustosz — gnieźnieńscy; Mikołaj z Zawady prepozyt, mgr Maciej z Orłowa bak. dekretów, kustosz, Jan Dworski kanonik — łowiccy; Mikołaj z Kielkowiec bak. dekretów, kanclerz kurii arcyb. Wincentego i in., s. 32.

Druk dok. a. LB, II, s. 263—266.

b. 1471, kwiecień 23, w Gnieźnie

f. tertia ipsa die Natalis s. Adalberti ep. et m. gl., Gnezne

Jan (Gruszczyński) arcybiskup gnieźn. i prymas, za zgodą kapituły metrop. gnieźn., uposaża proboszcza par. Kompina Jana Beskowskiego i jego następców dziesięciną snop. ze wsi Oporówko w pow. łęczyckim, należącej do stołu arcybiskupiego, w miejsce korca mąki, jaki miał tygodniowo z mocy erekcji parafii z młyna wodnego we wsi Patoki, obecnie upadłego, s. 33—35:

Świadkowie. Uriel z Górki prepozyt, Jakub Kot z Dębna dziekan, Andrzej z Oporowa dr ob. prawa, archidiakon, Mikołaj z Książa kantor, Wojciech z Gaju kustosz, Jan Zakrzyński kanclerz; kanonicy: Piotr z Pniew, Jan Nepot z Brzostkowa, Stanisław Bielawski, Piotr Wspinek z Będkowa, Stanisław syn Jaranda z Brudzewa, Jan Księski, Benedykt Furman z Mieszkowa, Paweł Czastkowski, Mikołaj Szczekocki, Benedykt z Łopienna, Andrzej Gruszczyński, Paweł z Głowina, Marcin z Niechanowa. Jan z Rodaków, Władysław z Poznania — dwaj ostatni doktorzy, Adam z Dąbrowy, Dersław z Wąsosza — wszyscy gnieźnieńscy, s. 34—35.

Uwierzytelnienie dok. przez Jana syna Mikołaja z Przesieki duch. diec. poznańskiej, not. publ. z ustan. ces. i arcyb. Jana, s. 35.

Druk dok. b. LB, II, s. 266—268.

1445, sierpień 19, w Łowiczu

7

f. quinta prox. p. fest. Assumptionis SMV

Wincenty (Kot) arcybiskup gnieźn. i prymas, za zgodą kapituły metrop. gnieźn., nadaje kapitule łow. dziesięcinę snop. ze wsi Gozd i Ostrołęka w teryt. skierniewickim, a tamt. prałatom i kanonikom wolny wyrab drzewa z arcybiskupich lasów łow. jako wynagrodzenie za uszczuplenie ich dochodów, na skutek utworzenia z par. kolegiackiej nowej par. Kompina — zob. num. 6, 1a, s. 36—39:

Świadkowie Tomasz ze Strzępina prof. teologii i dr dekretów, kanonik i Jan Furman kustosz — gnieźnieńscy; Jakub z Małanowa notariusz i Jan Roth kapelan w Łopieniu — rektorzy par., Mikołaj z Kielkowiec bak. dekretów, kanclerz kurii arcyb. Wincentego i in., s. 39.

Druk: LB, II, s. 525—527.

1445, listopad 16, w Chruslinie

8

Sacro Basiliensi Concilio durante, die Martis, in villa nostra Chrosolino et in dote plebanali

Wincenty (Kot) arcybiskup gnieźn. i prymas, w sporze pom. plebanem par. Złaków Maciejem a kanonikiem łow. fund. Karsznice, wsi położonej w tejże par., Klemensem o dziesięcinę snop. ze wsi Karsznice, przysądza dziesięcinę z samej wsi plebanowi i jego następcom, a z okolicznych pól: Lisie Jamy, Osiek, Las lub Lasy — kanonikowi, s. 39—46:

Świadkowie: Maciej z Walewic i Gallus wikariusze par. Chruślin, Mikołaj z — nazwa miejsc. zmniejsz. — bak. sztuk. wyzw., duch. archidiec. gnieźn. i in., s. 45.

Wyrok ten ogłosił stronom Mikołaj z Kielkowic bak. dekretów i kanclerz kurii arcyb. Wincentego, s. 45.

Uwierzytelnienie dok. przez Jakuba syna Stanisława z Kowalewic duch. archidiec. gnieźn., not. publ. z ustan. ces. i autora nin. aktu, s. 45—46.

1494, wrzesień 1, w Łowiczu

9

f. secunda ipso die s. Egidii

Przed urzędem i aktami grodu arcybiskupiego w Łowiczu stanął Maciej Schan kmięć z Malszyc (w par. kolegiackiej) i oświadczył, że sprzedał Janowi z Wagańca Waganieckiemu kanonikowi i oficjałowi łow., dla niego i jego następców, nie uprawiany ogród w Karsznicach (par. Złaków), s. 46.

1446, marzec 16, w Łowiczu

10

f. quarta prox. p. dom. Reminiscere

Wincenty (Kot) arcybiskup gnieźn. i prymas, przyjąwszy do wiadomości od Borszy z Żeronic dziedz. wsi Łupia w dystr. łowickim, iż tenże sprzedał wspom. wieś razem z młynem i wszystkim, o czym mówi przywilej wystawiony przez arcyb. Janisława, kapitule łow., przenosi — za zgodą kapituły gnieźn. — dziesięcinę pien. należną z tych nieruchomości stołowi arcybiskupiemu na rzecz prałatów i kanoników łow., s. 47—49:

Świadkowie. Jan Furman kustosz gnieźn., dziekan łączycki i starosta arcybiskupi łow., Marcin z Tarnowa kanonik wieluński, Maciej rektor kościoła par. w Złakowie, Wincenty Bieganowski marszałek, Piotr Schaft krajczy, Bogusz Turcki kuchmistrz; Mikołaj z Kielkowic bak. dekretów, kanclerz arcyb. Wincentego, red. tego dok., s. 49.

Przeszło przez ręce Jana Pawła kanclerza (gnieźn.), s. 51.

Druk: LB, II, s. 536—537.

W z a ł ą c z e n i u dok. 10-go dawniejszy przywilej dot. wsi Łupia:

1339, luty 18, w Łowiczu

duodeno Kalendas marcii

Janisław arcybiskup gnieźn. wznawia mieszczaninowi łow. Gerazjuszowi spalony przywilej, wystawiony mu uprzednio przez siebie, za zgodą kapituły metrop. gnieźn. — jak i obecnie, na zagospodarowanie zarosli arcybiskupich nad rzeczką Łupia w teryt. łow., pom. wsiami Bobrowniki (par. kolegiacka) a Mysłaków (w par. Bednary), łącznie ze zbudowaniem na rzeczce młyna, s. 49—51:

Świadkowie: komes Jakub brat arcyb. Janisława, kasztelan łączycki, Piotr scholastyk gnieźn., Przybysław skarbnik tegoz arcybiskupa, Jan prepozyt kaliski, Mikołaj wójt łow. i in., s. 51.

Druk: LB, II, s. 537—538.

1448, luty 26, w Uniejowie

11

die Lune, in oppido Unieiuwo et in curia nostra archiepiscopali

Wincenty (Kot) arcybiskup gnieźn. i prymas, w sporze o dziesięcinę

snop. z nowizn wsi Gózd — należącej do dziedz. Jana, na terenie par. Dmosin — wynikłym pom. kapitułą łow., reprezentowaną tutaj przez swego dziekana Mikołaja z Kielkowic bak. dekretów, a plebanem z Dmosina Stanisławem, doprowadza do rezygnacji wspom. Stanisława na rzecz prałatów i kanoników łow., s. 51—54:

Świadkowie: Jakub z Gawłowic kanonik i oficjał uniejowski, rektorzy kościołów par. Jan Kucharski ze Zdun, Andrzej ze Spicymierza, Jan z Męki, Jan z Korczewa, dziedzic Jan z Wilamowa, notariusze kurii arcyb. Wincentego — Mikołaj ze Smyczyny i Jan Pawłowski oraz in., s. 54.

Uwierzytelnienie aktu przez Jakuba syna Stanisława z Kowalewic duch. archidiec. gnieźn., not. publ. z ustan. ces. i autora m.n. dok., s. 54.

1449, kwiecień 26, w Gnieźnie **12**
sabbatho prox. p. fest. Natalis s. Adalberti m. et pont. gl., Gnezne, in capitulo generali

Kapituła metrop. gnieźn. oraz Przedwoj z Grądów prepozyt i administrator archidiecezji, w sporze wynikłym pom. kapitułą łow. a miastem Łowiczem — reprezentowanymi w Gnieźnie przez dziekana Mikołaja z Kielkowic bak. dekretów i rajcę Stefana z Mrzygłodu — orzekli, że magistrat łow., po dawnemu, ma oddawać corocznie do tamt. kolegiaty sztabę czystego wosku na paschał wielkanocny, s. 54—56:

Świadkowie: Jakub Kot z Dębna dziekan, Jan z Brzostkowa kantor, Jan Furman kustosz, Jan z Koziobrodów kanclerz; kanonicy: Jarosław z Kąkolewa, Mikołaj z Głębocka, mistrz Sandko bak. teologii, Jan syn Falona z Grądów, Jan z Brzostkowa Nepot oraz in. — wszyscy gnieźmieńscy, s. 56.

Druk: LB, II, s. 534.

1526, marzec 20, w Łowiczu **13**
in castro Loviciensi

Jan Żernicki notariusz kurii arcyb. Jana Łaskiego stwierdza, iż tenże prymas w obecności kapituły łow., radnych miasta i notariuszy swej kurii, mimo spalenia się Starego Miasta Łowicza i młyna wodnego, potwierdził powyższy dokument (nr 12), obciążając magistrat na rzecz kolegiaty nie tylko wiadomym kamieniem wosku, lecz również połową grzywny zw. kozuchowe, s. 56.

1456, kwiecień 16, w Gnieźnie **14**
f. sexta prox. p. dom. Misericordia Domini, Gnesne, in capitulo generali

Jan (Sprowski) arcybiskup gnieźn. i prymas, za zgodą kapituły metrop. gnieźn., upoważnia kapitułę łow. do wykupienia z rąk jego wójta chruslińskiego Borszy wsi arcybiskupiej Mystkowice (w par. Chruslin) za zwrotem wziętych od niego przez arcyb. Mikołaja (Trąbę) 90 grzywien, s. 56—59:

Świadkowie: Piotr z Pniew kantor i prepozyt poznański, Jan z Brzostowa wikariusz generalny i kantor (!), Jan Furman kustosz, Jan z Miłonic kanclerz, Michał Lasocki scholastyk; kanonicy: Mikołaj z Głębocka, mistrz Sandko z Czechła bak. teologii, Jan Nepot z Brzostowa, Jan syn Falona z Grądów, Stanisław

z Bielaw, Mikołaj Książki, Piotr Książki, Benedykt Furman, Michał Barcki — wszyscy gnieźnieńscy, s. 59.

Dok. przeszedł przez ręce Jana z Miłomie kanclerza (kap.), s. 59.

Druk: LB, II, s. 540—541.

Uwaga. W przypisach do *Liber beneficiorum* wieś Mystkowice z par. Chruślin z reguły jest uważana za wieś Mysłaków w par. Bednary

1462, kwiecień 23, w Uniejowie

15

f. sexta infra oct. Pasche, in Unyeiow

Jan (Sprowski) arcybiskup gnieźn. i prymas funduje w kolegiacie łow. codzienną mszę św. poranną śpiewaną o Najśw. Maryi P., zw. matutina lub **matura**, którą mają odprawiać tamtejsi wikariusze. W tym celu nadaje tejże społeczności, za zgodą kapituły metrop. gnieźn., dziesięcinę snop. stołu arcybiskupiego ze wsi Rogoźno albo Doliwie (w par. Domaniewice), Ruchna (par. Głowno) i Jasionna (par. Bolimów). Jednak w czwartki zamiast tej ma być po dawnemu odprawiana wotywa o Bozym Ciele (**Cibavit**) z drugą oracją za niego żyjącego, dopiero po jego śmierci będą odprawiać za jego duszę mszę żałobną w poniedziałki, s. 59—61

Świadkowie Jan syn Stanka z Głogowa dr. medycyny, dziekan głogowski a kanonik wieluński, Jan Pieniązek z Witowic dziekan łączycki i kanonik krakowski, Jakub z Kowalewic dziekan łow. i kanonik uniejowski, s. 61.

Przeszło przez ręce Piotra Barckiego kanonika gnieźn. i prokuratora kapituły, przy nieobecności kanclerza, s. 61.

Druk: LB, II, s. 532—533.

1465, styczeń 26, w Chruślinie

16

die sabb., in villa Chroslino et in curia nostra archiepiscopali

Jan (Gruszczyński) arcybiskup gnieźn. i prymas, kanclerz Królestwa Pol., na prośbę Mikołaja z Kielkowic bak. dekretów, prepozyta łow. i kanonika łączyckiego, a za przyzwoleniem kapituły łow., eryguje w kolegiacie, w kaplicy pod organem, ufundowany i uposażony przez wspom. czynszem rocznym 8 grzywien i 16 gr. pochodzącym z zapisu na wsi Łasieczniki (w par. Bolimów), i ogrodem w Łowiczu, **ołtarz** ku czci Trójcy Św. oraz św. **Mikołaja** i Marcina biskupów tudzież św. Elżbiety i Jadwigi wybranych. Ołtarzystą, któremu przepisano szczegółowe obowiązki, będzie pochodził z grona kolegium wikariuszy i mansjonarzy kolegiaty (najstarszy powołaniem); patronat nad ołtarzem po śmierci fundatora obejmie kapituła; pierwszym ołtarzystą mianował arcybiskup przedstawionego mu Mikołaja syna Andrzeja z Pilicy, duch. diec. krakowskiej, pewnie krewnego prepozyta, s. 61—71:

Świadkowie. Jakub Jabłowski kanonik poznański, rektorzy kościołów par. Stanisław syn Mileusza w Chruślinie i Marcin w Czarnocinie, szl. Jan Pągowski i in., s. 71.

Druk: LB, II, s. 520—522.

Opis uposażenia ołtarza pw. św. Mikołaja w LB, II, s. 252—253.

I n s e r t nie publikowany:

1463, grudzień 13, w Sochaczewie

f. tertia ipso die s. Lucie v.

Anna księżna Mazowska i Rusi pozwala przyjąć Sasinowi i Elzbiecie dziedz. wsł Łasieczniki od Mikołaja z Kielkowic — do powyższej jego tytułatury dochodzi tu: kanclerz arcyb. Jana — zapis w sumie 140 zł. flor. węg. i 30 kóp gr pol. za roczny czynsz 6 i pół kóp oraz 10 gr na uposażenie ołtarzysty wym. ołtarza w kolegiacie łow. Instancją rozstrzygającą ewent. nieporozumienia w tej sprawie będzie arcybiskup lub jego oficjał łow. Plenipotentem prepozyta Mikołaja został jego kuzyn — mistrz Jan z Rodaków bak. dekretów, kanonik łow., s. 63—68.

Świadkowie. Borzym z Jasionny stolnik, Mikołaj Wydzga ze Szczytna podkomorzy, Sławek z Niemydłowa starosta, Jan z Ossy podskarbi z. sochaczewskiej oraz szl. rycerze pow soch. Waclaw z Nieborowa, Marcin z Tyczynóg, Stanisław z Sokołowa, Jakub z Michałowa, wreszcie Paweł Bielski kanclerz księżnej, autor dok. i n., s. 68.

Materiał do genezy tytułu ołtarza. Mikołaj — fundator i pierw ołtarzystą, Elżbieta — dziedz. z Łasiecznik, Jadwiga — siostra dziedz. Sasina, s. 63.

1462, lipiec 3, w Krakowie

17

die sabb., Cracovie, in Collegio Iuristarum, in platea Castrensi sito, et in magna stuba eiusdem

Sędziowie arbitrzy: Arnolf z Myszyńca kanonik płocki i rektor Uniwersytetu Krakowskiego, Jan z Dąbrówki prof. teologii, kustosz kielecki i kanonik kolegiaty św Floriana na Kleparzu, Mikołaj syn Spicymira z Krakowa kantor krakowski i kolektor dochodów papieskich w Polsce oraz Grzegorz z Mysłowic archidiakon lwowski — wszyscy doktorzy dekretów, wybrani przez obie wadzące się strony, mianowicie egzekutorów testamentu biskupa krakowskiego Tomasza (ze Strzępinia) w osobach Mikołaja z Kalisza dra dekretów, Jana Rzeszowskiego — kanoników krakowskich i Piotra Wspinka z Będkowa dziekana kieleckiego, kanonika gnieźn., w których imieniu występował Wspinek, a kapitułą łow., reprezentowaną przez Mikołaja z Kielkowic prepozyta, kanonika łączyckiego i Jana z Rodaków kanonika, bakałarzy dekretów, w obecności stron i not. publ. Mikołaja z Osmolina wydają wyrok, na mocy którego wspom. egzekutorzy mają wypłacić wym. kapitule z przypadającego jej zapisu testamentalnego 1500 flor. węg. oraz pewne rzeczy i książki. Jednocześnie sędziowie kładą kres dotychczasowym niesnaskom pom. stronami, m. in. kasują uprzednie rozjemstwo delegata pap. w tej sprawie — Świętosława z Wojcieszyna dra dekretów, dziekana warszawskiego, nie doprowadzające do zgody. Wyrok ten przyjęły obydwie strony pod sankcją 2000 flor. węg. dla każdej, s. 71—87:

Wyrok ogłosił stronom tegoż dnia Mikołaj syn Stanisława z Osmolina, duch. diec. poznańskiej, not. publ. z ustan. ces. i red. nin. dok. w obecności. Stanisława z Kobyłina dra dekretów, rektora kościoła par. w Luborzycy i Pawła Puczek z Paclawia bak. dekretów, plebana w Sieciechowicach, obu w diec. krakowskiej, s. 87—88.

Inserty:

1. 1462, luty 26, w Łowiczu

die Veneris, in oppido Lowicz et in stuba domus habitacionis Nicolai de Kyelkowycze

Stanisław syn Jana z Łowicza, duch. archidiec. gnieźn., not. publ. z ustan. ces. i kap. łow., w obecności Tomasza z Byszewa i Stanisława z Jackowic wikariuszy kolegiaty łow. stwierdza, że kapituła łow. zebrana tegoż dnia na posiedzenie w osobach: Macieja z Orłowa bak. dekretów, kustosa oraz kanoników: Jakuba z Bielaw, Jana z Rogoźna, Macieja Kozłowskiego, Rafała z Ojrzanowa, Marcina z Pobiedzisk, Piotra z Brzozogaju wybrała na swych prokuratorów czyli syndyków do pertraktacji z egzekutorami testamentu biskupa krakowskiego Tomasza (ze Strzępinia) prepozyta Mikołaja z Kielkowic kanonika łączyckiego i kanonika Jana z Rodaków, bakałarzy dekretów. s. 74—77.

2. 1462, czerwiec 11, w Krakowie

die Veneris, Cracovie, in Collegio Iuristarum et in stuba magna eiusdem collegii, in platea Castrensi siti

Mikołaj syn Stanisława z Osmolina, duch. dec. poznańskiej, notariusz publ. z ustan. ces. oświadcza w obecności Stanisława psalterzysty katedry krakowskiej, Jana z Wieliczki i Jana z Lubochni bakałarzy sztuk oraz Wojciecha z Solca not. publ. — duchownych archidiec. gnieźn. lub dec. krakowskiej, ze przedstawiciele obydwu stron spornych: Piotr Wspinek — egzekutorów testamentu biskupa krakowskiego Tomasza oraz Mikołaj z Kielkowic i Jan z Rodaków — kapituły łow. doszli w podanym dniu do kompromisu, który ma się stać podstawą do orzeczenia sędziów arbitralnych, s. 77—82.

Nr **oryginału** 35, s. 71.

1448, maj 21, w Łowiczu

18

die Martis, in castro Loviciensis

Jan z Mchów kustosz gnieźn., dziekan łączycki, kanonik poznański, starosta (arcybiskupi) łow. — z polecenia prymasa Wincentego (Kota) i z delegacji kapituły metrop. gnieźn. — w towarzystwie notariusza publ. i świadków, wytycza granice pom. wsiami Zielkowice i Bobrowniki (w par kolegiackiej), należącymi do stołu arcybiskupiego, a Łupia (par Bednary) — kapituły łow., s. 88—90:

Świadkowie szl. Borsza z Dziwanic (raczej z Zeronic), Mikołaj z Dziwalewa, Grzymała z Kościanki, Wincenty z Bąkowa, Stanisław z Bedlna i Bura prokurator dziedziców, s. 90.

Uwierzytelnienie dok. przez Michała syna Stanisława z Gzowa, duch. archidiec. gnieźn., not. publ. z ustan. ces. i nin. aktu, s. 90.

1459, lipiec 4, w Łowiczu

19

die Mercurii, in curia archiepiscopali ante castrum Lowicz

Jan (Sprowski) arcybiskup gnieźn. i prymas przyjmuje do wiadomości a potem sankcjonuje oświadczenie kapituły łow., że otrzymała ona od biskupa krakowskiego Tomasza (ze Strzępinia) na potrzeby kolegiaty, erekcję w niej kolegium wikariuszy lub własne wydatki 500 flor. węg. Prałaci i ka-

nonicy uradzili przeto, iż codziennie będą odprawiać w kolegiacie 1 mszę za grzechy biskupa zyjącego, a po śmierci — także 1 za spokój jego duszy, s. 90—93:

Przed arcybiskupem stanęli następ. Mikołaj z Kielkowic bak. prawa kan., prepozyt, Jakub z Kowalewic mgr, dziekan, Maciej z Orłowa bak. dekretów (kustosz) i oficjał oraz kanonicy: Jakub z Bielaw, Jan z Rogoźna, Piotr z Piątku kaznodzieja (kolegiacki), Rafał z Ojrzanowa, Marcin z Pobiedzisk i Jan z Pacyny, s. 92.

Świadkowie dok. Stanisław z Bielaw archidiacon łączycki i kanonik gnieźn., Dobiesław Szyrawski podkomorzy przemyski i starosta (arcybiskupi) łow., s. 93.
Nr **oryginału** 50, s. 90.

1459, lipiec 4, w Łowiczu

20

die Mercurii, in curia archiepiscopali ante castrum Lowicz

Jan (Sprowski) arcybiskup gnieźn. i prymas przyjmuje do wiadomości oświadczenie zebranych przed nim prałatów i kanoników łow., a następnie sankcjonuje, że otrzymali oni od biskupa krakowskiego Tomasza (ze Strzępinia) jako egzekutora testamentów Adama z Będkowa (Wspinka) dra dekretów i kanonika krakowskiego oraz Sławnika archidiacona uniejowskiego i kanonika gnieźn. 60 flor. węg. na potrzeby kolegiaty lub własne. Zadecydowali przeto obrócić je na anniwersarz za dusze każdego z nich, s. 93—95:

Do członków kapituły, wym. pod num. 19, doszedł tu kanonik Maciej Kozłowski, s. 94.

Świadkowie dok. jak w num. 19, s. 95.

1467, kwiecień 3, w Łowiczu

21

die Veneris, in Lowicz, in curia nostra archiepiscopali circa castrum sita

Jan (Gruszczyński) arcybiskup gnieźn. i prymas, w porozumieniu z kapitułą łow., na miejsce istniejących dotąd zwykłych (manualnych) wikariuszy w kolegiacie, eryguje **kolegium wikariuszy** i jednocześnie **mansjonarzy** wieczystych, złożone z wiceprepozyta i 12 wikariuszy (po jednym dla 3 prałatów i 10 kanoników). Uposazenie kolegium będzie pochodzić z czynszów od sumy 1400 flor. węg. legatu biskupa krakowskiego Tomasza (ze Strzępinia — zob. nr 17), ulokowanych na procent na kilku wsiach szlacheckich, z dziesięcin, które posiadali już wikariusze zwykli ze wsi Rogoźno, Jasień i Ruchna (por. nr 15) oraz z dziesięciny snop., darowanej mu teraz przez arcybiskupa z jego stołu, za zgodą kapituły metrop. gnieźn., ze wsi Lubianków i Trzcianka (w par. Dmosin) oraz Wola Bylina (par Boguszyce). Głównym zadaniem kolegium będzie pełnienie duszpasterstwa w kolegiacie i parafii, w miejsce prałatów i kanoników, którym — na podobieństwo innych kolegiat — prymas niniejszym rozluźnia obowiązek rezydencji. Patronat nad wikariuszami będzie sprawował Mikołaj z Kielkowic bak. dekretów, prepozyt łow. i kanonik łączycki, a później jego następcy, s. 95—103:

Świadkowie: Andrzej Gruszczyński archidiakon kaliski, starosta (arcybiskupi) uniejowski, Benedykt z Łopienna kanonik gnieźn., krakowski, włocławski, Mikołaj Maliński i Mikołaj Beszkowski kanonicy łączycy oraz in., s. 103.

Nr oryginału 34 (60), s. 95.

Wypis nn. dok. z LB Łaskiego, przech. w Arch. Kap. w Gnieźnie uwierzytelniał (w celu sporz. tego kopiarza) F.S. Waliński not. publ. z ustan. pap. i kap. gnieźn., s. 103.

Druk: LB, II, s. 516—520.

1472, kwiecień 23, w Gnieźnie

22

ipso die s. Adalberti ep. et m. gl., Gnezne

Jan (Gruszczyński) arcybiskup gnieźn. i prymas, w następstwie zwiększenia ilości mszy i nabożeństw w kolegiacie łow po erekcji kolegium wikariuszy i mansjonarzy (zob. nr 21), za zgodą kapituły metrop. gnieźn., zobowiązuje swojego starostę łow. do dostarczania tamt. świątyni 5 kamieni łoju rocznie na wyrób świec ołtarzowych, s. 104—106.

Świadkowie: Uriel z Górki prepozyt, Jakub z Dębna dziekan, Jan — w kopiarzu błęd. Jakub — z Książa archidiakon, Mikołaj z Książa kantor, Wojciech z Gaju kustosz, Jan z Zakrzyna kanclerz oraz kanonicy: Piotr z Pniew, Stanisław Bielawski, Jan z Brzostkowa, Piotr z Będkowa, Paweł z Cząstkowa, Benedykt z Mieszkowa, Mikołaj ze Szczekocin, Benedykt z Łopienna, Andrzej Gruszczyński, Marcin z Niechanowa, Władysław z Poznania, Jan z Rodaków — doktorzy dekretów, Dersław z Wąsosza, Andrzej z Dąbrówki, Jan z Iwanowic — wszyscy gnieźmieńscy, s. 105.

Przeszło przez ręce Jana z Zakrzyna kanclerza gnieźn., s. 105.

Ekstrakt tego dok. z LB Łaskiego, przech. w Arch. Kap. w Gnieźnie, uwierzytelniał (do sporz. nn. kopiarza) F. S. Waliński not. publ. z ustan. pap. i kap. gnieźn., s. 105—106.

Por. num. 12—13.

Druk: LB, II, s. 535—536.

1478, kwiecień 23, w Gnieźnie

23

f. quinta Natalis s. Adalberti, Gnesne, in capitulo generali

Jakub (Siemieński) arcybiskup gnieźn. i prymas, za zgodą kapituły metrop. gnieźn., zezwała wysłużonemu dla archidiecezji i przeciwującemu rychłą swą śmierć prepozytowi łow i kanonikowi łączykiemu Mikołajowi z Kielkowie przekazać dzierzawę wójtostwa wsi Mystkowice (w par Chruślin) — należącego do stołu arcybiskupiego, którą tenże prepozyt wykupił z rąk świeckich kapitule łow. zobowiązującej się odprawiać 5 anniwersarzy rocznie za dusze wspom. Mikołaja, jego krewnych i dobrodziejów kolegiaty, s. 106—110.

Świadkowie: Uriel z Górki prepozyt gnieźn. i poznański, kanclerz Królestwa Pol., Jakub Kot z Dębna dziekan, Jan z Książa archidiakon, kanonicy: Mikołaj z Bielaw. Jan z Brzostowa, Stanisław z Brudzewa, Paweł z Cząstkowa, Benedykt z Łopienna, Andrzej Gruszczyński, Marcin z Niechanowa, Władysław z Poznania — doktorzy dekretów, Adam z Dąbrówki, Jan z Rodaków dr dekretów, Dersław z Wąsosza, Jan z Iwanowic, Stanisław Jabłowski — wszyscy gnieźmieńscy, s. 109—110.

Dok. przeszedł przez ręce Jana z Zakrzyna kanclerza gnieźn., s. 110.

Druk: LB, II, s. 541—543.

1478, kwiecień 23, w Gnieźnie

24

f. quinta Natalis s. Adalberti, Gnezne, in capitulo generali

Jakub (Sienieński) arcybiskup gnieźn. i prymas, z okazji szczęśliwego wykupienia przez siebie za 100 kóp gr od sukcesorów stelmacha Kmitę młyna w Kompnie, któremu darował go czasowo arcyb. Wincenty Kot, oraz 4 opuszczonych łąnów w tejże wsi od spadkobierców Mikołaja Bielawskiego prokuratora (nie wiadomo czyjego), któremu podarował je na zawsze arcyb. Jan Gruszczyński — obydwaj wprowadzie za zgodą kapituły metrop. gnieźn., ale ze szkodą dla zamku łow — obecnie, również za przyzwoleniem wspom. kapituły, nadaje kapitule łow., dbałej o służbę Bożą, dziesięcinę snop. i kon. ze wsi arcybiskupich Patoki (w par. Kompina) i Sierzchów (par. Bednary), polecając jedn. swą duszę jej modłom, s. 110—112:

Świadkowie: Uriel z Górki prepozyt gnieźn. i poznański, kanclerz Królestwa Pol., Jakub Kot z Dębna dziekan, Jan z Książa archidiakon, Mikołaj z Książa kantor, Michał Lasocki scholastyk, Wojciech z Gaju kustosz; kanonicy: Jan z Zakrzyna, Piotr z Pniew wikariusz gen. i oficjał, Stanisław z Bielaw. Jan z Brzostkowa, Stanisław z Brudzewa, Paweł z Cząstkowa, Benedykt z Łopienna, Andrzej Gruszczyński, Marcin z Niechanowa, Władysław z Poznania — doktorzy dekretów, Adam z Dąbrówki, Stanisław Jabłowski, s. 112.

Wypis nin. dok. z *Liber privilegiorum*, przech. w Arch. Kap. w Gnieźnie, uwierzył (do sporz. tego kopiarza) F. S. Waliński not. publ. z ustan. pap. i kap. gnieźn., s. 112.

Druk: LB, II, s. 527—528.

1491, kwiecień 7, w Łowiczu

25

Zbigniew (Oleśnicki) arcybiskup gnieźn. i prymas, pragnąc powiększyć dochody **dziekanii** łowickiej, za zgodą kapituły metrop. gnieźn. i starosty czyli kasztelana (arcybiskupiego) łow., patrona tejże prałatury, wcieli do jej uposażenia parafię z kościołem św. Wojciecha w **Makowie**, z której właśnie zrezygnował Jakub z Kowalewic — w tekście. z Kowala — jedn. dziekan łow., s. 112—117:

Świadkowie: Mikołaj z Lublina kustosz skalbmierski, dr dekretów, Stanisław z Szamowa kanonik łow., Marcin z Gostynina notariusz publ., szl. Stanisław z Orłów, s. 116—117.

Uwierzytelnienie dok. przez Wawrzyńca syna Piotra z Wawrzeńcyc, duch. diec. krakowskiej, not. publ. z ustan. pap. i ces. oraz kurii arcyb. Zbigniewa i nin. aktu, s. 117.

Dok. ten oglądał w Gnieźnie w r. 1509 Jan z Łasku koadiutor archidiecezji oraz kanclerz gnieźn. i Królestwa Pol., s. 117.

1492, czerwiec 1, w Łowiczu

26

in Łowicz, apud ecclesiam collegiatam

Zbigniew (Oleśnicki) arcybiskup gnieźn. i prymas, korzystając z okazji,

że w d. 8 maja 1492 r. zmarł ks. Stanisław rektor kościoła par. w Piątku i ołtarzysta **ołtarza** fundowanego w kolegiacie również przez zmarłego na pocz. tr. Jakuba z Kowalewic dziekana łow., erygowanego jeszcze przez arcyb. Jana Gruszczyńskiego (1464—1473) ku czci Boga Wszchemogącego i Najśw. Maryi P. a pt. św **Jakuba** ap. i innych świętych, eryguje przy tym ołtarzu, za przyzwoleniem kapituły łow., stałe **beneficjum kaznodziejskie** w kolegiacie. Do istniejącej przeto fundacji wspom. dziekana Jakuba prymas dodaje od siebie dziesięcinę snop. ze wsi arcybiskupich Płyćwia (w par. Godzianów) i Małszyce (par kolegiacka), z których zresztą korzystali już kaznodzieje zwykli. Patronat nad tym beneficjum będzie przysługiwał kapitule, w szczególności zaś dziekanowi. Na instancję przeto nowego dziekana Mikołaja Kotwicza pierwszym stałym kaznodzieją kolegiaty zostaje ks. Piotr z Krasnopola, s. 117—123.

Świadkowie: Klemens z Nieznamirówic prepozyt, Jan z Ciechosławic kustosz: kanonicy Stanisław z Szamowa, Mikołaj z Kalenic, Jan Grabia z Woli Grabiny, Paweł Chodakowski, Jan z Wagańca, Jan z Grotkowa — łowiccy; Wawrzyniec z Wawrzeńczyc — w Żnime oraz Paweł ze Zbąszyna — w Wysokienicach rektorzy kościołów par., notariusze publ. i kurii arcyb. Zbigniewa, s. 123.

Nr **oryginału** 4 (38), s. 117

Druk: LB, II, s. 522—525.

Wzmianka o ołtarzu św Jakuba. LB, II, s. 252.

Na nie znane dziś dok. fundacyjny i erekcyjny ołtarza pw św Jakuba ap. powołuje się nin. przywilej, s. 118.

1506, grudzień 21, w Bononu
duodecimo Kalendas ianuarii

27

Juliusz (II) papież, sługa sług Bożych, na prośbę prepozyta (Klemensa z Nieznamirówic) i kapituły łow., zatwierdza erekcję **kolegiaty i kapituły** w Łowiczu (zob. nr 1) i zmiany wprowadzone tam na skutek erekcji przez arcyb. Jana (Gruszczyńskiego) kolegium **wikariuszy** i jedn. mansonarzy (por. nr 21), wreszcie zakazuje dokonywania w kolegiacie w tym aspekcie dalszych innowacji, s. 123—126.

Druk: LB, II, s. 546—547, Kwiatkowski, s. 569—570.

1510, wrzesień 11, w Łowiczu

28

Jan (Łaski) arcybiskup gnieźn. i prymas, na prośbę ołtarzysty (nie podano którego ołtarza) i penitencjarza kolegiaty łow Piotra z Urzędowa w diec. krakowskiej, eryguje ufundowany przez niego w tejże świątyni **ołtarz** pw. św **Katarzyny** pm. a przy nim stałe **beneficjum penitencjarskie**, uposażone przez wspom. Piotra czynszem rocznym 7 grzywien pol. (po 48 gr), pochodzącym z zapisów na trzech zespołach wsi, jak o tym szerzej pouczają inserowane dokumenty, wyst. przez starostę łęczyckiego Mikołaja z Lubrańca. Do obowiązków penitencjarza będzie należało spowiadanie w kolegiacie oraz odprawianie 2 mszy tygodniowo za fundatora, jego rodziców i krew-

nych. Patronat nad ołtarzem będzie sprawowała kapituła łow. korzystająca z rady fundatora, s. 126—142.

Inserty:

1. 1509, kwiecień 17, w Łęczycy

f. tertia prox. p. dom. Conductus Pasche, in castro Lanciciensi

Mikołaj z Lubrańca wojewoda kaliski, starosta łęczycy i przedecki oświadcza, że Jan Skotnicki dziedz. ze Skotnik (w par. Góra św. Małgorzaty) przyjął na wspom. wieś od wikariusza wiecz. kolegiaty łow. Piotra z Urzędowa sumę 30 grzywien pol. za roczny czynsz 2 grzywien. W sprawie ewent. nieporozumień obie strony odwołają się do arcybiskupa gnieźn. lub oficjała łow., s. 128—132.

Świadkowie zapisu: szl. Wojciech z Gledzianowa, brzeziński i Jan z Szamowa, konarski — kasztelanowie, Mikołaj Boczkowski podsędek łęczycy oraz Tomasz z Dębowej Góry, Jan Gołycki z Nowej Wsi i in., s. 132.

2. 1509, czerwiec 5, w Łęczycy

f. tertia prox. p. fest. S. Trinitatis, in castro Lanciciensi

Mikołaj z Lubrańca wojewoda kaliski, starosta łęczycy i przedecki oznajmia, że Jan z Pokrzywnicy, za zgodą swej żony Katarzyny i jej brata Jana z Rogóźna, przyjął od wikariusza wiecz. kolegiaty łow. Piotra z Urzędowa zapis w wysokości 60 grzywien pol. na swoje dobra Pokrzywnica, Zachodzice, Boguszyce i ulicę w Piątku za roczny czynsz 4 grzywien. Klauzula o ewent. nieporozumieniach jak pod 1, s. 132—137

Świadkowie umowy: szl. Andrzej z Zakrzyna, łęczycy, Wojciech z Gledzianowa, brzeziński, Wojciech z Oporowa, brzeski — kasztelanowie, Mikołaj z Bielaw podczaszy łęczycy i in., s. 137.

3. 1509, lipiec 24, w Łęczycy

f. tertia in vig. s. Iacobi ap., in castro Lanciciensi

Mikołaj z Lubrańca wojewoda kaliski, starosta łęczycy i przedecki oświadcza, że szl. bracia Jakub i Wincenty z Leszcz, dziedz. wójtowie w Łęczycy, za zgodą swej matki Katarzyny, przyjęli na swe wójtostwo Łęczycie i wieś Leszcze, za wyjątkiem 6 łąnów w Topoli, od wikariusza wiecz. kolegiaty łow. Piotra z Urzędowa sumę 30 grzywien pol. za roczny czynsz 2 grzywien. Ewent. spory będzie rozsądzał arcybiskup gnieźn. albo oficjał łęczycy, s. 137—141.

Świadkowie kontraktu: kasztelanowie — Jan z Szamowa konarski, Wojciech Gledzianowski brzeziński, Mikołaj Boczkowski podsędek łęczycy, s. 141.

Świadkowie dok. erekcyjnego: Mikołaj Czepel dr dekretów, prepozyt wrocławski, Klemens Busiński kanonik — gnieźnieńscy, Dominik z Secemina dr dekretów, archidiakon sandomierski, kanclerz arcyb. Łaskiego, Jakub Szadkowski kanonik krakowski, Mikołaj Krzyzanowski krucyfer, Maciej Prusinowski i Jan Smolicki kurialiści i in., s. 141.

Uwierzytelnienie dok. erekcyjnego przez Wawrzyńca syna Świętosława z Powidza, duch. archidiec. gnieźn., not. publ. z ustan. pap. i ces. oraz kurii arcyb. Jana i nin. aktu, s. 141—142.

Nr **oryginału** 13 (40), s. 126.

Ewent. geneza tytułu ołtarza. Katarzyna — imię dziedziczek z 2—3 zapisu.

Opis uposażenia ołtarza penitencjarskiego św. Katarzyny: LB, II, s. 253—254.

1517, styczeń, w Łowiczu

29

Jan (Łaski) arcybiskup gnieźn., legat ur. i prymas przyjmuje do wiadomości i sankcjonuje oświadczenie znanego już ks. Piotra z Urzędowa, że do uposażenia ołtarzysty ołtarza św. Katarzyny i penitencjarza w kolegiacie łow. dodaje czynsz roczny w wysokości 2 grzywien pol., pochodzący od sumy zapisanej przez niego w grodzie łączycyckim na wsi (Puczniew w par. Małyń) szl. Mikołaja Puczniewskiego, którego to zapisu akta arcybiskupie nie inserują; na prośbę wiad. fundatora prymas dokłada do obowiązków ołtarzysty-penitencjarza trzecią mszę św. tygodniowo za duszę zmarłego kapłana, pewnie samego Piotra z Urzędowa, s. 142—144:

Świadkowie faktu. Spytek Bużeński kanclerz kurii (arcybiskupa), gnieźn., łączycycki i łow., Jakub Staszkowski krakowski, Julian Chełmski łow., Wawrzyniec z Powidza kaliski — kanonicy, Wacław Czerka i Jan Pomorzański notariusze tejże kurii, wreszcie Jan Zernicki także sekretarz i autor nin. aktu, s. 143—144.

1517, październik ok. 20, w Gnieźnie

30

Gnezne, in capitulo generali Translacionis divi Adalberti

Jan z Łasku arcybiskup gnieźn., legat ur. i prymas przywraca wsi arcybiskupiej Sierzchów (w par. Bednary) tzw. Turze Pole, okupowane ostatnio przez wieśniaków wsi Ziąbki (par. Bolimów), a dziesięcinę z tegoż pola, za zgodą kapituły metrop. gnieźn., nadaje kapitule łow., do której należała już dziesięcina z Sierzchowa, zobowiązując ją do odprawiania 1 mszy za swoją duszę w rocznicę pogrzebu, s. 144—146.

Świadkowie: Bartłomiej Koźmiński kustosz oraz kanonicy: Wincenty z Łagiewnik wikariusz i oficjał gen., Paweł Chodakowski, Maciej Kijowski, Andrzej Ciesielski lic. dekretów, Anzelm Łukowski, Jan syn Grodka z Rudy, dr dekretów, Spytek z Buzenina, Jan Busiński, Jan z Leźnicy prof. teologii, s. 146.

Przeszło przez ręce kanonika Wincentego Łagiewnickiego w nieobecności kanclerza (kap.), s. 146.

Nr **oryginału** 7 (33), s. 144.

Druk: LB, II, s. 529—530.

1519, kwiecień ok. 23, w Gnieźnie

31

Gnezne, in capitulo generali pro festo Natalis divi Adalberti celebrato

Jan (Łaski) arcybiskup gnieźn., legat ur. i prymas słysząc, że kmiecie wsi arcybiskupiej Wicie (w par. Kocierzew) wypasali sąsiednie łąki kapituły łow., wskutek czego dochodziło pom. stronami nie tylko do sporów, lecz także do ekskomunikowania chłopów przez kanoników, a pragnąc doprowadzić do pokojowych stosunków w dobrach archidiecezji, po przeprowadzeniu wizytacji owej wsi przez Spytka z Buzenina kustosza gnieźn., przekazał owym kmieciom, za zgodą kapituły metrop. gnieźn., wspom. łąki, obciążając ich dzierżawą w wysokości 3 grzywien rocznie, zaś kapitule łow. dał ekwiwalent w postaci dziesięciny swego stołu ze wsi Święte w par. Maków, s. 146—148:

Świadkowie: Wincenty z Łagiewnik archidiakon, wikariusz i oficjał gen., Spy-

tek z Buzenina kustosz i kanclerz kurii arcybiskupiej, Stanisław z Lipowca kanclerz oraz kanonicy: Maciej Kijowski, Andrzej Ciesielski, Anzelm Łukowski, Jan Grot dr dekretów, Feliks Naropiński, Jan z Leźnicy dr, Jan Busiński, Jan Rybieński, Mikołaj biskup naturieński i sufragan, Julian Chełmski, Jerzy Myszowski dr ob. prawa, Wojciech Załuski — wszyscy gnieźnieńscy, s. 148.

Przeszło przez ręce Stanisława z Lipowca kanclerza gnieźn., który pisał własnoręcznie, s. 148.

Druk: LB, II, s. 530—531.

1500, kwiecień 21, w Łowiczu **32**
die Mercurii, in Lowicz [in] cura archiepiscopali

Fryderyk (Jagiellończyk) kardynał prezbiter tyt. św. Łucji, arcybiskup gnieźn. i prymas, biskup krakowski, w ciągnącym się sporze pom. **kolegium wikariuszy a kapitułą łow.** o dochody z pogrzebów, kolędy, łąk i m., wydaje wyrok (pewnie niezgodnie z dok. erekcyjnym wikariuszy i mansonarzy — zob. nr 21) na korzyść prałatów i kanoników, s. 148—150.

Świadkowie: Jan Konarski prepozyt krakowski, Wincenty Łagiewnicki i Maciej Kijowski kanonicy gnieźn., magistrzy, Jan z Wodzisławia dr dekretów, audytor kurii, Piotr z Brzesek kanonik sandomierski, kapelan, Jan z Gorzyc i Tomasz Rosnowski notariusze kurii kardynała, s. 150.

Uwierzytelnienie dok. przez Jana syna Stanisława z Łądu, sekretarza kurii arcybiskupiej i red. tego aktu, s. 150.

Nin. dok. został wciągnięty do tego kopiarza z *Liber antiquus privilegiorum Capituli Loviciensis*, s. 148.

1519, kwiecień ok. 23, w Gnieźnie **33**
Gnezne, in capitulo generali pro festo Natalis divi Adalberti celebrato

Jan (Łaski) arcybiskup gnieźn., legat ur i prymas, na prośbę Stanisława Sierzchowskiego kanonika łow., plebana w Rawie i swego poborcę łęgonickiego, zwazywszy na jego zasługi dla siebie oraz zezwolenie na wybudowanie na swoim placu nowej **szkoły** — po wielkim pożarze (1519) domów, również kanonickich, w pobliżu kolegiaty — zwalnia go, za zgodą kapituły metrop. gnieźn., od opłat cywilnych na rzecz miasta Łowicza, ciężących na nim z racji kupna innego placu i wybudowania tam domu, tym bardziej, że i tę nieruchomość pozostawi kapitule łow., s. 150—153.

Świadkowie: Wincenty z Łagiewnik archidiacon, wikariusz i oficjał gen., Spytek z Buzenina kustosz i kanclerz arcybiskupa, Stanisław z Lipowca kanclerz; kanonicy: Maciej Kijowski, Andrzej Ciesielski, Anzelm Łukowski dr, Jan Grot, Jan Busiński, Feliks Naropiński, Julian Chełmski dr, Jan z Leźnicy, Mikołaj biskup naturieński i sufragan, Jerzy Myszowski dr ob. prawa, Wojciech Zalewski — wszyscy gnieźnieńscy, s. 153.

Przeszło przez ręce Stanisława z Lipowca kanclerza gnieźn., s. 153.

Odnotowanie miejsca wzmianki o pożarze Łowicza — s. 151.

Nr **oryginału** 8 (21), s. 150.

1520, październik 10, w Łowiczu **34**

Jan (Łaski) arcybiskup gnieźn., legat ur i prymas, na przedłożenie egzektorów testamentu śp. Jana z Grotkowa kanonika i oficjała łow. — w

osobach: Spytka z Bużenina gnieźn. i krakowskiego oraz Stanisława z Sierchowowa łow. — kanoników, tudzież Mikołaja z Myślakowic i Pawła z Kawęczyna wikariuszy wiecz. kolegiaty — eryguje przy tejże świątyni, za przyzwoleniem kapituły łow., z fundacji wspom. oficjała, instytucję tzw. **plebanów wiejskich**, złożoną z dwóch wikariuszy zwykłych, dobieranych przez kolegium wikariuszy wiecz., którzy by rezydując przy kościele św. Leonarda (na Kierchowcie), zaspakajali potrzeby duszpasterskie po wsiach parafii kolegiackiej, odciążając właściwe kolegium do prac tylko w kolegiacie i na terenie miejskim parafii. Plebani wiejscy zostali nadto zobowiązani do udziału w nabożeństwach wystawnych kolegiaty oraz do 3 mszy tygodniowo w intencjach wskazanych przez fundatora. Za swe prace będą otrzymywać rocznie po 5 grzywien, stanowiących czynsze od zapisanej przez oficjała sumy, na nie podanych w akcie dobrach. Gdyby jednak z winy kapituły — dla której kanonik zostawia resztę czynszu, tj. 2 grzywiny i 16 gr, na 2 msze rocznie za swoją duszę — lub z powodu kolegium wikariuszy realizacja plebanów wiejskich nie doszła do skutku, wiad. czynsz 10 grzywien powinien być obrócony na fundację nowego ołtarza w kolegiacie (co należy rozumieć na uposażenie jego kapelana czyli ołtarzysty), s. 153—157:

Świadkowie: Spytka z Bużenina kanonik gnieźn., krakowski i łow., dr, Wawrzyniec z Powidza archidiacon umiejowski i kanonik kaliski, dr, Jakub z Krakowa fizyk (lekarz) arcybiskupa, Wojciech Syrmikowski i Stanisław Sierakowski z Łowicza, s. 157.

Przeszło przez ręce Spytka z Bużenina kanonika gnieźn., krakowskiego, kancelerza arcyb. Jana, s. 157.

1791, lipiec 23, w Łowiczu
die sabb., Lovicu

35

Kuria arcyb. gnieźn. Michała Jerzego Poniatowskiego, na prośbę szl. Ludwika Mateusza Chylewskiego, wpisuje do jego akt następ. dokument:

1771, lipiec 3, w Gnieźnie

Kapituła metrop. gnieźnieńska wydaje (zainteresowanemu) tzw. erekcję parafii **Kocierzew** czyli wyciąg z *Liber beneficiorum* Łaskiego, przech. w jej archiwum, s. 158—163:

Ekstrakt ten uwierzytelnił Walenty Ryczywolski not. publ. z ustan. pap. i kap. gnieźn., s. 163.

Potem (do sporz. nin. kopiarza) z akt Poniatowskiego odpisał go J.K. Głowacki not. jego kurii, s. 163.

Druk: LB, II, s. 260—263.

Par Kocierzew została wcielona do uposażenia kolegium wikariuszy łow. 10 czerwca 1530 r. (*Regesty*, s. [17]).

1769, sierpień 26, w Gnieźnie

36

Kapituła metrop. gnieźnieńska wydaje (zainteresowanemu) tzw. erekcję parafii Bednary czyli ekstrakt z *Liber beneficiorum* Łaskiego, przech. w jej archiwum, s. 163—167:

Wypis ten uwierzytelnił Walenty Ryczywolski not. publ. z ustan. pap. i kap. gnieźn., s. 167.

Druk: LB, II, s. 268—270.

Trzeba **z badać**, z którym beneficjum w kolegiacie łow była związana par. Bednary

1673, grudzień 8, w Gnieźnie **37**

Kapituła metrop. gnieźnieńska wydaje (zainteresowanemu) tzw. erekcję **ołtarza Bożego Ciała** w kolegiacie łow. a właściwie opis jego uposażenia zawarty w *Liber beneficiorum* Łaskiego, przech. w jej archiwum, s. 168—171.

Wyciąg ten uwierzytelnił Stanisław Rzepecki not. publ. z ustan. pap. i kap. gnieźn., s. 171.

Druk: LB, II, s. 254—255.

Uwaga. Z opisu wiadomo, że ołtarz ufundował Grzegorz z Janisławic prepozyt szpitala św Jana Chrzciciela w Łowiczu, a erygował arcyb. Jan z Łasku, atoli obu dokumentow nie ma.

(1749?, w Gnieźnie) **38**

Kapituła metrop. gnieźnieńska wydaje (kapitulę łow.) tzw. erekcję czyli **opis uposażenia** poszczególnych **beneficjów w kolegiacie** i gdzie indziej, ale z nią związanych, wyjęty z *Liber beneficiorum* Łaskiego, przech. w jej archiwum, a więc samej kapituły (3 prałatury i 10 kanoni), kolegium wikariuszy, 4 ołtarzy bocznych oraz kościołów szpitalnych św. Jana (Chrzciciela) i św. Leonarda, s. 171—202.

Druk: LB, II, s. 236—255.

1523, lipiec 22 (w Łowiczu) **39**

Inwentarz ważniejszych **dokumentów kolegiaty łowickiej**, sporządzony przez nie znanego autora z polecenia arcyb. gnieźn. Jana (Łaskiego). Obejmuje on 22 dokumenty, opisy lub wzmianki, z których num. 14—15, 18—19, 21—22 występują w kopiarzu w całości, a pozostałe w krótkich regestach, s. 202—220:

Te, które znajdują się w regestach, występują w księdze w całości przed s. 202 i po 220. Wszystkie one zostały od razu (w r. 1523) wciągnięte do *Liber beneficiorum* Łaskiego. Z niego to 17 czerwca 1747 r. kapituła metrop. gnieźn. wydała hurtem uwierzytelniony ich odpis (s. 220), zapewne kapitulę łowickiej. Nie znam jeszcze dalszych jego losów. Dość że znowu jego współcz. kopia mieści się na s. 20—69 mejednorodnej sfatygowanej księgi o sygn. 973/L.331, przech. w Archiwum Archidiecezji Warszawskiej. Na 2 s. okładki owych akt znajduje się zapiska z końca czerwca 1772 r., iż nie tylko odpis z wyciągu gnieźnieńskiego, ale reszta materiału księgi pochodzi od kanonika łow. Adama Janickiego (zm. 25 sierpnia 1771 r.). Wreszcie w r. 1881 wszystkie dokumenty, o których mowa w nin. numerze, zostały opublikowane z oryginału gnieźnieńskiego w LB, II, s. 507—552.

1406, wrzesień 25, w Łowiczu **40**
sabbato prox. p. diem s. Mauricii et Soc., in castro nostro Lowicz

Mikołaj (Kurowski) arcybiskup gnieźn., nękany kłopotami materialnymi, za zgodą kapituły metrop. gnieźn., wydaje w zastaw sołtysowi Kuńczy wieś arcybiskupią Mystkowice (w par. Chruślin) za 50 grzywien (po 48 gr), s. 205—206:

Przeszło przez ręce kanclerza Kielciusa, s. 206.

Druk: LB, II, s. 538—539; KDW, V, nr 103.

1419, październik 24, w Gnieźnie **41**
f. tertia prox. p. fest. Undecim Virginum, Gnezne

Mikołaj (Trąba) arcybiskup gnieźn. i prymas, z tych samych powodów, odbiera wieś Mystkowice wspom. Kuńczy, a za zgodą kapituły metrop. gnieźn., wydzierzawia ją za 90 grzywien szl. Borszy, swojemu sołtysowi z Chruślina, s. 206—207:

Świadkowie. Wincenty dziekan, Jan kantor, Świętopełk kanclerz oraz kanonicy Piotr z Kobyłina, Wojciech z Bielaw, Jan Pełka, Alberyk z Modlny, Mikołaj Górka, Mikołaj z Czeszewa, Mikołaj z Budziszławia, Jaśko z Czechła, Przedwoj z Grądów, Benedykt z Modlny — wszyscy gnieźmieńscy, s. 207.

Druk: LB, II, s. 539—540.

1446, lipiec 16, w Łowiczu **42**
sabbato prox. p. fest. Divisionis Apostolorum, in Lowicz

Wincenty (Kot) arcybiskup gnieźn. i prymas, na prośbę Stefana Mrzygłoda sołtysa wsi arcybiskupiej Mystkowice (w par. Chruślin), którego poprzednicy zagubili przywilej dzierzawczy wydany przez kogoś z poprzednich arcybiskupów, za zgodą kapituły metrop. gnieźn., wystawia temuż nowy dokument, w którym określa przywileje i obowiązki sołtysa oraz pozwala mu lokować wieś na prawie średzkim, s. 207—210.

Świadkowie. Jan Furman kustosz gnieźn., dziekan łączycki, starosta (arcybiskupi) łow., Sławnik archidiacon uniejowski, kanonik gnieźn., Mikołaj z Kielkowiec bak. dekretów, dziekan łow., kanclerz kurii arcyb. Wincentego, Jan Wielamowski, Piotr Schoff, Bogusław Turski — familiarsy prymasa, s. 210.

Przeszło przez ręce Jana kanclerza gnieźn., s. 210.

Pytanie. Gdzie w chronologii umieścić sołtysa Stefana, jeżeli w l. 1406—1419 sołtysiem w Mystkowicach był Kuńcza, a w 1419—1456, czy może nawet do r. 1478 — Borsza? Por. num. 40—41, 14, 23.

Druk: LB, II, s. 543—545.

(1523), lipiec 22, w Łowiczu **43**

Oświadczenie kapituły łowickiej, iż posiada ona dwie wsie, o których wyżej była mowa, mianowicie Łupię z młynem wodnym (w par. Bednary) i Mystkowice (par. Chruślin). Łupia przynosi rocznie czynszu 9 grzywien, młyn od 4 do 5, Mystkowice 12 grzywien, s. 210—211.

Druk: LB, II, s. 545.

(1523, lipiec 22, w Łowiczu)

44

Oświadczenie kapituły łowickiej, że posiada ona 250 kóp (groszy) zapisanych jej 21 września 1502 r. przez kanonika łow. Michała z Lublina, za zgodą arcyb. kardynała Fryderyka i kapituły metrop. gnieźn., na arcybiskupim młyńnie (wodnym) w Łowiczu, przynoszących rocznie 13 kóp, s. 211—213.

Druk: LB, II, s. 547—548.

1749, czerwiec 17, w Gnieźnie

45

Kapituła metrop. gnieźnieńska wydaje (kapitulę łow.) z *Liber beneficiorum* Łaskiego (przech. w jej archiwum) — razem z dokumentami przedstawionymi w num. 39 — uwierzytelniony wypis odnoszący się tylko do jej **uposażenia**: 3 prałatury i 8, a nie 10, kanonii — bez kolegium wikariuszy, ołtarzy i kościołów szpitalnych, jak to było w num. 38, s. 213—220.

Druk: LB, II, s. 548—552.

1522, kwiecień ok. 23, w Gnieźnie

46

Gnezne, in capitulo generali pro festo Natalis s. Adalberti celebrato

Jan (Łaski) arcybiskup gnieźn., legat ur. i prymas widząc, że archidiakonat łęczycki (archidiecezji) jest zbyt rozległy, a archidiakoni nie łatwo docierają do dalszych jego terenów z jurysdykcją i wizytacjami, za zgodą kapituły metrop. gnieźn. oraz przyzwoleniem kapituł kolegiackich w Łęczycy i Łowiczu, tudzież akt. archidiakona łęczyckiego Feliksa Naropińskiego — obiecując w razie potrzeby pozyskać na to jeszcze beneplacitum apostołskie — eryguje terytorialny **archidiakonat łowicki** oraz takąż prałaturę, jako czwartą, w kapitule łowickiej oddając ją pod patronat swego starosty (kasztelana) łow. Grzegorza Sarnowskiego. Nowy archidiakonat okręgowy ma przejąć z dot. archidiakonatu łęczyckiego 2 północno-wschodnie dekanaty: rawski i bedleński (pozostawiając przy łęczyckim szczawiński i tuszyński) oraz 2 oficjałaty foralne: łowicki i łęgonicki. Natomiast prebenda archidiakonalna w kapitule przejmie dot. uposażenie drugiej kanonii zw. fund. Duplice Wielkie (w par. Złaków), po rezygnacji lub śmierci obec. jej posesora Stanisława z Zawad, a nadto prymas inkorporuje jej nin. aktem par. **Zduny**, z której świeżo zrezygnował Wawrzyniec z Powidza (upatrzony na pierwszego archidiakona łow.), s. 221—227:

Uwaga. Zwykła znajomość okolicy kaze spostrzec, iż obszar dekanatów bedleńskiego i rawskiego nie pokrywał się z terytorium oficjałatów łowickiego i łęgonickiego zarówno na północno-zachodzie, jak też na południowo-wschodzie.

Świadkowie dok.: Jan z Łasku dziekan oraz kanonicy: Spytek z Buzenina krakowski, łowicki, kanclerz kurii arcybiskupiej, Jerzy Myszkowski, Maciej Sliwnicki dr ob. prawa — wszyscy gnieźmieńscy; Jan Żyrnicki łow., Wacław Czyrka z Wołkowyska wileński, Wojciech Siemkowski wieluński — kanonicy; Trojan prepozyt par. Iwanowice i Maciej z Kalemic dr dekretów, pleban w Osieku — kapelan prymasa i in., s. 226.

Uwierzytelnienie dok. przez Jana syna Wojciecha z Żyrnik, duch. diec. poznańskiej, not. publ. z ustan. pap. i arcybiskupa oraz red. tej erekcji, s. 226—227.

Przeszło przez ręce Jana Latańskiego prepozyta gnieźn., s. 227.

Druk: Korytkowski, *Arceybiskupi*, II, s. 663—666 w przyp.

1685, maj 2, w Gnieźnie

47

Kapituła metrop. gnieźnieńska wydaje z *Liber antiquus privilegiorum*, przech. w jej archiwum, odpis następn. dokumentu:

1524, grudzień 7, w Łowiczu i Uniejowie
in arce nostra Loviciensis, Unieioviensis

Jan z Łasku arcybiskup gnieźn., legat ur. i prymas, na prośbę wdowy po wójcie łow. Macieju i jej syna Pawła, oznajmujących mu, że ich poprzednicy zagubili przywilej dzierżawny na wójtostwo łowickie, wyst. przez kogoś z poprzednich arcybiskupów, po zbadaniu całej sprawy, za zgodą kapituły metrop. gnieźn., wydaje zainteresowanym nowy dokument, w którym wylicza przekazywane im nieruchomości, szacowane na 660 grzywien (po 48 gr pol.) oraz określa warunki, jakie mają wypełniać, s. 227—235:

Świadkowie: Hieronim z Łasku wojewoda sieradzki, Marcin Rembieski poznański i plocki, Maciej Łobocki łęczycki — dziekani; Jerzy Myszkowski kanclerz arcybiskupa, Maciej Śliwiński, doktorzy ob. prawa — gnieźnieńscy, Jakub z Krakowa fizyk (lekarz) prymasa, Jan Żyrnicki, Wacław Cirka — łowiccy, kanonicy; Bartłomiej Lubstowski inowrocławski, Jan Smolicki marszałek kurii arcybiskupiej, brzeski (podkomorzowie), Piotr z Wrocimowic daw stolnik krakowski i in.. s. 234.

Przeszło przez ręce Jana Busińskiego kanclerza, s. 234.

Ekstrakt w r. 1685 uwierzytelnili. Andrzej Konstanty z Nadola Łącki kanclerz gnieźn., prepozyt-infułat ołycki oraz Andrzej Miniszewski not. kap. gnieźn., s. 235.

1526, maj 28 (w Gnieźnie)

48

in capitulo generali pro festo Nativitatis s. Adalberti

Jan (Łaski) arcybiskup gnieźn., prymas, legat ur., po dwukrotnym pożarze, który nawiedził Stare Miasto Łowicz w r. 1519, a zwłaszcza w 1525, kiedy to m.in. spłonęła kolegiata, kurie kanonickie, domy duchowieństwa niższego i młyn wodny, za zgodą kapituły metrop. gnieźn., przydziela wspom. duchowieństwu pod budowę nowych domostw — na miejsce sąsiadujących z kolegiatą — place dalsze, by nie powodowały niebezpieczeństwa ogniowego dla świątyni, s. 235—238:

Świadkowie: Jan z Łasku prepozyt łęczycki i dziekan gnieźn., Maciej Łobocki archidiakon, Marcin Rembieski kanclerz; kanonicy: Jan Grot dr dekretów, Feliks Naropiński, Jan Busiński, Jan Leźnica prof. teologii, Wojciech Załuski, Stanisław Kilewski, Stanisław Czaszyński, Andrzej Świątkowski, Benedykt Izdbieński — gnieźnieńscy, s. 238.

Przeszło przez ręce Marcina Rembieskiego kanclerza gnieźn., s. 238.

Zgodność kopii z transumptem zawartym w *Liber privilegiorum*, przech. w Arch. Kap. w Gnieźnie, stwierdził (później) Jan Roman not. publ. z ustan. pap. i kap. gnieźn., s. 238.

1527, wrzesień 8, w Łowiczu

49

die Solis [...] ipso die Nativitatis Gl. V. Marie, in arce nostra Loviciensis

Jan z Łasku arcybiskup gnieźn., prymas, legat ur., pragnąc podnieść na

duchu i majątku, zubożała na skutek ostatnich pożarów Łowicza, kapitułę łow., za zgodą kapituły metrop. gnieźn., nadaje miejscowej kapitule, w ramach powszechnego i prowincjonalnego prawa kościelnego, te wszystkie uprawnienia, którymi z dawna cieszy się kapituła łączycka (archikolegiacka), a więc całkowity samorząd, nazwany w dok. „*iurisdiccio ordinaria*” na forum duchownym i mieszanym. nad poszczególnymi prałatami i kanonikami, duchowieństwem niższym, statutami, kultem w kolegiacie, administracją majątkiem, włącznie ze stosowaniem kar kościelnych oraz przyzywaniem na pomoc ramienia świeckiego, s. 238—244:

Świadkowie: Jan z Kościelca wojewoda kaliski, starosta brzeski; Jan syn Jarosława z Łasku prepozyt gnieźn. i łączycki, kustosz płocki, sekretarz król., Stanisław syn Jarosława z Łasku rycerz, Marcin Rembieski dziekan, Maciej Łobocki archidiacon, Jerzy Myszkowski kanclerz kurii arcybiskupa, Maciej Sliwnicki — doktorzy ob. prawa, Stanisław Czaśnicki ekonom i starosta (arcybiskupi) łow., Marcin Łopatecki — kanonicy gnieźmieńscy; Kasper Zegrowski dr medycyny, kanonik poznański i łączycki, Jan Smolicki podkomorzy brzeski, marszałek, Dawid Pomatowski kuchmistrz kurii prymasowskiej i in. s. 242—243.

Uwierzytelnienie dok. przez Wacława Czyrkę z Wołkowyska duch. diec. wileńskiej, not. publ. z ustan. pap. i arcyb. Jana tudzież in. faktu, s. 243—244.

Przeszło przez ręce Stanisława Mielżyńskiego kustosza gnieźn., s. 244.

1528, kwiecień 9, w Łowiczu

50

in castro nostro Loviciensis

Jan z Łasku arcybiskup gnieźn., prymas i legat ur. zmienia zakres dokumentu erekcyjnego **archidiaconatu łowickiego** z kwietnia r. 1522 (por. nr 46), a głównie przy oporze duchowieństwa dekanatu bedleńskiego, pragnącego pozostać przy macierzystych archidiaconacie i oficjacie łączyckich, zresztą mu bliższych, terytorialny archidiaconat łowicki ogranicza do rozległego dekanatu rawskiego (podzielonego na przełomie XVI i XVII w. na 3: łowicki, rawski, skierniewicki) przywracając, za zgodą kapituły metrop. gnieźn., bedleński archidiaconatowi łączyckiemu, s. 244—249:

Wzmianka o archidiaconalnych synodach archidiecezji, s. 245.

Świadkowie: Jan syn Jarosława z Łasku prepozyt gnieźn. i łączycki, kustosz płocki, kanonik krakowski, sekretarz król., Maciej Sliwnicki dr ob. prawa, archidiacon gnieźn. i kaliski, kanclerz prymasa, Maciej Łobocki kanclerz (gnieźn.) i starosta (arcybiskupi) łow., Stanisław Czaśnicki dziekan łowicki i ekonom Łaskiego; kanonicy: Marcin Łopatecki gnieźn., Jakub z Krakowa dr sztuk i medycyny, łączycki i łow., fizyk (lekarz) arcybiskupa, Maciej Pierzyński uniejowski i in., s. 248.

Uwierzytelnienie dok. przez Wacława Czyrkę z Wołkowyska duch. diec. wileńskiej, not. publ. z ustan. pap., prymasa i tego aktu, s. 248—249.

Przeszło przez ręce Macieja Sliwnickiego dra ob. prawa, archidiacona gnieźn. pod nieobecność kanclerza (kap.), s. 249.

1528 (po 8 grudnia, w Łowiczu)

51

in capitulo generali Concepcionis Immaculate V. Marie

Statuty kolegiaty łowickiej tyt. Wniebowzięcia NMP (czyli kapituły łowickiej)

wickiej), odtworzone po spaleniu się poprzednich (w r. 1525), złożone z ok. 50 nie numer. artykułów, s. 249—277.

Uwaga. W aktach kapituły łow. istnieją wzmianki, że nin. redakcję statutów ułożono w oparciu o statuty archikolegiaty łęczycyckiej.— Statuty te przechowały się w wielu przekazach.

1529, luty 1, w Łowiczu

52

Jan z Łasku arcybiskup gnieźn., prymas i legat ur. przypominając, iż bliskość domostw przy kolegiacie spowodowała (w r. 1525) jej pożar, na miejsce dawnych placów pod budowę kurii kanonickich, domów dla niższego duchowieństwa i **szkoły** „scolarium seu clericorum” przydziela, za zgodą kapituły metrop. gnieźn., tereny dalsze, rozciągające się przeważnie przy ulicy położonej naprzeciw głównego wejścia do świątyni, które po kolei wylicza i ogólnie wyjmuje spod ciężarów na rzecz miasta Łowicza, s. 277—283:

Świadkowie. Jan prepozyt gnieźn. i łęczycycki — w kopiarzu błęd. łowicki — kustosz płocki, kanonik krakowski, sekretarz król. oraz Stanisław z Łasku bracia, wojewodzice sieradzcy; Maciej Śliwnicki dr. ob. prawa, archidiacon gnieźn. i kaliński, kanclerz kurii Łaskiego, Maciej Łobocki kanclerz gnieźn. i starosta (arcybiskupi) łow., Dawid Poniatowski i Mikołaj z Tuliszkowa dr. medycyny — kanonicy gnieźnieńscy; Bartłomiej Lubstowski inowrocławski i Jan Smolicki brzeski — podkomorzowie, marszałek kurii prymasowskiej, s. 283.

Przeszło przez ręce Jana Handy z Bogdanowa dziekana gnieźn., s. 283.

Por. nr 48.

Zgodność odpisu z transumptem znajdującym się w *Liber privilegiorum*, przech. w Arch. Kap. w Gnieźnie, stwierdził (potem) Jan Roman not. publ. z ustan. pap. i kap. gnieźn., s. 283.

1543, grudzień 26, w Łowiczu

53

die Mercurii, in arce nostra Loviciensis

Piotr z Gamratów z Samokłesk arcybiskup gnieźn. i biskup krakowski, legat ur. i prymas, za zgodą kapituły metrop. gnieźn., zamienia z kapitułą łowicką wieś stołu arcybiskupiego Mysłaków (w par. Bednary) na wieś tejże kapituły Mystkowice (par. Chruslin) oraz dziesięcinę snop., którą pobiera wspom. kapituła z folwarku prymasowskiego pod zamkiem łowickim, s. 283—288:

Świadkowie: Piotr Opaliński gnieźn. i prefekt kurii młodszego króla (Zygmunta Augusta), Wawrzyniec Myszkowski sandomierski, Jan Dzierzgowski czerski, Zygmunt Parzniewski inowrocławski — kasztelanowie; Erazm z Krakowa opat mogiński, Bartłomiej Gądkowski kanonik gnieźn. i krakowski, kanclerz poznański i kurii arcybiskupiej, Mikołaj Miłkowski kanonik krakowski, prepozyt łow., Filip Padniewski i Zygmunt ze Starzycy dr. dekretów, audytor kurii P. Gamrata — kanonicy krakowscy; Jakub Pontificius (Biskupski) dr. sztuk i medycyny, kanonik gnieźn., archidiacon łow., fizyk (lekarz) prymasa i in., s. 288.

Wyciąg nin. dok. z *Liber privilegiorum*, przech. w Arch. Kap. w Gnieźnie, uwierzytelnił (do sporz. tego kopiarza) F.S. Waliński not. publ. z ustan. pap. i kap. gnieźn., s. 288.

Druk: Kwiatkowski, s. 410—412.

1550, październik 14, w Krakowie **54**
f. tertia a. fest. s. Hedvigis prox., Cracovie

Zygmunt August król Polski, wielki książę Litwy itd. zezwala kanonikowi łow. Bernardowi Pontificiusowi (Biskupskiemu) na ulokowanie na dobrach szlacheckich zamierzonej sumy, z której roczny czynsz w wysokości ok. 10 grzywien zapewniłby utrzymanie dla kapelana ołtarza, jaki pragnie ufundować w kolegiacie łowickiej. Wyraża również zgodę, żeby ewent. nieporozumienia w tej sprawie, jak też w podobnych zapisach na przyszłość, rozstrzygały sądy duchowne, a nie świeckie, s. 288—289:

Rekognicja Samuela (Maciejowskiego) biskupa krakowskiego, kanclerza Królestwa, s. 289.

Nr **oryginału** 21 (22), s. 288.

1550, styczeń 27, w Łowiczu **55**

Michał notariusz Konsystorza Łowickiego stwierdza, że Jan wiceprepozyt kolegiaty i sekretarz kapituły łow. przeniósł — za pozwoleniem arcyb. gnieźn. Mikołaja (Dzierzgowskiego), w którego imieniu działał oficjał i kanonik łow. Hieronim Gawroński — **ołtarz** pt. **Różańca NMP.** z kościoła par. w Złakowie, wakujący po śmierci jego kapelana Jana ze Złakowa, ze wszystkimi jego obowiązkami i uprawnieniami, do świątyni kolegiackiej w Łowiczu, s. 290—292:

Świadkowie: Łukasz organista i obec. kapelan tegoż ołtarza (w kolegiacie), Stefan Głowno i Wawrzyniec Stroniewicz missaliści kolegiaty oraz notariusze nin. sprawy, s. 291—292.

1552, marzec 18, w Łowiczu **56**
die Martii

Michał notariusz Konsystorza Łowickiego oświadcza, że Jakub Pontificius (Biskupski) dr medycyny i ob. prawa, archidiakon łow., kanonik krakowski, plocki i warszawski, pragnąc powiększyć uposażenie kapelana **ołtarza** pt. Trójcy Św. oraz św. **Jakuba** ap. i Bernarda op., fundowanego w kolegiacie łowickiej testamentalnie przez (swego brata) Bernarda Pontificiusa kanonika łow. — zob. nr 54, darowuje mu ogród w Łowiczu, s. 292—293:

Świadkowie Hieronim z Warszawy i Jan Węgrzajowski kanonicy łow., s. 293.

Materiał do wezwania ołtarza. Jakub Biskupski powiększył uposażenie ołtarzysty, sławniejszy od swego brata Bernarda, fundatora ołtarza.

Juz w trzecim ćwierćwieczu XV stul. istniał w kolegiacie łow. ołtarz pt. św. Jakuba — por. nr 26.

1535, sierpień 8, w Łowiczu **57**
in castro Loviciensis

Piotr Borznieński notariusz publ. stwierdza, że Maciej (Drzewicki) arcybiskup gnieźn., legat ur. i prymas, na przedłożenie Feliksa Naropińskiego dziekana włocławskiego, kanonika gnieźn. i poznańskiego, komisarza kurii

arcybiskupiej i wójtostwa łow. (który nawet zamierzał zrzec się dzierżawienia wspom. wójtostwa na rzecz kapituły metrop. gnieźn., szukającej środków do fundacji w swojej katedrze kolegium psalterzystów), za zgodą tejże kapituły, włącza do wym. wójtostwa plac w Łowiczu zw Rydzowska — nie należący do niego, chociaż poprzedni wójtowie wystawili na nim liczne budynki — który to plac nabył już Naropiński, temu zaś i jego spadkobiercom oddaje, wolny od opłat na rzecz miasta, dot. dom wójtowski, szczuplejszy od tamtego, s. 293—298:

Świadkowie. Stanisław Czaśnicki scholastyk gnieźn. i dziekan łow., Jakub Longus (Długosz) dr ob. prawa, Tobiasz Janikowski kanonik włocławski, Mikołaj Gorzkomurski sędzia, Heliasz Żardecki wicestarosta zamku łow., Jan Marszybrocki bak. sztuk i m., s. 297—298.

1558, kwiecień 17, w Łowiczu

58

Mikołaj z Dzierzgowa arcybiskup gnieźn., prymas i legat ur., za zgodą kapituły metrop. gnieźn., nadaje kapitule łowickiej — na dystrybucje oraz utrzymanie szkoły dla młodzieńców — ze stołu arcybiskupiego wieś Boczki (w par. kolegiackiej) i młyn Zembowa (w kl. zduńskim), nakładając na wspom. kapitułę odprawianie 4 mszy w roku, mianowicie podczas dwóch posiedzeń gen. i 2 w jego intencji, s. 298—302:

Świadkowie. Adam z Golanki dziekan kaliski, fizyk (lekarz) prymasa, Stanisław Baliński kanonik uniejowski, Jan Klinsowski podkomorzy arcybiskupa i in., s. 301.

Przeszło przez ręce Hieronima Garwaskiego kanclerza gnieźn., s. 301.

Nr **oryginału** 32 (34), s. 298.

Ekstrakt tego dok. z *Liber privilegiorum*, przech. w Arch. Kap. w Gnieźnie, uwierzytelnił (dla sporz. nin. kopiarza) F.S. Waliński not. publ. z ustan. pap. i kap. gnieźn., s. 302.

1558, czerwiec 26, w Łowiczu

59

Mikołaj Dzierzgowski arcybiskup gnieźn., legat ur. i prymas, za zgodą kapituły metrop. gnieźn., przydziela kapitule łowickiej plac w Łowiczu na pobudowanie własnej piekarni, zobowiązując za to jej prałatów i kanoników, po dwóch ze świecami, do adoracji przed wielkim ołtarzem — pierwszych w święta większe, drugich w mniejsze i niedziele, s. 302—303:

Świadkowie: Adam Kruranciusz dziekan kaliski i fizyk (lekarz) arcybiskupa, Paweł Łoś kurzelowski; Stanisław Baliński i Piotr Gawarecki kanonicy uniejowscy, Jan Klinszowski podkomorzy prymasa, Piotr Zdanowski jego domownik, s. 303.

Przeszło przez ręce Marcina Łopateckiego kanonika gnieźn. w nieobecności kanclerza (kap.), s. 303.

Nr **oryginału** 12 (32), s. 302.

1752, listopad 2, w Gnieźnie

60

Kapituła metrop. gnieźnieńska wydaje z *Liber secundus privilegiorum*, przech. w jej archiwum, odpis następn. dokumentu:

1558, czerwiec 30, w Łowiczu
die Iovis, Lovicii

Mikołaj Dzierzgowski arcybiskup gnieźn., legat ur. i prymas, wcielając w czyn konstytucję apostolską pap. Leona X i statuty prowincjalne, za zgodą kapituły metrop. gnieźn., eryguje **w kolegiatach łęczyckiej, uniejowskiej, łowickiej, kurzelowskiej, kaliskiej i wieluńskiej urząd stałego kaznodziei**, związany z jedną z tamt. prebend patronatu arcybiskupiego. Kaznodzieją tym będzie w Łęczycy kanonik Feliks Ciesielski, w Uniejowie Piotr Gawarecki, w Łowiczu dr Ambroży z Bolimowa, w Kurzelowie Wawrzyniec z Płocka, w Kaliszu nie posiada prymas prebendy własnej kollacji, w Wieluniu — tamt. prepozyt, mgr sztuk. Dla swego postanowienia Dzierzgowski obiecuje pozyskać zatwierdzenie papieskie, s. 303—306:

Świadkowie. Jan Korzobok dziekan, Stanisław Dąbrowski archidiacon oraz kanonicy Jan Kąkolewski ekonom, Jakub Milewski, Mikołaj Krasieński — wszyscy gnieźnieńscy, s. 306.

Przeszło przez ręce Marcina Łopateckiego kanonika gnieźn. pod meobecność kanclerza, s. 306.

Wyciąg (w r. 1752) uwierzytelniał Jan Roman not. publ. z ustan. pap. i kap. gnieźn., s. 306.

Uwaga. Pierwsze beneficjum kaznodziejskie w kolegiacie łowickiej powołał do życia 1 czerwca 1492 r. arcyb. Oleśnicki, por. nr 26.

1558, październik 21, w Rzymie

61

duodecimo Kalendis novembris, Romae, apud S. Petrum

Paweł (IV) papież, sługa sług Bożych, na prośbę kapituły łowickiej, zatwierdza donację uczynioną dla niej przez arcybiskupa gnieźn. (Dzierzgowskiego) w postaci wójtostwa wsi Boczki z karczma i młyna Zembowa — zob. nr 58, s. 306—308.

Nr **oryginału** 33 (46), s. 306.

1564, grudzień 24, w Łowiczu

62

in arce nostra Loviciensis

Jakub Uchański z Magnuszewa i Służewa arcybiskup gnieźn., legat ur. i prymas, za zgodą kapituły metrop. gnieźn., funduje i eryguje w Łowiczu **urząd lektora-katechety**, podległy tamt. kapitule. Na to beneficjum kapituła będzie przedstawiać 3 kandydatów, ze stanu duchownego lub świeckiego, z których najlepszego wybiorą zebrani w kolegiacie duchowni i świeccy mieszkańcy Łowicza. Anagnosta ten powinien codziennie przez pół godziny nauczać w języku polskim katechizmu w obydwu kaplicach zamku łowickiego: Trójcy Św. (prymasowskiej i dworzan) oraz św. Barbary (mieszkańców grodu arcybiskupiego). Zostaje uposażony dziesięciną snop. z dóbr stołowych Uchańskiego — z folwarku Nowy Dwór (par. kolegiacka) i ze wsi Dzierzgowice (w par. Bełchów). Jednak z tego przekaże rocznie 5 grzyw. pol. (po 48 gr) kapitule łow. na 4 msze za arcybiskupa i najbliższych jego zmarłych, s. 308—315:

Świadkowie: Kasper Geschkaw opat oliwski, Stanisław Dąbrowski dr ob. prawa, archidiakon gnieźn., prepozyt wolborski, kanonik krakowski i wrocławski, Marcin Gałczyński prepozyt łow., ekonom gnieźn. prymasa, Franciszek Krasieński archidiakon kaliski, kanonik gnieźn., krakowski, łow., Jan Piotrowski kustosz łow., kanonik wrocławski, Jan Radogólski kanonik łączycy i łow. — sekretarze królewscy; Maciej Cybulski skarbnik, Florian Jaćacki krajczy, Jakub Birolath podkomorzy, Adrian Rusocki, Stanisław Gultowski, Maciej Burski, Jan Modzelowski, Jan Wojnowski, Sebastian Magnuszewski, Wojciech Solikowski, Jakub Chojeński i in. domownicy Uchańskiego, s. 315.

Przeszło przez ręce Stanisława Dąbrowskiego archidiakona gnieźn. w nieobecności kanclerza, s. 315.

Zgodność nin. kopii z jej transumptem zawartym w *Liber privilegiorum*, przech. w Arch. Kap. w Gnieźnie, stwierdził (w poł. XVIII w.) Jan Roman not. publ. z ustan. pap. i kap. gnieźn., s. 315.

1566, lipiec 3, w Lublinie

63

f. quarta p. fest. Visitationis Mariae prox., Lublini, in comitiis Regni generalibus

Zygmunt August król Polski, wielki książę Litwy itd., na prośbę kapituły łowickiej, która w r. 1564 ulokowała na czynsz 500 flor. pol. na wsi Kawęczyn w dystr. wyszogrodzkim, należącej do jej dziekana Hieronima Garwaskiego, orzeka, iż zezwala jej w przyszłości czynić podobne zapisy w dobrach szlacheckich Mazowsza, i to z ewent. rekursem do sądów duchownych, s. 316—317:

Rekognicja Piotra Myszkowskiego wicekanclerza Królestwa Pol., dziekana krakowskiego, prepozyta gnieźn., plockiego, łączycy i warszawskiego, s. 317.

Nr **oryginału** 24 (27), s. 316.

Por. nr 54.

1567, styczeń 4, w Łowiczu

64

Jakub Uchański arcybiskup gnieźn., legat ur. i prymas, na prośbę kanoników łow. Ambrozego Rudzkiego dra medycyny i Mikołaja Szumskiego, którzy jeszcze z mocy dok. fundacyjnego i erekcyjnego kolegiaty łow. w 1433 r. czerpią swe uposażenie z dziesięciny snop. wsi Wierznowice (w par. Zduny), za zgodą kapituły metrop. gnieźn., zamienia im powyższe na podobną dziesięcinę we wsi arcybiskupiej Łaguszew (par. kolegiacka), s. 317—320:

Świadkowie: Sebastian Magnuszewski ochmistrz kurii prymasa, kanonik łączycy i wieluński, Wojciech dr sztuk i medycyny, Jan Pakoszewski not. arcybiskupi, Maciej Cybulski jego podskarbi i in., s. 320.

Przeszło przez ręce Stanisława Dąbrowskiego archidiakona (gnieźn.) pod nieobecność kanclerza, s. 320.

Wypis nin. dok. z *Liber privilegiorum*, przech. w Arch. Kap. w Gnieźnie, uwierzytelnił (do sporz. tego kopiarza) F. S. Waliński not. publ. z ustan. pap. i kap. gnieźn., s. 320.

1574, czerwiec 6, w Łowiczu

65

die Solis, Lovicii

Jakub Uchański arcybiskup gnieźn., legat ur. i prymas, na prośbę kapituły łow. a za zgodą kapituły metrop. gnieźn., zamienia wieś arcybiskupią Janowice (w par. Bednary) i dziesięcinę snop. z samych Bednar na dotąd kapitulne: młyn Ząb na Bzurze (nie daleko Łowicza) oraz plac Ostrówek (przy tymże mieście), na którym stoją bularnia i blech do bielienia płótna, s. 320—324:

Świadkowie: Janusz Woromecki dziekan, Szymon Borszyński teologii, Jan Rembieliński ob. prawa — doktorzy, Franciszek Lipski — kanonicy gnieźmieńscy; Krzysztof Borzyński łączycy i uniejowski, Jakub Magnuszewski kurzelowski — kanonicy; Jan Cybulski wyszogrodzki, Walenty Culiowski nurski — wojscy, Jan Lipczyński sędzia łow. i skierniewicki, Jerzy Łaszcz podczaszy, Feliks Rembieliński kuchmistrz, Wojciech Sulikowski domownik prymasa, s. 324.

Przeszło przez ręce Łukasza Podoskiego prepozyta gnieźn., przewodniczącego danej kapituły, s. 324.

Podpisał Jan Pakoszewski not. kurii arcybiskupiej, s. 324.

Druk: Kwiatkowski, s. 413—415 z datą w nagłówku: 1572.

1578, marzec 2, w Łowiczu

66

in arce nostra Loviciensis

Jakub Uchański arcybiskup gnieźn., legat ur. i prymas a probuje kupno przez kapitułę łowicką posesji Młynarczyńskich w Łowiczu, znajdującej się w sąsiedztwie kolegiaty, której dom stał się w ostatnich latach oberżą i nie tylko przeszkadzał w odprawianiu nabożeństw, ale także mógł spowodować w pobliżu pożar. Dom Młynarczyńskich ma być rozebrany, a plac — za zgodą kapituły metrop. gnieźn. — włączony do nieruchomości kapituły łow., s. 324—327.

Świadkowie. Franciszek Lipski archidiacon łączycy, gnieźn., łow., Feliks Rembieliński gnieźn., łow., Stanisław Kutylowski gnieźn. — kanonicy; Mikołaj Borkowski prepozyt kurzelowski, kustosz uniejowski, Jan Bykowski dziekan wieluński, Jan Makowski łączycy, kurzelowski, Stanisław Grochowski uniejowski — kanonicy, s. 327.

Przeszło przez ręce Klemensa Rudnickiego kustosa gnieźn. w nieobecności kanclerza, s. 327.

Nr **oryginału** 14 (24), s. 324.

1579, marzec 31, w Łowiczu

67

f. tertia p. dom. Laetare, in arce nostra Loviciensis

Jakub Uchański arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas pierw. książe, za zgodą kapituły metrop. gnieźn., zabiera dzwonnikowi kolegiaty łow. dziesięcinę snop. ze wsi arcybiskupiej Goleńsko (w par. kolegiackiej), na której polu i bagnie, zw. kiedyś Kiełpina, zakłada sadzawkę rybną czyli karmnik, a dzwonnikowi daje równowazne uposażenie w wysokości 8 flor. pol. rocznie, s. 327—329:

Świadkowie: Jakub Woromecki łow. oraz par. skierniewicki i gieranowski pre-

pozyt, Jan Sikorski gnieźn., lwowski, łączycki, łow., kanclerz kurii prymasa, Jan Rembieliński — doktorzy ob. prawa, gnieźn., łączycki, łow., Franciszek Lipski archidiakon łączycki, gnieźn., łow., kurzelowski, Stanisław Kutylowski gnieźn., Jan Bykowski wieluński, Stanisław Grochowski kaliski — dziekani, Maciej Makowicki kustosz wieluński, Jan Makowski łączycki — kanonicy; Wawrzyniec Lipski, Jan Gołmski, Stanisław Boski — aulicy kurii arcybiskupiej, s. 329.

Przeszło przez ręce Stanisława Krasieńskiego (w kop. błęd.: Gaszeński) scholastryka pod nieobecność kanclerza, s. 329.

Nr **oryginału** 25 (18), s. 327.

17[7]14, lipiec 29, w Gnieźnie

68

Kapituła metrop. gnieźnieńska wydaje z *Liber privilegiorum*, przech. w jej archiwum, wyciąg następn. dokumentu:

1587, kwiecień 13, w Łowiczu

Stanisław Karnkowski arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas, pierw. księżę pragnąc wskrzesić w kolegiacie łow. stały **urząd penitencjarza**, upadły z wygaśnięciem jego uposażenia — zob. num. 28—29 — dodaje do niego, za zgodą kapituły metrop. gnieźn., dziesięcinę snop. ze wsi arcybiskupiej Dzierzgow (w par. Bełchów), s. 329—331:

Świadkowie. Jakub Lempicki dziekan łączycki, archidiakon łow., kanclerz kurii arcybiskupiej, Maciej Pstrokoński prepozyt łow., Jan Domaniewski gnieźn., łow., Jakub Prądzewski łączycki, łow. — kanonicy; Piotr Karnkowski podkomorzy płocki, starosta bobrownicki, Andrzej i Mikołaj Kasieńcy, Marcin Nadbor, Stanisław Jankowski, Jan Makowski, Stanisław Brodziński i in. familiares prymasa, s. 331,

Przeszło przez ręce Marcina Karnkowskiego dziekana gnieźn., s. 331.

Wypis w r. 1774 uwierzytelniał Maksym Podkowski not. publ. z ustan. pap. i kap. gnieźn., s. 331.

1600, kwiecień 1, w Łowiczu

69

Kuria arcyb. gnieźn. Stanisława Karnkowskiego, na prośbę pracowitych Michała i Jakuba Błaszczków, ingrosuje do jego akt następn. dokument:

1600, marzec 29, w Łowiczu

Stanisław Karnkowski arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas, pierw. księżę zaniedbane po śmierci ostatniego wójta Macieja Bednarza wójtostwo we wsi arcybiskupiej Zabostów Duży (w par. Kompina), za zgodą kapituły metrop. gnieźn., lokuje chłopom z tejże wsi Michałowi i Jakubowi Błaszczkom za roczny czynsz 52 flor. pol., uiszczany w 4 równych ratach. Czynsz ten przeznacza na ufundowane i erygowane przez siebie w Łowiczu, innym dokumentem, **bractwo Miłosierdzia** (zw. także Biednych). Procent ten mają przekazywać zarządowi bractwa lub kapitule łow., s. 331—336:

Świadkowie dok. Jakub Lempicki dr ob. prawa, archidiakon łow., dziekan łączycki, kanonik gnieźn., Sebastian Makowski dr ob. prawa, kustosz łączycki, kanonik łow., Świętosław Sarnowski kanonik gnieźn., łączycki, Stanisław Roguski kustosz i oficjał łow., Feliks Lupczyński gnieźn., łączycki, łow., uniejowski, Mikołaj ze Skierniewic dr ob. prawa, łow., Wincenty Oczko dr filozofii i medycyny, łow. — kanonicy; Zygmunt Cebrowski wysokiennicki, Marcin z Iłowa głuchowski —

pleban, Mateusz Goszczyński starosta (arcybiskupi) łow., Wojciech Kamigowski, Wawrzyniec Kawecki oraz in. prałaci, familiares i aulicy kurii prymasowskiej, s. 336.

Odpis tego dok. z akt Karnkowskiego uwierzytelnił (do sporz. nin. kopiarza) J. K. Głowacki not. kurii arcyb. M. J. Poniatowskiego, s. 336.

1599, czerwiec 4, w Łowiczu

70

Stanisław Karnkowski arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas, pierw. książę itd. w uznaniu udziału prałatów i kanoników kolegiaty łowickiej, nazwanej tu po raz pierwszy „*insignis*”, w zarządzie archidiecezji, za zgodą kapituły metrop. gnieźn., przydziela dla wspólnej jej mensy wójtostwo miasta Łowicza — wykupione przez prymasa z rąk ostatniego wójta Jakuba Strzeżik'a — ze wszystkimi jego nieruchomościami i prawami oraz związaną z nim propinacją piwa w Piątku. Atoli jurysdykcję sądownictwa świeckiego (patrymonialnego) w mieście, dla przyzwoistości, powierza nie kapitule, lecz swemu staroście (łow.), s. 336—340:

Wyciąg nin dok. z *Liber privilegiorum*, przech. w Arch. Kap. w Gnieźnie, uwierzytelnił (do sporz. tego kopiarza) F. S. Waliński not. publ. z ustan. pap. i kap. gnieźn., który przy tej okazji obciął listę jego świadków, s. 340.

1601, styczeń 22, w Łowiczu

71

Stanisław Karnkowski arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas, pierw. książę itd., który przed kilku laty erygował w Łowiczu bractwo Miłosierdzia albo **Mons Pietatis** i przekazał mu szpital (nie powiedziano jaki, może pt. św. Krzyża), a następnie dochód z dzierzawy wójtostwa wsi Zabostów Duży (zob. nr 69), obecnie dodaje temuż bractwu łąn pola zw. Trojanowskie we wsi arcybiskupiej Korabka (w par. Maków), łąn zw. Żydowskie we wsi Zielkowice (par. kolegiacka) oraz kamienicę w Łowiczu. Majątek bractwa wyjmuje spod wszystkich ciężarów na rzecz swego stołu, obiecuje reperować jego budynki, a zarząd nad nim powierza kapitule łow., s. 340—346:

Świadkowie: Marcin Karnkowski dziekan gnieźn. i łow., kustosz włocławski, kanonik krakowski, Wincenty de Seve dr ob. prawa, prepozyt łaski, archidiacon łow., kanonik gnieźn., kanclerz kurii arcybiskupiej, Świętosław Sarnowski kanclerz gnieźn., kanonik łączycki, łow., prepozyt par. Sieradz, Feliks Łupczyński (w tekście. Łupsiński) kanonik gnieźn., łączycki, łow., Bartłomiej Mirczyński kanonik gnieźn., prepozyt par. Skierniewice, Stanisław Roguski kustosz łow., Mikołaj ze Skierniewic dr ob. prawa, kanonik łow., proboszcz par. Pszczonów, Sebastian Makowski dr ob. prawa, kustosz łączycki, kanonik łow., Wincenty Oczko dr filozofii i medycyny, kanonik łow., pleban par. Konary, Marcin z Iłowa pleban w Głuchowie, Jan Domaniewski stolnik łączycki, marszałek kurii prymasowskiej, Maciej Gościński starosta (arcybiskupi) łow., Wawrzyniec Kawecki, Wojciech Kamigowski — familiares Karnkowskiego, s. 346.

Przeszło przez ręce Marcina Karnkowskiego dziekana gnieźn., przewodniczącego (danej) kapituły gen., s. 346.

Nr **oryginału** 17 (57), s. 340.

1601, maj 4 (w Łowiczu)

72

die Veneris

Notariusz kuru arcybiskupa gnieźn. Karnkowskiego (nazwisko notariusza z uwierzytelnieniem dokumentu przypuszczalnie obcięto podczas wpiśywania go do nin. kopiarza) stwierdza, że wspom. prymas — uznawszy słuszność dowodzenia przedłożonego mu 22 stycznia 1601 r. w odpowiedniej dokumentacji przez Tomasza z Uniejowa, proboszcza w Boleszczynie, pleńnipotentą Anny Roszkowej i kapituły łow. — erygował jako oddzielne beneficjum w kaplicy Roszków, znajdującej się w kościele par. Ducha Św. w Łowiczu, ufundowany przez wymienioną **ołtarz** ku czci Boga Wszechmogącego a pt. św. **Anny**. Uposażenie altaru (kapelana ołtarza) wyniesie 20 flor. pol. (po 30 gr) rocznie, stanowiąc czynsz od sumy 400 względnie 500 flor. przekazanej przez nią kapitule. Patronat nad altarą po śmierci fundatorki przejmie kapituła łow. Dokumenty zagwarantowały bractwu Łuczników łowickich dalsze odbywanie jego nabożeństwa w tejże kaplicy, s. 347—351.

1604, listopad 24, w Łowiczu

73

Egzekutorzy testamentu arcybiskupa gnieźn. Jana Tarnowskiego (zm. 14 IX 1604): Jan Zamojski arcyb. lwowski, Maciej Pstrokoński biskup przemyski, Piotr Charbicki sędzia łączycy, Marcin Tarnowski wojski łączycy i Jan Ścibor Bogusławski uzgodnili z kapitułą łowicką, że krewni nieboszczyka przekażą wspom. kapitule przeznaczone przez niego 3 wsie: Tarnowska czyli Małęcka Wola (w par. Brzeziny) oraz Krzykowice i Brudaki (par. Wolbórz) na fundację **kolegium**, w wystawionej przez niego przy kolegiacie łow. kaplicy (zw. Tarnowskiego), złożonego z prepozyta i 6 **psalterzystów**. Dopóki jednak nie nastąpi erekcja owej instytucji, kapituła będzie dawała rocznie z dochodów pochodzących z tychże wsi 200 czerw. zł na kształcenie ks. Piotra Tarnowskiego, desygnowanego (przez testatora lub egzekutorów) na prepozyta kolegium, który zresztą ma należeć do kapituły, dalej — utrzymywać 2 kapłanów, którzy by odprawiali tygodniowo 4 msze przewidziane przez zmarłego, odkładać co roku 20 zł na konserwację kaplicy, a z pozostałych jej pieniędzy dokładać do przekazywanych przez wykonawców testamentu 2500 zł, tudzież 1000, który ma jej niebawem oddać chorąży łączycy — tak, ażeby na przewidzianą fundację posiadała 5000 zł. Po erekcji psalterzystów Wola Tarnowska ma należeć do prepozyta, a Krzykowice i Brudaki do sześciu kapłanów z tego kolegium. Kapituła winna na najbliższym posiedzeniu gen. zatwierdzić nin. intercyzę oraz uprawomocnić ją w grodzie sochaczewskim pod sankcją 30000 zł, s. 351—355:

Umowę podpisali egzekutorzy oprócz Marcina Tarnowskiego, a w imieniu kapituły łow. kanonicy: Franciszek Lipski, Feliks Własiński, Mikołaj ze Skierniewic, Świętosław Śarnowski administrator archidiecezji, podpisany jako ekonom gen., Andrzej Howrowski kanonik łączycy, Sebastian Makowski, s. 354—355.

Intercyzę ową, na prośbę kanonika łow (Józefa) Tarnowskiego, wpisał do akt ziemskich łączyckich dystr. brzezińskiego 6 listopada 1776 r. — f. quarta p. fest. Omnium Sanctorum prox. — oficjalista tamt. urzędu Głoskowski, s. 355.

1609, grudzień 4, w Łowiczu

74

f. sexta a. dom. secundam Adventus prox., in arce Loviciensis

Piotr Grochowicki archidiacon pułtuski w katedrze plockiej, kanonik gnieźn., włocławski, sekretarz król., kanclerz i audytor gen. kurii arcybiskupa gnieźn. Baranowskiego, w obecności Andrzeja Mierzewskiego prałata kurii, Łukasza Mięty radcy prawnego, szl. Władysława Łempińskiego not. publ. i Sebastiana Rostkowskiego not. kurii arcybiskupiej, uznawszy — na wniosek Stanisława Pasztymewicza, plenipotentą egzekutorów testamentu arcyb. Tarnowskiego, zastępującego głównego ich prokuratora Szymona Kołodzkiego kanonika włocławskiego, poznańskiego, plockiego — kontumację kapituły łowickiej, która — mimo obwieszczenia audytoriatu gen. w tej sprawie z 20 sierpnia 1609 r. — nie przysłała na dzisiejszy przewód nikogo, a probuje fundację prymasa Tarnowskiego w kolegiacie, ogłasza erekcję **kolegium psalterzystów** z prawem przynależności jego prepozyta do gremium kapituły, s. 355—359 — polecając wydać nowej instytucji następn. dokumenty:

1. 1609, grudzień 4, w Łowiczu
in castro Loviciensis

Wojciech Baranowski arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas, pierw. książę, biorąc pod uwagę prośbę wykonawców testamentu prymasa Tarnowskiego, dokumentację inserowaną w nin. erekcji oraz nie zważając na wycofywanie się kapituły łow. z tego przedsięwzięcia i strofując jej opór, eryguje w kolegiacie **kolegium psalterzystów**, złożone z 7 kapłanów a jego prepozyta wprowadza do gremium tejże kapituły, s. 359—385.

In s e r t y w dok. erekcyjnym:

a. 1609, luty 20, w Warszawie
Varsaviae, in comitiis Regni generalibus

Zygmunt III król Polski, wielki książę Litwy itd. wyraża zgodę na fundację i erekcję kolegium psalterzystów w kaplicy (Tarnowskiego) w kolegiacie łow. na warunkach opisanych w num. 73, s. 361—364:

Świadkowie. Wojciech Baranowski, jw., Jan Zamojski arcybiskup lwowski, Piotr Tylicki krakowski, Maciej Pstrokoński kujawski, Benedykt Wojna wileński, Andrzej Opaliński poznański, Marcin Szyszkowski plocki, Szymon Rudnicki warszawski, Paweł (w tekście błęd.: Piotr) Wołucki łucki, Wawrzyniec Gembicki chełmiński, kanclerz Królestwa Pol., Jerzy Zamojski chełmiński, Krzysztof Kaźmierski kijowski — biskupi, Janusz książę z Ostroga kasztelan krakowski, Mikołaj Zebrzydowski krakowski, Hieronim Gostomski z Lezenc poznański, Krzysztof Mikołaj Radziwiłł wileński, Adam Sędziwoj z Karnkowa łączycki, Stanisław Żółkiewski kijowski, hetman polny kor., Michał Działyński inowrocławski, Janusz Zasławski wołyński, Jakub z Gawron Pretwicz podolski, Stanisław Krasiński plocki, Maciej Konopacki chełmiński, Jerzy Kostka malborski — wojewodowie; Jan hr z Ostro-

roga poznański, Adam Studnicki ze Żmigrodu kaliski, Andrzej Przyjemski gnieźnieński, Andrzej Potocki kamieniecki, Stanisław Garwaski plocki, Adam Mniszewski czerski, Stanisław Działyński elbląski, Andrzej hr z Tęczyna wiślicki, Andrzej Firlej z Dąbrowicy radomski, Piotr Firlej z Dąbrowicy zawichojski, Mikołaj Oleśnicki małogoski, Piotr Gawroński wieluński, Stanisław Stadnicki przemyski, Baltazar Stanisławski sanocki, Mikołaj Spytek Lięża z Bobrka czechowski, Waclaw Kiełczewski (w kop. Kielcowski) biechowski, Janusz Grzymułtowski bydgoski, Piotr Chojeński santocki, Konstantyn Plichta sochaczewski, Stanisław Warszyci warszawski, Adam Kosobucki wyszogrodzki, Jan Podoski ciechanowski, Stanisław Parys liwski — kasztelanowie; Krzysztof Dorohostajski (w tekście. Monnido) marszałek w lit., Leon Sapieha kanclerz w. lit., Feliks Kryski na Drobinie podkanclerzy kor., Hieronim Wołłowicz podskarbi w. lit., Mikołaj Wolski marszałek nadworny kor., Henryk Firlej z Dąbrowicy prepozyt plocki, referendarz kor., Jan Świętosławski i Eustachusz Wołłowicz referendarze lit., Andrzej Boboła podkomorzy kor., Maciej Lubieński prepozyt łęczycki, gnieźnieński, Stanisław Lubieński prepozyt gnieźn., Jan Wężyk wrocławski — kanonicy, sekretarze król., także in. sekretarze, urzędnicy i domownicy Zygmunta III, s. 363—364.

b. 1604, listopad 27, w Sochaczewie
sabbato p. fest. s. Catharinae v. prox., in castro Sochaczoviensi

Spadkobiercy nieboszczyka arcyb. gnieźn. Tarnowskiego szlachta: Anna żona Stefana Rudzkiego, Jan Ścibor Bogusławski z Tarnowskiej Woli w imieniu zony Doroty; Piotr Charbicki sędzia z łęczycki w imieniu synów: Krzysztofa scholastyka wrocławskiego oraz małoletnich Jana i Stanisława, tudzież jego syn dorosły Piotr; dalej żony: Katarzyna Jana Dobeckiego, Elżbieta Jana Zaleskiego, Jadwiga Wiktoryna Wróblewskiego, Anna Bartłomieja Ruszkowskiego — wszyscy synowie i córki wym. Piotra Charbickiego i śp. jego zony Jadwigi z Woli Tarnowskiej; następnie Jan i Piotr Rudzcy, wdowy: Małgorzata po Tomaszu Kozieł, Anna po Wojciechu Bogusławskim; potem żony: Zofia Pawła Koszuckiego wojskiego z. poznańskiego, Felicjana Jana Lipnickiego z Lipnicy W.; wreszcie jeszcze raz Jan i Piotr Rudzcy w imieniu swej siostry Elżbiety — wszyscy synowie i córki śp. Stanisława Rudzkiego i śp. Zofii z Tarnowskiej Woli — stanąwszy przed urzędem grodzkim sochaczewskim zrzekają się swoich uprawnień do zajmowanej dotąd z woli wspom. testatora wsi Tarnowska czyli Małęcka Wola (w dystr. brzezińskim) na rzecz fundowanego kolegium psalterzystów łow. — w myśl intercyzy pod num. 73, s. 364—370:

Ekstrakt tej rezygnacji z akt grodzkich soch. (dla sporz. dok. erekcyjnego psalterzystów) uwierzytelnił tamt. not. Stanisław Kleniewski; wypis sprawdził Mieczysław, s. 370.

c. 1604, listopad 27, w Łowiczu

Egzekutorzy testamentu arcyb. gnieźn. Tarnowskiego, jak w num. 73 — powołując się na swoją umowę z kapitułą łowicką (tamże), robotowaną w grodzie sochaczewskim tegoż 24 listopada 1604 r., którą zresztą wspom. kapituła zobowiązała się honorować także przed aktami administratora (gen.) arcybiskupstwa Świętosława Sarnowskiego (w Łowiczu) — oświadczają się za (rychłym) wygotowaniem dokumentu fundacyjnego i erekcyjnego kolegium psalterzystów w kolegiacie łow. Jeszcze raz przypominają, że prepozytem tej instytucji ma być zawsze kapłan

z rodziny Tarnowskich h. Rolicz, zaczynając od desygnowanego prepozyta włocławskiego Piotra, s. 371—378.

Nr **oryginału** dok. c — 28 (37), s. 371.

Świadkowie erekcji: Piotr Grochowicki jw., Szymon Kołudzki jw., prefekt kamery arcybiskupiej, Kasper Kozielski poznański, płocki, Jan Krzeczski dr ob. prawa, archidiacon kruszwicki, Ięczycki, skarbnik (prymasa), Paweł z Szadku dr filozofii i medycyny, pułtusk, Wojciech Krzekotowski wieluński — kanonicy; Mikołaj Grajewski marszałek kurii prymasowskiej, Wacław Grochowicki podczaszy, Marcin Rudnicki krajczy, Jan Kielczewski stolnik, Dersław Odrzywolski komuszy, Jan Ochenkowski kuchmistrz, Marcin Sado kawaler maltański; Jakub Pogorzelski, Jan Skotnicki, Stanisław Wilkanowski, Marcin Nowowiejski, Wojciech Czermiński, Jan Szałajski, Jan Ruszkowski, a także in. prałaci, domownicy i familiaresi dworu Baranowskiego oraz Sebastian Rostkowski not. kurii i tego aktu, s. 385.

Wypis całego dok. nr 74 z akt prymasa Baranowskiego uwierzytelił w Łowiczu 14 grudnia 1769 r. J.K. Głowacki not. publ. z ustan. pap. i kurii arcybiskupiej (Podoskiego), s. 385.

1613, styczeń 16, w Łowiczu

75

f. tertia a. fest. ss. Fabiani et Sebastiani mm. prox., Lovicii

Sł. Andrzej Olszanowski mieszczanin z Łowicza, w towarzystwie swoich poręczycieli współmieszczan Jana Borka i Stanisława Świątka, wydzierżawiwszy od kapituły łowickiej na 3 lata dom wójtowski przy ul. Garncarskiej i 2 ogrody, z których drugi znajduje się przy domu sł. Henryka chirurga, zobowiązuje się przed aktami arcybiskupa gnieźn. Baranowskiego płacić za to rocznie po 20 grzyw. pol. (po 48 gr) w dwóch ratach, s. 386—387:

Świadkowie: Maciej Nissenius prepozyt szpitala św. Leonarda poza miastem, ks. Jakub Szerputowski, Sebastian Rostkowski not. kurii arcybiskupiej, s. 387.

1613, lipiec 24, w Łowiczu

76

Wózny Szymon Opolski w imieniu kapituły łowickiej ogłasza dekret kurii arcybiskupa gnieźn. Baranowskiego przeciwko młynarzowi prac. Jakubowi Niewiarowskiemu oraz poddanym wsi arcybiskupich Patoki (w par. Kompina) i Sierzchów (par. Bednary), którzy najpierw nie chcieli oddać dziesięciny snop. wspom. kapitule, a potem pragnęli mieć pierwszeństwo w jej wykupie, że mianowicie kapituła posiada wolność odsprzedania tejże każdemu, kto zapłaci więcej, s. 387—390.

1616, luty 22, w Łowiczu

77

f. secunda p. dom. Invocavit prox., Lovicii

Dekret przypuszczalnie sądu administratorskiego archidiecezji archidiekona gnieźn. Piotra Grochowickiego, zwalnający magistrat miasta Łowicza od zarzutu kapituły łow., jako wójta, w której imieniu przed wspom. urzędem występował syndyk szl. Adam Ujazdowski, jakoby zagubił w mieście ul. Poprzeczną (Transversalis), zaplanowaną jeszcze przez przywilej arcyb. Łaskiego z 12 czerwca 1525 r., która miała prowadzić od ul. Pod-

rzecznej (Subfluvialis) do Zduńskiej, a od tej dalej do Glinek; według skargi kapituły tenże magistrat już nie wypełnił w tym względzie polecenia nieboszczyka arcyb. Baranowskiego z 8 kwietnia 1614 r. (f. tertia p. Conductum Paschae prox.), skazującego go za to na 100 grzyw. pol., oraz następnego jego dekretu z 4 lipca 1615 r. (sabbato p. fest. Visitationis BVM prox.), naczynającego mu dodatkową karę w wysokości 10 grzyw. pol. Strona pozwana, reprezentowana przez sł. Jana Nadlicę i Jana Śledzko rajców oraz Kaspra Koźmińskiego not. tamt. urzędu, odpowiadała, iż nie zasłużyła na wyroki prymasa Baranowskiego, gdyż robi tu, co tylko może, a ma trudności z mieszczanami, wzbraniającymi się rezebrania wystawionych budynków. Sąd administratorski przedłuża magistratowi termin uregulowania tych kłopotów o pół roku, s. 391—397.

1620, marzec 9, w Łowiczu

78

Wawrzyniec Gembicki arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas, pierw. książę, zauważywszy podczas osobistej wizytacji gen. kolegiaty łow. (w r. 1619), że jest zamiedbana — chociaż nosi tytuł insignis, a jej prałaci i kanonicy znacznie mu pomagają w zarządzie archidiecezją — wskutek czego nie licuje ze wspaniałym pałacem prymasowskim w Łowiczu i faktem stałego przebywania arcybiskupa w tym mieście, za zgodą kapituły metrop. gnieźn., nadaje kapitule łow. wieś Boczki (w par. kolegiackiej), gdzie zresztą posiada ona już z dawna dziesięcinę snop. tudzież wójtostwo względnie folwark, wycofując w zamian z jej władania inne wójtostwo — we wsi arcybiskupiej Mokra (par. Skierniewice), s. 397—402:

Świadkowie: Andrzej Gembicki kustosz kruszwicki, kanonik gnieźn., włocławski, łow., kanclerz kurii arcybiskupiej, Adam Rogaczewski dr. ob. prawa, archidiacon łęczycki, gnieźn., włocławski, poznański, Wojciech Lipnicki kustosz łęczycki, włocławski, skarbnik (prymasa), Andrzej Mirosławski włocławski, plocki, kruszwicki, krucyfer arcybiskupa, Samuel Sierakowski dziekan kurzelowski, prefekt kamery arcybiskupa, Jan Madaliński poznański, kruszwicki, Jan Ługowski kanclerz kruszwicki, łow. — kanonicy; szlachta: Krzysztof Niwiński marszałek kurii prymasowskiej, Wojciech Strubicz krajczy stołu, Paweł Krosnowski podstoli, Dersław Odrzywolski koniuszy, Jan Rozniatowski dowódca piechoty, Filon Drogowski kuchmistrz; Wojciech Młocki, Piotr Gądecki, Andrzej Wysocki, Adrian Kochanowski i in. prałaci, aulicy, familiares Gembickiego, s. 402.

(Podpisał) Piotr Grochowicki archidiacon gnieźn., przewodniczący danej kapituły, s. 402.

Ekstrakt nin. dok. z *Liber privilegiorum*, przech. w Arch. Kap. w Gnieźnie, uwierzytelniał F. S. Waliński not. publ. z ustan. pap. i kap. gnieźn., s. 402.

Druk: Kwiatkowski, s. 390—392.

1623, maj 29, w Łowiczu
die Lunae, Lovicii

79

Wawrzyniec Gembicki arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas, pierw. książę, urzędujący w swej kurii w obecności kanoników gnieźn. Aleksandra Głębocznego i Andrzeja Mirosławskiego oraz not. Jana Ługowskiego, na

prośbę Andrzeja Borka, wiceprepozyta kolegiaty łow., a prepozyta kościoła szpitalnego św. Leonarda, zezwala wciągnąć do swych akt kilka dokumentów dot. erekcji wspom. prepozytury św. Leonarda w Łowiczu, inkorporacji do niej ołtarza pw. św. Piotra i Pawła w kolegiacie, wreszcie mianowania tegoż prepozyta kanonikiem urodzonym (natus) kapituły łow., s. 403—421:

1. 1552, luty 4, w Łowiczu

in Lowicz, in domo nostrae solitae residentiae

Hieronim Gawroński kanonik i oficjał łowicki, upoważniony do aktów niżej przedstawionych przez arcyb. Dzierzgowskiego, na prośbę Ambrożego Rudzkiego z Bolimowa dra sztuk i medycyny, kanonika łow. — dokonawszy uprzednio odpowiedniego obwieszczenia na temat planów wspom. Ambrożego oraz zapoznawszy się dokładnie z dostarczonymi przez niego dokumentami, tudzież słusnością jego petycji; gdy nadto upłynął wyznaczony czas i nie zgłoszono w tej materii sprzeciwów — eryguje, za zgodą kapituły łow., ufundowany przez Rudzkiego w kolegiacie, za zakrystią, **ołtarz** ku czci Boga Wszzechmogącego i Najśw. Maryi P., a pt. św. **Piotra i Pawła** ap., św. Marcina, Anny, Katarzyny i Małgorzaty jako oddzielne beneficjum kościelne. Pierwszym kapelanem ołtarza mianował oficjał, na przedstawienie fundatora, ks. Wincentego Suskiego z Bolimowa. Po śmierci Rudzkiego patronat nad altarią przejdzie w ręce kapituły. Oprócz domku przy szpitalu na Kierchowie, otrzymywanego od fundatora, ołtarzysta ten będzie również posiadał w Łowiczu rolę oraz czynsze płynące z zapisu pieniężnego kanonika Rudzkiego. Suski ma odprawiać tygodniowo 3 msze św. w przepisanych intencjach i uczestniczyć w kolegiacie w podanych nabożeństwach, s. 403—417:

Świadkowie dok. erekcyjnego Mikołaj Krasieński poborca (arcybiskupi) łow., Maciej Koszyc wikariusz kolegiaty, Łukasz Organista ołtarzysta tamże, Franciszek Bonecki i in., s. 416—417.

Przywilej erekcyjny poświadczył Michał syn Wojciecha z Dmosina Łubozowski, duch. archidiec. gnieźn., not. publ. z ustan. pap. i oficjała Gawrońskiego, s. 417.

I n s e r t y w dok. erekcyjnym:

a. 1552, styczeń 23, w Łowiczu

Hieronim Gawroński jw., powołując się na upoważnienie otrzymane od arcyb. Dzierzgowskiego, poleca wikariuszom kolegiaty łow. powiadomić duchowieństwo i wiernych o zamierzonej erekcji ufundowanego przez kanonika Rudzkiego ołtarza i donieść sobie do konsystorza o ewent. sprzeciwie, s. 405—409:

Maciej wikariusz wiecz. kolegiaty łow powiadomił oficjała Gawrońskiego, że 24 stycznia 1552 r. (die Solis) ogłosił ludowi zgromadzonemu na nabożeństwach wiad. obwieszczenie, s. 408—409.

b. 1551, grudzień 17, w Łowiczu

in castro nostro Loviciensis

Mikołaj Dzierzgowski arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas, zajęty ważnymi sprawami państwowymi, mianuje Hieronima Gawrońskiego kanonika i oficjała łow swoim komisarzem do erygowania w osobne

beneficjum kościelne ufundowanego w tamt. kolegiacie przez doktora Rudzkiego ołtarza pw. jak wyżej, s. 405—407:

Powyższy dok. zredagował i uwierzytelnił not. kurii arcybiskupiej Jan Ostrowski, s. 407.

c. 1551, październik 23, w Łowiczu
f. sexta a. fest. Simonis et Iudae ap.

Ucz. Anna Boniecka z Łowicza, stanąwszy w towarzystwie swego męża śl. Franciszka Bonieckiego wobec miejsc. zwykłego sądu gajowego (iudicium particulare bannitum), zeznała we własnym i swojej matki uczc. Małgorzaty Szczepankowej imieniu, iż oddała określoną rolę w tym mieście wspom. Ambrożemu Rudzkiemu na założenie ogrodu, s. 409:

Wypis z akt dzied. wójta łow. uwierzytelnił (do nin. erekcji) not. miejski Jan, s. 409.

Częściowy materiał do genezy wezwania tego ołtarza: mieszcanki Anna i Małgorzata darowały pole pod ogród dla przyszłego ołtarzysty.

d. 1552, luty 11, w Rawie
f. quinta prox. a. fest. s. Valentini, in castro Ravensi

Hieronim z Trzcianny dzied. w Woli Pękoszewskiej, łowczy z sochaczewskiej, starosta surogat rawski zaświadcza, że szl. Dersław Kurzecki dzied. wsi Rąkaciec (w dystr. rawskim) zeznał przed jego aktami, jako przyjął od Ambrożego Rudzkiego kanonika łow. zapis w sumie 100 kóp gr pol. (po 60 gr), przynoszący rocznie czynszu 6 grzyw. pol. (po 48 gr), przeznaczonego dla kapelana ufundowanego przez tegoż kanonika ołtarza w kolegiacie łow. Procent ów ma Kurzecki przekazywać do konsystorza lub na ręce kapituły w Łowiczu. Ewent. nieporozumienia w tej sprawie będzie rozstrzygał ordynariusz archidiecezji albo jego ofi- cjał łow., s. 410—414.

2. 1557, maj 12, w Łowiczu
in arce nostra Loviciensis

Mikołaj z Dzierzgowa arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas, na wniosek znanego już kanonika Ambrożego Rudzkiego, wcielił ufundowany przez niego w kolegiacie łow. i erygowany ołtarz pt. św. **Piotra i Pawła** ap. itd. do uposażenia **kaplicy** pw. św. **Leonarda**, istniejącej pod patronatem kapituły na przedmieściu Łowicza zw. Kierchow. Jednocześnie wspom. kaplicę awansuje na **prepozyturę** szpitalną, prepozytem jej назнача kapelana ołtarza, o który ciągle chodzi, ks. Wincentego Suskiego. Ponadto mianuje go, na podobieństwo prepozyta szpitalnego św. Jana (Chrzcziciela) w Łowiczu, **kanonikiem** urodzonym (natus) tamt. kolegiaty. Po śmierci doktora Rudzkiego patronat nad nowymi prepozyturą i kanonią przejdzie na kapitułę łow., s. 417—421.

Świadkowie inkorporacji: Stanisław Dąbrowski kanclerz kurii arcybiskupiej, Franciszek Krasieński dr ob. prawa, gnieźn., krakowski, Adam dr medycyny kruszwicki — kanonicy; Jan Nakolski dziekan szamotulski, Tomasz Lasocki cześnik dobrzyński, marszałek kurii prymasa; Stanisław Baliński uniejowski, Stanisław Orlik w Błogiem, Jakub Goszczanowski w Opatówku — plebani, s. 420—421.

Całość dokumentacji zawartej pod num. 79 odpisał z akt arcyb. Gembickiego i uwierzytelnił Mateusz Orłowski not. publ. z ustan. pap. i kurii prymasa Prażmowskiego (1666—1673), s. 421.— Autentyczność tychże akt potwierdził (w r.

1739) Kazimierz Słomiński not. publ. z ustan. pap. i kurii administratora gen. archidiecezji Stanisława Kostki Miaskowskiego, tamże.

1625, luty 7, w Rzymie

80

septimo Idus februarii, Romae, apud S. Petrum

Urban (VIII) papież, sługa sług Bożych, na prośbę kapituły łowickiej oraz akt. posesora wsi Krzykowice i Brudaki (fundacyjnych kolegium psalterzystów, w par. Wolbórz), które dlatego że były zbyt odległe od Łowicza, wspomniana, za pozwoleniem swego arcybiskupa (Gembickiego), sprzedała śp. biskupowi wrocławskiemu Pawłowi (Wołuckiemu) za 10000 flor. pol., udziela im ex post swego beneplacitum. Ponieważ kapituła (nie mówiąc już o zmarłych biskupach), przeprowadzając tranzakcję na tak wysoką sumę bez uprzedniego zezwolenia rzymskiego zaciągnęła kary kościelne, papież deleguje biskupa płockiego i kanclerza tamt. katedry, ażeby — wykonując jego pismo — udzielili prałatom i kanonikom łowickim abszolucji z owych kar, a przy tym donieśli mu, czy tak poważna alienacja dóbr nie wyszła na szkodę wiad. kapitule, s. 421—425:

I n s e r t będący podstawą odpowiedzi:

1465, maj 11, w Rzymie

quinto Idus maii, Rome, apud S. Petrum

Paweł (II) papież, sługa sług Bożych ostrzega komisarzy i wysłanników Stolicy Apostolskiej po wszystkich krajach, aby bardzo ostrożnie pozwalali osobom i instytucjom kościelnym na alienowanie majątków, s. 422—423.

Nr **oryginału** 30 (15), s. 421.

1628, kwiecień — maj, w Płocku

81

Następuje zapiska świadcząca, że na terenie polskim nikt nie chciał się podjąć egzekucji rozporządzenia papieskiego. Kiedy pismo Urbana VIII dostarczono do Płocka, nie był już nabywca obu wsi biskup wrocławski Wołucki (zm. 15 XI 1622), ani arcybiskup Gembicki, zezwalający na ich sprzedaż (zm. 10 II 1624). Jego następca na stolicy prymasowskiej Henryk Firlej również prędko rozstał się z tym światem (25 II 1626). Nie wiadomo, dlaczego nie zajął się tą sprawą główny adresat listu papieskiego, biskup płocki Hieronim Cielecki (1624—1627), czy jego następca Stanisław Lubieński (1627—1640).

Dość że dopiero 26 kwietnia 1628 r., a więc po śmierci biskupa Cieleckiego, dokument został przekazany drugiemu adresatowi — kanclerzowi katedry płockiej, którym był Łukasz Dąbski kanonik krakowski. Ten jednak subdelegował do tej sprawy Jana Madalińskiego kanonika gnieźn. i wrocławskiego, opata nom. łódzkiego, oraz Zygmunta Cieleckiego kanonika gnieźn. i płockiego. — Od jednego z nich pismo dostało się do zainteresowanych tą rzeczą kapituły łow. i akt. posesora tych wsi starosty rawskiego Sebastiana Wołuckiego (w tekście: Wokackiego), którzy odesłali je

do Płocka, na ręce oficjała gen., archidiakona Pawła Budkowskiego.— Ale i on „nie mógł się tego podjąć”, subdelegując w końcu do załatwienia kłopotliwej sprawy Szymona Kołudzkiego kustosza płockiego, kanonika gnieźn. i włocławskiego, s. 425—426.

1699, maj 2, w Gnieźnie

82

Kapituła metrop. gnieźnieńska wydaje z *Liber privilegiorum*. przech. w jej archiwum, odpis następ. dokumentu:

1629, październik 18, w Łowiczu

in arce nostra Loviciensis

Jan Wężyk arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas, pierw. książę, za zgodą kapituły metrop. gnieźn., nadaje dziesięcinę snop., przysługującą dotąd stołowi arcybiskupiemu, ze wsi Tarnowska Wola (w par. Brzeziny), fundacyjnej prepozyta kolegium psalterzystów w świątyni łow. — którą dotąd pobierał gracyjnie śp. Sebastian Rostkowski kanonik łow. — tymże psalterzystom; nakłada na nich za to odprawianie I mszy rocznie w swej intencji za życia i po śmierci, s. 427—428:

(Dok. podpisał) Adam Leśniewski przewodniczący danego posiedzenia kap. (gnieźn.), s. 428.

Ekstrakt uwierzytelnił w r. 1699 I. Wojciech Godlewski kanonik kolegiaty św. Jerzego w Gnieźnie, prepozyt par. Bolimów, not. publ. z ustan. pap. i kap. gnieźn., s. 428.

1627, październik 7, w Łowiczu

83

in arce nostra Loviciensis

Jan Wężyk arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas, pierw. książę podaje do wiadomości leśniczemu i gajownikom (okolicznych) borów arcybiskupich, że pozwolił prałatom i kanonikom łowickim na zabieranie na własny użytek do Łowicza drzewa opałowego, pochodzącego z zaplanowanych wyrębów, s. 429.

1637, styczeń 7, w Skierniewicach

84

die Mercurii, Squiermeviciis

Jan Ługowski dr ob. prawa, archidiakon łow., kanclerz kruszwicki, kanonik łączycki, wieluński, audytor gen. arcybiskupa gnieźn. Węzyka, urzędujący w obecności Wojciecha Węzyka prepozyta łow., dziekana gnieźn., kustosza krakowskiego, Łukasza Witkowskiego uniejowskiego, Stanisława Zychowicza kaliskiego — archidiakonów, Jakuba Chrostowiusa dra ob. prawa, kanonika kurzelowskiego oraz Macieja Miedniewskiego not. kurii arcybiskupiej, na prośbę Jerzego Rokickiego prepozyta kurzelowskiego, kanonika łow. — zbadawszy przedstawione przez niego dokumenty, tu inserowane, tudzież przyjąwszy do wiadomości oświadczenie petenta, iż po wydanu obwieszczenia w tej sprawie przez kurię prymasowską nikt się jej nie sprzeciwia — zatwierdza zróżnicowaną jego fundację w kolegiacie łow., uposażoną rocznym czynszem 840 flor. pol., pochodzącym z łącznej sumy

12000 zapisanej przez niego na dobrach Nieborów. Wchodząc w pewne szczegóły fundacja ta składa się: z codziennej mszy Rorate śpiewanej przy ołtarzu Bozego Ciała, ze mszy do Anioła Stróża odprawianej w środy i o Męce Pańskiej czytanej w piątki — obydwu ostatnich w **kaplicy** ufundowanej przez niego w kolegiacie pw **Anioła Stróża**. Do obsłużenia ministrów mszalnych Rokicki angażuje na stałe 3 kapłanów, nazwanych w erekcji **rorantystami**, z których jeden zostaje seniorem, otrzymujących po 100 flor. rocznie, 4 kantorów i organistę, uposażonych łącznie 300 flor. w ciągu roku. Poza tym fundator naznacza rocznie: każdemu z kapłanów i kantorów po 20 flor., miejscowym Dominikanom i Bernardynom na msze po tyleż, ubogim szpitala (św. Leonarda) na Kierchowcie — 20, takimże (przy szpitalu) św. Krzyża 10, aby w niedziele i święta śpiewali *Bogurodzicę*, na reperację paramentów i budynków rorantystów 20, zakrystianinowi 6, na inne wydatki w ręce seniora 14 flor. Opiekę i patronat nad swoją fundacją przekazuje prepozyt po swej śmierci kapitule łow., której nadto przyznaje rocznie 70 flor. i ofertoria na mszach. Plany i fundacja Rokickiego zostają równocześnie wciągnięte do akt kapituły, s. 429—448:

I n s e r t y:

1. 1634, wrzesień 11, w Sochaczewie

f. secunda p. fest. Nativitatis BVM prox., in castro Sochacoviensi

Szl. Wojciech Tarnowski syn śp. Jana Tarnowskiego, podkomorzego z sochaczewskiej, dziedz. w Nieborowie i jego żona Anna z Pacanowa, stanawszy w towarzystwie prepozyta Jerzego Rokickiego, jw w urzędzie grodzkim w Sochaczewie oświadczyli, że przyjęli od wspomnianego na swoje dobra w Nieborowie sumę 10000 flor. pol. na czynsz, s. 431—435:

Wyciąg umowy z akt grodu soch. (do fundacji Rokickiego) sporządził Zygmunt Chrzanowski miejsc. not., podpisał Mikołaj Łąszczewski not. z rawskiej, wicestarosta soch., s. 435.

2. 1635, sierpień 16, w Sochaczewie

sabbato in crastino festi Assumptionis BVM, in castro Sochacoviensi

Przed wspom. urzędem stanęli ci sami zeznając, że w d. 15 września 1634 r. (*f. sexta in crastino festi Exaltationis s. Crucis*) pokwitowali przed tymż aktami przyjęcie od tego samego dalsze 2000 flor., co z kwotą podjętą 11 września tr. uczyniło ogólną sumę 12000 flor. pol., s. 435—439:

Z akt grodz. sochaczewskich uwierzytelniono (współcz. do tegoż celu), s. 439.

3. 1636, sierpień 19, w Sochaczewie

f. tertia p. fest. Assumptionis BVM prox., in castro Sochacoviensi

Przed tymże urzędem i aktami stanął wspom. Rokicki oświadczając, iż obie powyższe sumy w wysokości 12000 flor. pol., zapisane przez siebie na Nieborowie (inserty 1—2) przelewa na kapitułę łowicką, s. 439—442:

Z akt grodu sochaczewskiego wydano (współcz. do tegoż celu), s. 442.

1638, sierpień 12, w Sochaczewie

85

f. quinta p. fest. s. Laurentii m. prox., in castro Sochacoviensi

Stanąwszy przed wspom. urzędem starościńskim prałat Rokicki dokonał ulepszenia swej rezygnacji z sum i procentów nieborowskich na rzecz kapituły łow., mianowicie zrzekając się jeszcze na jej korzyść z dożywocia, jakie sobie zastrzegł w cesji z 19 sierpnia 1636 r. (zob. nr 84 ins. 3), s. 445—448:

Wyciąg z akt grodz. sochaczewskich (chyba dla kap. łow.) wykonał tamt. not. Stanisław Bienecki, sprawdzał go Sierakowski, s. 448.

Odpisu całości dokumentacji fundacji Rokickiego (num. 84—85) z akt arcybiskupich (Wężyka) dokonał i uwierzytelnił je not. jego kurii Wacław Cejnarrowicz, s. 448.— Te same akta badała 19 października 1790 r. Komisja Porządkowa Cywilno-Wojskowa Ziemi Sochaczewskiej, w której imieniu podpisał je przewodniczący Antoni Nałęcz Sławiński, s. 448,

1642, styczeń 15, w Gnieźnie

86

die Mercuri, Gnesnae

Aleksander Głęboki archidiakon gnieźn., dziekan poznański, kanonik płocki i łow., sekretarz król., administrator gen. archidiecezji gnieźn., na prośbę Andrzeja Waszyckiego (Vassicius) kanonika kolegiaty św. Jerzego i penitencjarza kat. w Gnieźnie, który, wspólnie ze swoim bratankiem Pawłem plebanem w Kędzierzynie, w kościele w **Kocierzewie**, miejscu swego pochodzenia (a jedn. parafii inkorporowanej do uposażenia kolegium wikariuszy łow., w tekście: wsi arcybiskupiej), wystawił przy zakrystii **ołtarz** pt. Najśw. **Maryi P.** a następnie obmyślił utrzymanie dla jego kapelana w postaci rocznego czynszu — przekonawszy się o słuszności sprawy, poparciu kapituły łow., porządku załączonego dokumentu oraz braku z czyjejkolwiek strony sprzeciwu, po obwieszczeniu tego zamiaru 15 grudnia 1641 r. w kolegiacie przez wikariusza Klemensa ze Rzgowa i u Dominikanów w Łowiczu przez o. Feliksa — zatwierdza wiad. fundację i eryguje kanonicznie altarię. Patronat nad ołtarzem i jego kapelanem po śmierci obu fundatorów przejdzie na kapitułę łow. Obowiązkiem kapelana będzie śpiewanie przy ołtarzu w niedziele i soboty mszy św. za obydwu dobrodziejów pryncypalnych i drugorzędnego wym. w insercie oraz pomaganie miejsc. proboszczowi w duszpasterstwie. Za swe prace będzie otrzymywał rocznie od kapituły łow. 50 flor. pol. a posługujący mu do mszy kantorzy czy scholarzy 15, s. 448—458:

I n s e r t:

1641, po 8 grudnia, w Łowiczu

in capitulo generali pro festo Immaculatae Conceptionis SDV

Kapituła łowicka, na prośbę wspom. Andrzeja Waszyckiego, popartą przez niektórych prałatów i kanoników gnieźn. i łow., przyjęła od niego — za uchwałą swego posiedzenia tygodniowego z 15 czerwca 1641 r. — sumę 1200 flor. pol., obiecując umieścić ją gdzieś na procent

osiągający rocznie 84 flor. Dopóki tego nie zrobi, będzie przeznaczać dla jego ołtarzysty 65 flor. rocznie, zatrzymując dla siebie na koszty związane z wiad. sprawą 19. Przypomina z tej okazji głównemu fundatorowi ołtarza, ażeby w dok. erekcyjnym była zagwarantowana pamięć o duszy śp. Andrzeja z Kocierzewa wiceprepozyta kolegiaty a plebana kocierzewskiego, zm. bez testamentu, po którym suma fundacyjna wzbogaciła się o 200 flor. Zapiska kapitulna również informuje, że zasadniczą sumę do swej fundacji — 1000 flor. pol. mieli bracia Waszyccy od egzekutorów testamentu prałata Jana Ługowskiego, s. 452—454:

Obecni na kapitule gen. w Łowiczu: Samuel Przeclawski dziekan, Aleksander Nieborowski archidiakon, Adrian Grodecki kustosz oraz kanonicy: Wacław Kunicki, Wojciech Święcicki dr teologii, Piotr Małokłęcki, Świętosław Strzałkowski, Stanisław Żychowicz dr ob. prawa, Aleksander Glembocki (administrator archidiecezji), Maciej Miedniewski, Filip Lipski, s. 452.

Wypis uchwały z akt kapituły łow. uwierzytelnił (do erekcji) Szymon Opolski not. tejsze kap., s. 454.

Obecni na kapitule w Gnieźnie przy erekcji tej altarii. Wojciech Wysocki gnieźn., poznański, Piotr Odorovius (Odrowąż) dr teologii i ob. prawa, Jakub Dubius (Dubicki) dr ob. prawa — kanonicy gnieźnieńscy; Bartłomiej Brodnicki dr teologii, Samuel Staciwa, Andrzej Orszamowski — penitencjarze (kat.) oraz eksceleńcja Maciej Burszowicz lic. ob. prawa, prefekt Seminarium Gnieźn., s. 457—458.

Uwierzytelnienie dok. erekcyjnego przez Pawła syna śp. Kaspra Jendscian'a, duch. archidiec. gnieźn., not. z ustan. pap i administratora gen., s. 458.

Nr **oryginału** 19 (49), s. 448.

1648, grudzień 9, w Łowiczu

87

Maciej Lubieński arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas, pierw. ksiązę — nawiązując do faktu, że jego poprzednik Lipski, od młodości związany z kolegiatą łow., ufundował przy niej kaplicę, którą pragnął przeistoczyć w samoistne beneficjum kościelne; iż w celu urządzenia w niej nabożeństw pozostawił w testamencie 30000 flor. pol., by je zabezpieczyć na procent na dobrach ziemskich; że dalsze 3 mniejsze sumy, o których będzie niżej, zapisali na ten cel jego krewni; widząc przeto ze swej strony słuszność sprawy, wystarczające podwaliny materialne, brak jakiegokolwiek sprzeciwu, po wydaniu z kurii arcybiskupiej odpowiedniego obwieszczenia na temat planowanej erekcji, proszony ponownie przez przedstawiciela egzekutorów testamentu zm. prymasa w osobie prałata Aleksandra Nieborowskiego, eryguje niniejszym w kolegiacie **kaplicę** pt. **Bożego Ciała** (zw. potem **Lipskiego**) z 12-ma kapłanami — **kapelanami** i przepisuje w niej nabożeństwa. Patronat nad kaplicą przejmuje zaraz przez swych kanoników Macieja Miedniewskiego i Adama Kazimierza Oporowicza kapituła łow., s. 458—474:

Świadkowie erekcji. Adrian Grodecki biskup teodozyjski, sufragan gnieźn., Mikołaj Łajszczewski kasztelan sochaczewski, starosta łow. arcybiskupa, Aleksander Nieborowski archidiakon łow., gnieźn., Aleksander Magnuski gnieźn., włocławski, łow., Bartłomiej Łempicki gnieźn., włocławski, łow. — kanonicy, sekretarze król., Adam Kazimierz Oporowicz not. kurii prymasa, s. 463.

P e t y c j a egzekutorów i d o k u m e n t y inskrypcyjne:

1. 1648, lipiec 31, w Warszawie

Varsaviae, sub tempus interregni

Egzekutorzy testamentu arcyb. Jana Lipskiego Jerzy książę na Ossolinie, książę Św. Imperium Rzymskiego, hr. z Tenczyna Ossoliński, kanclerz Królestwa Pol., starosta bydgoski, lubaczowski, buczacki, lubomlski, brodnicki, bogusławski, rycki itd., Szymon Kołodzki prepozyt gnieźn., scholastyk wrocławski, kustosz płocki, kanonik krakowski, sekretarz król., Samuel z Lipia Lipski hr. Św. Imperium Rzymskiego, starosta rawski, stanisławowski, Aleksander z Nieborowa Nieborowski archidiacon łow., kanonik gnieźn., sekretarz król., Kasper Trzemeski kanonik gnieźn., łow., nawiązując do faktu wybudowania przez wspom. prymasa kaplicy Bozego Ciała przy kolegiacie łow i pozostawienia przez niego 30000 flor. pol. na urządzenie w niej służby Bożej, informują jedn., że sprawa byłaby już dawniej załatwiona, gdyby nie śmierć głównego wykonawcy ostatniej woli zmarłego — jego brata Filipa Lipskiego opata wąchockiego, scholastyka gnieźn. Zatem dopiero obecnie proszą arcyb. Lubieńskiego o zatwierdzenie fundacji i erekcję nowego beneficjum przedstawiając w tym względzie swoje propozycje. Oświadczają, iż owe 30000 flor. opat Filip zapisał na swych dobrach Kozłów, Złota, Dębsk, Zaborze, Braki (w pow. gostynińskim i sochaczewskim) za roczny czynsz 1800 flor. Wkrótce jednak egzekutorzy przenieśli sumę tę na majątki Samuela Lipskiego. Dość, że wspom. 1800 flor. będzie pobierać kapituła łow. na utrzymanie przy kaplicy 12 kapłanów i organisty, honorując ich po 100 flor. rocznie. Istotnym ich obowiązkiem będzie odprawianie mszy św. w kaplicy według załączonych ordynacji. Dalej zakrystianinowi przeznaczają w stosunku rocznym 40 flor., jego zastępcy 20, księdzu doglądającemu porządku przy owych nabożeństwach 40. Poza tym co kwartał ma być odprawiana msza św. za dusze opata Filipa. Resztę pieniędzy przeznaczają na podziały dla obecnych: a więc prałatom i kanonikom łow. za poszczególny udział w nabożeństwie po florenie, kapłanom posługującym w nabożeństwach kaplicy a pochodzących spoza tego kolegium rocznie 15 flor., kantorowi i scholarom 30. Wreszcie kapitule na konserwację kaplicy i jej potrzeby liturgiczne zostawiają 625 flor., s. 463—466.

2. 1643, sierpień 11, w Warszawie

f. tertia in crastino s. Laurentii m., in Curia Regia Varsoviensi

Przed urzędem grodzkim w Warszawie stanął Filip z Lipia Lipski, jw. ins. 1 oświadczając, że przyjął na swoje dobra Kozłów Szl., Złota, Dębsk, Zaborze, Braki sumę fundacyjną zm. arcyb. Lipskiego w wysokości 30000 flor. pol. na czynsz roczny 1800 flor., przeznaczony dla zatrudnionych w kaplicy Bozego Ciała czyli Lipskich kolegiaty łow., a więc dla desygnowanego jej prepozyta Konstantina Lipskiego, akt. prepozyta chockiego i par Krzemienica, wiceprepozyta, kapłanów i in. Pieniądze te będą odbierać od niego lub sukcesorów na każdego św. Jana Chrzciciela wiceprepozyt i senior kapelanów, s. 466—469:

(Wypis oświadczenia do erekcji podpisał) Adam Pętkowski wicestarosta warszawski, a sprawdził Służewiecki, s. 469.

3. 1646, grudzień 31, w Warszawie

f. secunda in vig. festi Circumcisionis Christi Domini, in Curia Regia Varsaviensi

Przed tymże urzędem i aktami zeznał Samuel z Lipia Lipski podkomorzy król., starosta stanisławski, żywiecki, iż zapisał na powyższy cel na swoich wsiach Jasieniec i Rybno (w dystr. gąbińskim) 3000 flor. pol. przynoszących rocznie 180 flor. czynszu, który będzie wypłacany zainteresowanym w 2 równych ratach — na Nowy Rok i św. Jana Chrzciciela, s. 469—471:

(Wyciąg zeznania do erekcji) sprawdził Łuszczewski, s. 471.

4. 1647, grudzień 10, w Sochaczewie

f. tertia p. fest. Conceptionis BVM prox., in castro Sochaczoviensi

Tenże Samuel Lipski oświadczył w grodzie sochaczewskim, że na potrzeby znanej kaplicy Bożego Ciała czyli Lipskich w Łowiczu zapisał na swych dobrach Jasieniec i Rybno dalszych 1000 flor. pol. dających rocznie 70 flor., które będą wypłacane na św. Marcina, s. 471—472:

Ekstrakt z akt grodz. sochaczewskich (sporządzony do dok. erekcyjnego), s. 472.

5. 1648, sierpień 17, w Gostyninie

f. secunda p. fest. Assumptionis GIVM prox., in Gostinin, in Iudiciis Ordinarius Generalibus Confederationis ex laudo publico et particulari Gąmbinensi laudatis sub interregno [...], coram Iudicio praesenti ordinario confederato General Gostinensi, nuncupato Kaptur

Przed aktami konfederackimi w Gostyninie zjawił się szl. Władysław Konstanty Wituski chorąży z gostynińskiej i starosta rogoziński zeznając, iż przyjął od kapituły łow. na swoją wieś Suchodół (przyp. na tenże cel) 1000 flor. pol. przynoszących rocznie 70 flor., które będą oddawane zainteresowanej na Nowy Rok, s. 472—474:

(Dla potrzeb wiad. erekcji) wypisał z tychże akt i sprawdził Piotr z Opolska Piwo not. ziem. gostyniński, s. 474.

Całość dokumentacji fundacji prymasa Lipskiego uwierzytelnili arcyb. Lubieński i not. jego kurii Oporowicz, s. 474.

Nr **oryginału** 26 (26), s. 458.

1649, październik 12, w Pieczyskach Małych

88

Aleksander Magnuski kanonik gnieźn. i Bartłomiej Łempicki kanonik gnieźn., włocławski, łow., delegowani przez kapitułę metrop. gnieźnieńską, wizytują szpichlerz kapituły łowickiej świeżo przez nią zbudowany we wsi arcybiskupiej Pieczyska Małe (w par. Hów lub Pieczyska), s. 474—475.

Podpisy obu rewizorów, s. 475.

1649, październik 11, w Łyszkowicach

89

Maciej Lubieński arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas, pierw. książę, na prośbę kapituły łowickiej i przy spodziewanej zgodzie kapituły metrop. gnieźn., wydaje dokument poświadczający posiadanie przez nią we wsi arcybiskupiej Pieczyska szpichlerza oraz pozwalający jej w przyszłości wystawić na tym miejscu szpichlerz nowy, s. 475—476:

(W imieniu kap. gnieźn. podpisał) Stanisław Sławieński kanclerz gnieźn., s. 476.

Nr **oryginału** 20 (47), s. 475.

1653, sierpień 11, w Skierniewicach

90

die Lunae, Squiernewiciis

Andrzej hr. z Leszna arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas, pierw. książę, sędzący sprawy w obecności Jana Braneckiego sufragana poznańskiego, archidiacona pszczewskiego (w katedrze poznańskiej), scholastyka warszawskiego, kanonika gnieźn., Marcjana Wituskiego scholastyka gnieźn., kanonika krakowskiego, głogowskiego, kanclerza arcybiskupiego, Feliksa Pręszowskiego kustosa chełmińskiego, kanonika płockiego — sekretarzy król. oraz Jana Władysława Boruckiego protonotariusza ap. i not. swej kurii, wysłuchał najpierw oskarżenia swego instygatora, **wzywającego** kapitułę łowicką, ażeby udowodniła swoje prawa do dysponowania majątkiem **zmarłych bez testamentu** swych członków — jak to ostatnio uczyniła po śmierci Wacława Kunickiego kanonika łow., względnie pozostawiła to uprawnienie ordynariuszowi. Po obronie prokuratora kapituły Kazimierza Oporowicza dra ob. prawa, protonotariusza ap., kanonika łączyckiego, łow., który wykazał, że wspom. kapituła czyni to na podstawie przywileju uzyskanego (w r. 1440 — por. nr 2) od arcyb. Wincentego Kota, prymasa (Leszczyński) pozostawił ją przy tej prerogatywie z tym zastrzeżeniem, iż dysponowanie to, w myśl konstytucji prowincjalnych, będzie przez nią dokonywane w imieniu ordynariusza.

Po ogłoszeniu tego dekretu szl. Adam Zembowski zażądał od kapituły zwrotu 1000 flor. pol. wypożyczonych temuż Kunickiemu. Również rodzina zm. kanonika wystąpiła z pretensjami za pośrednictwem szl. Baltazara Wąsowicza i Adama Masłomiąckiego. Arcybiskup polecił wspom. prokuratorowi kapituły odebrać z grodu opoczyńskiego 600 flor. złożonych przez Kunickiego, wyprawić mu pogrzeb oraz zaspokoić zgłoszone pretensje, s. 476—479:

Wyciąg nin. dok. z akt arcyb. Andrzeja z Leszna (pewnie dla potrzeb kap. łow.) uwierzytelnił Kazimierz Słomiński not. kurii prymasa K.A. Szembeka (1739—1748), s. 479.

Uwaga. Czy omawianej prerogatywy kap. łow. nie da się wyprowadzić także z przywileju otrzymanego przez nią od prymasa Łaskiego w r. 1527 — zob. nr 49.

1666, styczeń 8, w Łyszkwicach

91

Wacław hr. z Leszna arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas, pierw. książę, nawiązując do potopu szwedzkiego i grasującej zarazy, także w Łowiczu, oraz sławiąc opiekę św. **Rozalii** (dz.), patronki od zarazy, skoro już wystawił na chwałę Bożą i jej cześć w kolegiacie łow. ołtarz z obrazem wspom. świętej, przystępuje do erekcji wiad. **altarii**. Przedstawiwszy więc dochody przyszedłego ołtarzysty i stwierdziwszy, że nikt nie zgłosił sprzeciwu po ob-

wieszczeniu przeprowadzenia tego zamiaru, eryguje nowe beneficjum i określa uprawnienia i obowiązki kapelana. Otóż będzie on pobierał czynsze z kapitałów zapisanych mu przez prymasa, o czym szerzej w dok. inserowanych, za co ma odprawić przy swym ołtarzu tygodniowo 3 msze: za akt. arcybiskupa — fundatora, który mu zapisuje 3000 flor. pol., za sufragana warmińskiego Wojciecha Pilchowicza, po którym Leszczyński, jako wykonawca testamentu, przejął do swego funduszu 1500 flor., oraz do św. Rozalii. Natomiast kapitule łow. tenże arcybiskup przekazuje z testamentu Pilchowicza 1000 flor. na anniwersarz za niego. Po śmierci prymasa patronat nad ołtarzem przejdzie na kapitułę, s. 479—487:

Dokumenty zapisów:

1. 1666, styczeń 22, w Łęczycy

f. sexta in crastino festi s. Agnetis v.m., in castro Lanciensi

Aleksander Sielski kasztelan gnieźn. zeznał w grodzie łęczyckim, że przyjął od arcyb. Wacława hr z Leszna 3000 flor. pol. oraz ulokował je na swych dobrach Śleszyn Mały czyli Słońskie, Nieszawa i Igrzyska (w dystr. orłowskim) na 7%. Czynnysz ten, uszczyniany w 2 półrocznych ratach, przeznaczony jest na utrzymanie kapelana ołtarza św. Rozalii w kolegiacie łow., s. 481—483:

Ekstrakt z ksiąg grodz. łęczyckich (do wiad. erekcji) poprawił Rakowski, s. 483.

2. 1666, styczeń 22, w Łęczycy

f. sexta in crastino festi s. Agnetis v.m., in castro Lanciensi

Tenże i przed tymiz aktami oświadcza, iż wspom. arcybiskup umieścił na tych samych jego wsiach sumę w wysokości 2000 flor. pol. na 7%. Pochodzi ona z testamentu Wojciecha Pilchowicza sufragana warmińskiego, kanonika gnieźn., dziekana łow., a czynsz od niej, wypłacany również w 2 ratach kapitule łow., przeznaczony jest wspólnie na anniwersarz za tegoż testatora i dla kapelana altarii św. Rozalii, s. 483—485:

Wypis z tychże akt (dla tych samych potrzeb) poprawił Iwański, s. 485.

Świadkowie erekcji. Jan Władysław Borucki protonotariusz ap., kanonik gnieźn., archidiakon uniejowski, kustosz łow., prep. par. Rawa, audytor gen. kurii arcybiskupa, Stanisław Burzyński kanonik gnieźn., warmiński, archidiakon kaliski, sekr. król., Jan Łącki archidiakon łęczycki, Stanisław Marszewski prepozyt par. Janiławice, prałat domowy prymasa, Jan Radomski kanonik łęczycki, łow., uniejowski, prepozyt par. Chęciny, not. kurii arcybiskupiej, s. 486—487.

Z akt tegoż prymasa (pewnie dla kap. łow.) ekstrakt nin. uwierzytelił J.K. Głowacki not. kurii arcyb. Pomatowskiego (1785—1794), s. 487.

1669, październik 20, w Krakowie

92

Cracoviae, in generalibus Regni comitiis

Mikołaj na Prażmowie Prażmowski arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książę — Janowi Stanisławowi Grabowskiemu kanclerzowi lwowskiemu, archidiakonowi uniejowskiemu, kanonikowi gnieźn. i łow. fund. Złaków Kościelny, posiadającemu za mały plac pod kurę, przydziela w Łowiczu, pod war. uzysk. zgody kapituły metrop. gnieźn., teren

wiekszy, sąsiadujący z posesjami kanoników łow. Wojciecha Stawowskiego i Jana Radomskiego, ciągnący się do ul. Zduńskiej, s. 487—488.

1692, luty 27, w Skierniewicach

93

in palatio nostro Skierniewicensi

Michał kardynał Radziejowski arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książę, ganiąc rozluźnienie w stroju duchowieństwa polskiego, wydaje nin. edykt do kleru archidiecezji gnieźn., nakazujący mu noszenie tylko stroju duchownego, czyli sutanny. Jedn. zabrania komukolwiek używania **mantoletu** za wyjątkiem prałatów i kanoników kościoła metrop. gnieźn., kolegiaty łęczyckiej — pierwszej w arcybiskupstwie i posiadającej tyt. insignis, oraz łowickiej — zaszczyconej stałą rezydencją arcybiskupów. Uwierzytelnione kopie tego rozporządzenia kaze rozesłać ze swej kurii do kościołów katedralnego i kolegiackich oraz konsystorza, s. 488—493.

Dok. podpisali: arcybiskup, Mateusz Orłowski dr ob. prawa, kanonik gnieźn., audytor gen. (kurii arcybiskupiej), Jan Witkowski kanonik łow., not. teje instytucji, s. 493.

1695, czerwiec 11, w Radziejowicach

94

Michał kardynał Radziejowski arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książę, na prośbę magistratu Łowicza, zobowiązuje wszystkich świeckich mieszkańców budynków kościelnych, którzy licznie w nich osiedli i założyli różne przedsiębiorstwa, do zwykłych świadczeń na rzecz tego miasta, s. 493—495:

Dok. został ingrosowany do akt nuncjatury warszawskiej 2 maja 1721 r., s. 495.

1702, wrzesień 6, w Łowiczu

95

f. quarta a. fest. Nativitatis BMV, Lovicii

Sąd wójtowski miasta Łowicza, na prośbę Klary Magnuskiej przełożonej i całego konwentu łowickiego Franciszkanek III Reguły, działających przez szl. Michała Perlińskiego, występującego w towarzystwie Łukasza Kobylińskiego spowiednika pamen, zatwierdził dekret sądu powierniczego arcyb. Olszowskiego z 31 maja 1675 r. — jako wyższej instancji — nakazując 3 rodzinom, które nieprawnie osiadły przy tzw. Uliczce, idącej od ul. Zduńskiej do Glinek, stanowiącej prywatne przejście zakonnic do ich kościoła, rozebrać swoje zabudowania, s. 495—498:

Wypis z akt tegoż sądu (wydany zainteresowanym) uwierzytelnili wicewójt Maciej Warchałowski i not. sądowy Jan Kazimierz Wiechowicz, s. 498.

1711, kwiecień 21, w Łowiczu

96

die Martis, Lovicii

Kuria arcybiskupa Stanisława Szembeka, na prośbę Stanisława Marcina Koperskiego not. kapituły łowickiej i prepozyta szpitala św. Leonarda

na Kierchowie, występującego w imieniu tejże kapituły, zaciąga do akt arcybiskupich dekret sądu wójtowskiego w Łowiczu z 6 września 1702 r. w sprawie rozgraniczenia ulicy prowadzącej do Glinek, zarejestrowanego pod num. 95, s. 498—499:

Ekstrakt powyższego z księgi (wpisów) wspom. Szembeka uwierzytelniał (kapituła łow.) Jan Witkowski dr ob. prawa, kanonik gnieźn., audytor gen. i sędzia jego kurii, s. 499.

1711, kwiecień 13, w Łowiczu
die Lunae, Lovicii

97

Jan Kazimierz Witkowski dr ob. prawa, protonotariusz ap., kanonik gnieźn., łow., prepozyt infułat kamieński, archidiakon kurzelowski, audytor gen. i sędzia kurii arcybiskupa gnieźn. Stanisława Szembeka, na prośbę Stanisława Koperskiego not. kapituły łow. i prepozyta u św. Leonarda na Kierchowie, działającego z ramienia tejże korporacji, powtarza, zatwierdza oraz ingrosuje do akt arcybiskupich następ. dokumenty (s. 499—503).

1. 1711, marzec 31, w Łowiczu
f. tertia p. dom. Ramispalmarum, Lovicii

Sąd wójtowski w Łowiczu, występujący kolegialnie w osobach burmistrza Kazimierza Sciborowicza i in., na prośbę wspom. Koperskiego, przybywającego w imieniu kapituły łow., wpisuje do swych akt następ. oświadczenie (s. 500—503):

a. 1711, marzec 16, w Łowiczu

Na posiedzeniu tyg. kapituły łowickiej, odbytym pod przewodnictwem Stefana Antoniego Mdzewskiego sufragana gnieźn., archidiakona łow., Hieronim Wysocki kustosz włocławski, kanonik gnieźn., łow., gen. komisarz i ekonom prymasa Szembeka zeznał, jako słyszał, iż zmarła na zarazę szl. Marianna Młankowska, zona malarza, miała przed zgonem oświadczyć, że darowuje kapitule łow. swój plac, dom i ogród w mieście, sąsiadujący z ogrodem kapituły Jedn. wspom. ekonom przekazał ową nieruchomość kapitule. Ta podziękowała Wysockiemu, za duszę Młankowskiej uchwaliła anniwersarz, a w sprawie przejęcia darowizny wydelegowała do urzędu wójtowskiego znanego już Koperskiego, s. 501—503.

Sąd ten, zapoznawszy się z odręcznym dekretem ekonomy Wysockiego, tym samym aktem, przekazał posesję „Młankowska” not. Koperskiemu, s. 502—503.

Odpis tej decyzji (dla kap. łow.) uwierzytelnili podwójt Maciej Warchałowski i not. Jan Kazimierz Wiechowicz, s. 503.

Wyciąg całej dokumentacji z akt arcyb. Szembeka uwierzytelniał (kap. łow.) znany już audytor Witkowski, s. 503.

1720, październik 9, w Skierniewicach
die Mercurii, Skiernewiciis, in palatio nostro archiepiscopali

98

Stanisław na Słupowie Szembek arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książę (opat kom. tyniecki) przypominając, że już prymas Karnkowski założył w Łowiczu instytucję **Mons Pietatis** (zob. num. 69, 71), która później upadła, przystępuje do ponownej fundacji i erekcji tego dzie-

ła, wyznaczając dłań, jako zasadniczy wkład, z kasy arcybiskupiej 7000 flor. pol.— Najpierw przeto zarządził obwieszczenie (Skierniewice, 12 września 1720 r.), wzywające duchowieństwo i diecezjan do zgłaszania ewent. zastrzeżeń w jego sądzie w Skierniewicach (ins. na s. 505—506). Kopię tegoż rozlepił 3 października tr. na drzwiach kolegiaty, kościoła par. Św. Ducha i ratusza w Łowiczu Franciszek Michał Kliszewski wikariusz kolegiaty; natomiast 4 października ogłosili to ludowi zebranemu na nabożeństwach: w kolegiacie psalterzysta Antoni Zaremba, a w kościele Św. Ducha tamt. prepozyt Szymon Trzeciak. O powyższej publikacji obwieszczenia powiadomił arcybiskupa 9 października w Skierniewicach Piotr Jastrzębski not. publ. z ustan. pap. i jego kurii. Kiedy jeszcze jego promotor fiscalis oznajmił mu, iż nikt w tej materii nie złożył sprzeciwu (s. 506—508), Szembek przystąpił do realizacji Banku Pobożnego przy kolegiacie, w połowie budynku szkoły parafialnej, odnowionej przez siebie, którego używała mu kapituła łow. jeszcze podczas swego posiedzenia gen. Zielonych Świąt 1714 r., dając mu odnośny wyciąg ze swych akt (ins. tu na s. 508—509), podpisany przez przewodniczącego Feliksa Kretkowskiego prepozyta gnieźn. i łow oraz not. Szymona Franciszka Trzeciaka.— Obecnie już, na ponowną prośbę promotora fisci swej kurii, Szembek eryguje Mons Pietatis. Zwierzchnictwo nad bankiem zastrzega ordynariuszom gnieźnieńskim i kapitule łowickiej. Jego prefektem mianuje Jozefa Trzcńskiego prymicera gnieźn., dziekana łow; radnymi Aleksandra Proszewskiego archidiacona uniejowskiego, kanonika łączyckiego, łow., surogata swej kurii, Marcina Lipnickiego kanonika łow. i szan. Sebastiana Peterson'a burmistrza miasta; notariuszami Walentego Majorowskiego seniora wikariuszy kolegiackich i szan. Samuela Ciecierskiego rajcę miejskiego. Owym sekretarzom, do równego podziału, nadaje, pod war. uzysk. zgody kapituły metrop. gnieźn., dziesięcinę snop. ze wsi król. St. Rawa i szl. Zelechlin, przynależną dotąd arcybiskupowi. Przekazując pierw. zarządowi banku sumę fundacyjną, poleca mu wypożyczać z niego bezprocentowo biednym i potrzebującym, ale tylko na przeciąg 1 roku i do wysokości 50 flor. Na powiększenie wkładu kasy pożyczkowej i konserwację budynku nadał prymas, również pod war. zgody kapituły metrop. gnieźn., przysługującą mu dotąd dziesięcinę snop. ze wsi szl. Kaszów i Wola Kaszowska (w dek. przytyckim). W końcu zachęcił wszystkich do powiększania wkładu banku, a do swoich następców wypowiedział apel, by nie pozwolili upaść instytucji, s. 504—520:

Świadkowie erekcji: Józef Trzcński prymicer gnieźn., dziekan łow., kanclerz kurii arcybiskupiej, Wilhelm Robertson (kanonik) gnieźn., poznański, kustosz łow., audytor gen. i sędzia kurii, Jan Grabia Lipski kanonik gnieźn., poznański, prepozyt chocki, Piotr Jastrzębski not. z ustan. pap. i kurii prymasa, s. 520.

Dok. podpisali arcyb. Szembek i Feliks Kretkowski prepozyt i przewodniczący (danej kap.) gnieźn., s. 520.

Dok. oglądała 8 lutego 1792 r. Komisja Cywilno-Wojskowa Z. Sochaczewskiej, Pow. Mszczonowskiego i podpisał go jej przewodniczący A. Mokronowski, s. 520.

1714 po 17 maja, w Łowiczu

99

Stanisław na Słupowie Szembek arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książę wydaje **dekret reformacyjny** dla kapituły łowickiej, po osobistej wizytacji gen. tamt. kolegiaty, którą nazywa insignis, i jej duchowieństwa 17 i następnym dni maja 1714 r. (akta tej lustracji nie zachowały się), s. 520—531:

Dekret nie posiada punktów podziałowych. Szembek powołuje się w nim kilka razy na dekret powizytacyjny arcyb. Gembickiego z maja 1619 r.

Dok. uwierzytelnili arcybiskup Szembek i Sebastian Kasprowicz kanonik uniejowski, not. publ. z ustan. pap. i prymasa, s. 531.

Uwaga. Odtąd dopiero ogół dokumentów i listów, kierowanych od arcybiskupów oraz innych osób i instytucji do kapituły łow., nazywa tuł. kolegiatę **insignis**, czego zasadniczo nie uwzględniam w następnym regestach.

1726, grudzień 22, w Skierniewicach

100

in palatio nostro Skierniewicensi

Teodor na Potoku Potocki arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książę informując, że w czasie przebywania jego na sejmie w Grodnie znowu spaliła się połowa miasta Łowicza, a doszczętnie ul. Podrzeczna i Mostowa, pragnąc przeto przybyć pogorzelncom z pomocą, pozwała nin. z **Banku Pobożnego** wypożyczać do 200 flor. pol., a sumę banku powiększa przez swój wkład z kasy arcybiskupiej o 12000 flor. pol. s. 531—534.

Dok. uwierzytelnili arcyb. Potocki i Aleksander Filip Kołudzki prepozyt i przewodniczący (danej) kap. (gnieźn.), s. 534.

Przeglądał go i podpisał 8 lutego 1792 r. Ant(oni) Mokronowski prezydujący K(omisji) C(ywilno)-W(ojskowej) Pow. Sochaczewskiego, s. 534.

1768, sierpień 16, w Łowiczu

101

die Martis, Lovicii

Kuria arcybiskupa Podoskiego, na prośbę Bartłomieja Łukaszewicza prepozyta kapituły łow. i par. Główno, ingrosuje następ. zapiskę z akt tejże kap.:

1728, grudzień 30, w Łowiczu

in generali capitulo Immaculatae Conceptionis BVM

Kapituła łowicka po pożarze miasta w r. 1726, kiedy to spłonęła także pewna część domostw duchowieństwa, za zgodą arcybiskupa Potockiego, dokonała określonych przegrupowań w podziale placów i ogrodów prałatów i kanoników, s. 535—538:

Wyciąg z akt kapituły do wpisu przedstawił Adam Zajączkowski not. tejże instytucji, s. 538.

Wpisu do akt arcybiskupich dokonał i wydał z nich Zajączkowskiemu eks-trakt J.K. Głowacki not. publ. z ustan. pap. i kurii prymasa Podoskiego, s. 538.

1728, po 24 maja, w Łowiczu

102

Teodor Potocki arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książę, przeprowadziwszy osobiście wizytację gen. kolegiaty łowickiej i jej duchowieństwa 24 i następnym dniom maja 1728 r. (której akta nie zachowały się), nin. wystawia dla tamt. kapituły **dekret reformacyjny**, s. 539—544:

Dekret jest krótki i nie posiada podziałów. Arcybiskup podtrzymuje w nim dekret Szembeka z r. 1714 i zastrzega sobie powrót do tej sprawy w odpowiednim czasie.

1729, styczeń 10, w Skierniewicach

103

die Lunae, Skierniewiciis

Teodor Potocki arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książę, na prośbę kapituły łowickiej, przedstawioną mu przez jej prokuratora Jana Krajewskiego dra ob. prawa, kanonika płockiego, łow., audytora gen. i sędziego swej kurii — przyjąwszy do wiadomości, że obwieszczeniu, które wyszło w tej sprawie z kancelarii arcybiskupiej, opublikowanemu w kolegiacie, kościele par. Św. Ducha i wręczonemu burmistrzowi Łowicza szan. Sebastianowi Peterson'owi nikt się nie sprzeciwił — potwierdza uchwałę posiedzenia gen. kapituły łow. z 30 grudnia 1728 r. dotyczącą przesunięć w placach duchowieństwa, spowodowanych pożarem z r. 1726 (por. nr 101), s. 545—547.

Odpis z akt arcyb. Potockiego uwierzytelniał J.K. Głowacki not. publ. z ustan. pap. i kurii prymasa Podoskiego, s. 547.

1732, kwiecień 21, w Łowiczu

104

in arce nostra Loviciensis

Teodor na Potoku Potocki arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książę, biorąc pod uwagę wysługi szl. Aleksandra Piędzickiego wójta we wsi arcybiskupiej Skaratki (w kl. chruślińskim), przyznaje tenże przywilej na wspom. wójtostwo jego żonie Teresie z Chwałkowskich, na wypadek owdowienia, pod war. uzysk. zgody kapituły metrop. gnieźn., s. 547—549:

Dok. uwierzytelnili arcybiskup i Aleksander Mostowski (w tekście błęd. Metrowski!) kantor gnieźn., przewodniczący kap. gen. Przeniesienia św. Wojciecha, s. 548—549.

1732, grudzień 18, w Skierniewicach

105

in arce nostra Skierniewicensis

Teodor Potocki arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książę, dokonawszy uprzednio w kapitule łow. erekcji **kanonikatu**, oparte go zasadniczo na dochodach kościoła (szpitalnego) św. Jana Chrzciciela w Łowiczu, obecnie dodaje do jego uposażenia, pod war. uzysk. zgody kapituły metrop. gnieźn., dziesięcinę snop. ze wsi arcybiskupiej Bobrowniki, przynależnej do swego stołu, a ze wspólnej masy kapitulnej — wieś

Strzelcew (obydwie w par kolegiackiej) z wójtostwem, które akt. trzyma (szl.) Ptaszyński, i dziesięciną snop. z owej wsi, s. 549—551:

Podpisali arcybiskup, Maciej Sołtyk biskup tyt. margaryteński, sufragan, archidiacon i administrator gen. sede vacante diec. chełmińskiej i pomezkańskiej, prepozyt gnieźn. i przewodniczący (danego) posiedzenia kap., która aprobowała dok. pod war. uszczania (przez kap. łow.) po 2 flor. (rocznie na potrzeby katedry), s. 550.

Ekstrakt nin. dok. z *Liber privilegiorum*, przech. w Arch. Kap. w Gnieźnie, uwierzytelnił (do sporz. tego kopiarza) F. S. Waliński not. publ. z ustan. pap. i kap. gnieźn., s. 550—551.

Druk: Kwiatkowski, s. 485—486.

1736, styczeń 14, w Łowiczu

106

Teodor Potocki arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książę wychodząc z tego, że już prymas Karnkowski, inkorporując kapitułę łowickiej wójtostwo w Łowiczu (zob. nr 70), przyznał duchowieństwu kolegiaty z rzeźni miejskiej co szóstą łopatkę bydłącą, które stopniowo doszło do co trzeciej łopatki, sankcjonuje mu w starym i nowym mieście stan aktualny, s. 551—552:

Podpisy i wyciąg jak w num. 105. Zgoda kap. gnieźn. bez war. kanonu, s. 552.

1796, lipiec 8 (w Łowiczu)

107

die Veneris

Kuria arcybiskupa Krasickiego, na prośbę szl. Anzelma Chylewskiego (pewnie urzędnika kapituły łow.), wpisuje do akt tegoż księcia następ. dokument.

1736, luty 17, w Skiermewicach
in arce nostra Skierniewicensi

Teodor Potocki arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książę, nawiązując do faktu, że już w r. 1728 erygował z prepozytury szpitalnej św. Jana Chrzciciela w Łowiczu nowy **kanonikat** gremialny w kolegiacie łow. (odnośnie tej akcji arcybiskupa nie znamy dokumentu; natomiast z num. 79, ins. 2 wiadomo, iż prepozyt tamt. już przed r. 1557 był *canonicus natus* kap. łow.), obecnie modyfikuje poprzednią erekcję. Znosi więc u nowego kanonika tytuł prepozyta szpitalnego, czyni go kanonikiem gremialnym, powiększa uposażenie. Mianowicie włącza do jego funduszu dziesięcinę snop. ze wsi arcybiskupich Bobrowniki (w kl. kompińskim) i Strzelcew (w kl. łow.), tamt. wójtostwo i samą wieś Strzelcew, która zresztą była już w rękach kapituły (por. nr 105) — wszystko pod war. uzysk. zgody kapituły metrop. gnieźn. Patronat nad nową kanonią będzie należał wspólnie do starosty łow., jak poprzednie prebendy kapitulne, i magistratu łow., któremu pod tym względem podlegała wspom. prepozytura szpitalna, s. 553—557

Za podstawę do ingrosacji w akta Krasickiego służył wyciąg z *Liber privilegiorum*, przech. w Arch. Kap. w Gnieźnie, uwierzytelniony (do sporz. nin. kopiarza) przez F. S. Walińskiego not. z ustan. pap. i kap. gnieźn., s. 556.

Do akt arcyb. Krasickiego wpisywał ten ekstrakt J.K. Głowacki not. jego kurii, który też wydał z nich A. Chylewskiemu uwierzytelniony odpis. s. 557.

1737, styczeń 13, w Łowiczu
die Veneris, Lovicii

108

Jan Antoni Krobanowski dziekan i oficjał gen. gnieźn., Krzysztof Do-
biński kustosz gnieźn., prepozyt łow., kaliski, kamiński, Jan Krajewski
dr ob. prawa, kanonik płocki, łow. — komisarze delegowani do poniższej
funkcji przez arcyb. Potockiego w d. 15 stycznia 1737 r. (której to delegacji
tutaj nie inserowali), opisują i rozgraniczają nieruchomości i dochody szpi-
tala św. Jana Chrzciciela w Łowiczu od takichże dawniejszego jego prepo-
zyta, a teraz kanonika łow. Czynią to w oparciu o dokumentację dostar-
czoną przez Adama Zajączkowskiego b. prepozyta i akt. kanonika, burmi-
strza szl. Sebastiana Peterson'a i starostę (arcybiskupiego) łow. Swoją ele-
borat zw. dekretem przedstawiają do wpisania w akta Potockiego, s. 557—
565.

1737, luty 28, w Skierniewicach

108a

Teodor Potocki arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw.
książę potwierdza (na tym samym papierze) dekret komisarzy, o którym
mowa w num. 108, s. 565.

1738, listopad 10, w Łowiczu
die Lunae, Lovicii

109

Kuria arcybiskupa Potockiego, na prośbę Adama Zajączkowskiego ka-
nonika łow. i prepozyta par. Bolimów, ingrosuje następn. dokument:

1737, luty 28, w Skierniewicach

Teodor Potocki arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit.,
pierw. książę, przekonawszy się z dekretu powołanej przez siebie ko-
misji (por. nr 108), że uposażenie szpitala św. Jana Chrzciciela w Ło-
wiczu jest akt. ubogie, dodaje mu, pod war. uzysk. zgody kapituły
metrop. gnieźn., dziesięcinę snopową ze wsi arcybiskupiej Niedźwiada
(w kl. łow.), dot. służącą jego stołowi, oraz drzewo na opał z arcybi-
skupich lasów stachlewskich (k. Bełchowa) — latem po jednej, a zimą
po dwie firy tygodniowo, s. 566—569:

Dok. podpisali arcybiskup oraz Maciej Aleksander Sołtyk sufragan i archi-
diakon chełmiński, prepozyt gnieźn., przewodniczący (danego posiedzenia), s. 568.

Z akt Potockiego uwierzytelniał wypis (dla tego kopiarza) J. K. Głowacki not.
kurii arcybiskupa Krasickiego, s. 568—569.

1736, kwiecień 28, w Rzymie
Romae, apud S. Mariam Maiorem

110

Klemens XII papież ogłasza za uprzywilejowany dla wszystkich mszy
żałobnych ołtarz bractwa św. **Jana Nepomucena** w kolegiacie łow., odpra-
wianych przy nim w Dzień Zaduszny i przez jego oktawę. Jedn. upoważnia
ordynariusza archidiecezji do wyznaczenia jednego dnia w tygodniu dla

zyskiwania odpustu zupełnego za zmarłych członków tego bractwa, s. 569—570.

1737, kwiecień 25. w Skierniewicach

110a

Teodor Potocki arcybiskup gnieźn., legat ur. prymas Pol. i Lit., pierw. książę dopuszcza (na tymże pergaminie) tekst przywileju papieskiego w kolegiacie łow. i wyznacza każdy wtorek dla pozyskiwania odpustów za zmarłych bractwa św. Jana Nepomucena, s. 570.

1738, luty 10, w Skierniewicach

111

Teodor z Potoku Potocki arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książę biorąc pod uwagę, że notariusz duchowny Montis Pietatis Walenty Majorowski kanonik honorowy łow., a prepozyt (św. Leonarda) na Kierchowie niczego dotąd nie otrzymał za swą pracę we wspom. banku, przydziela mu z procentów swego wkładu (zob. nr 100) 200 flor. pol., a następnym notariuszom po 150, s. 570—571.

1750, styczeń 29, w Skierniewicach

112

in arce nostra Skierniewicensi

Adam Ignacy z Liptowa i Orawy Komorowski arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książę wspominając, że arcybiskup Potocki († 1738) przeznaczył testamentalnie różne rzeczy, np. karetę sześciozaprzęgową otrzymaną od cesarza, na jałmużnę po 1 flor. pol. dziennie dla założonego przez siebie w Łowiczu **konwentu i szpitala św. Jana Bożego** oraz 300 flor. rocznie dla kapelana zamku łow., którym chciał widzieć (Adama Zajączkowskiego) kanonika łow. fund. św. Jana Chrzyciela (przez siebie erygowanego); tego planu nie zatwierdził jego następca K.A. Szembek, ale okazane mu przez egzekutorów testamentu za sprzedaż owych rzeczy 10000 flor. polecił na razie przekazać na procent w dobrach szl. Kurdwanów (w dek. sochaczewskim); zanim jednak wykonawcy testamentu zdążyli tego dokonać, zmarł prymas Szembek (1748), ci zaś ową sumę przekazali na 5% czynsz kapitule łow., która z tych pieniędzy dawała temuż szpitalowi po 1 flor. dziennie, kapelanowi pałacu po 100 flor. rocznie, a resztę kapitału obracała na potrzeby kolegiaty Otóz arcyb. Komorowski nin. aktem zarządza, żeby kapituła w dalszym ciągu uiszczała z tego jałmużnę w postaci 1 flor. dziennie szpitalowi św. Jana Bożego, lecz obowiązki mszalne z odległego zamku arcybiskupiego należy przenieść do **ołtarza św. Liboriusza** w kolegiacie, również przez Potockiego ufundowanego. Przy nim to jego kapelan — kanonik lub inny kapłan — będzie m. in. odprawiał w jednym tygodniu mszę św. za duszę śp. arcyb. Teodora, a w drugim za Komorowskiego i następnych prymasów, s. 751—755:

Z akt tegoż Komorowskiego uwierzytelnił ekstrakt (dla kap. łow.) J. K. Głowacki not. kurii prymasa Poniatowskiego (1785—1794), s. 575.

1755, styczeń 20, w Skierniewicach

113

Adam Ignacy z Liptowa i Orawy Komorowski arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw książę zezwała kapitule łowickiej wyjąć ze swego skarbcza 10 zł węg., pochodzących z czynszów urosłych z zapisu arcybiskupa Węzyka († 1638, nin. kopiarz nie posiada tego dok.), przeznaczzonego na leczenie skutków **kłesk elementarnych** (w Łowiczu i okolicy) i dołożyć je do funduszków skądinąd zebranych na pokrycie kosztów skonstruowania maszyny hydraulicznej czyli **sikawki** dla obrony przeciwpożarowej kolegiaty, s. 575—576.

1755, czerwiec 13, w Skierniewicach

114

Adam Ignacy z Liptowa i Orawy Komorowski arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw książę pozwała kapitule łowickiej obrócić na ulanie nowych kandelabrow do kolegiaty sumę 1677 flor. pol., złożoną jej przez biskupa chełmskiego Walentego Węzyka na odnowienie kandelabrow, sprawionych tu przez jego duchowego pradziada arcybiskupa Jana Węzyka († 1638), oraz użyć na ten sam cel same świeczniki węzykowskie, jak też mocno podniszczony cynowy pomnik prymasa Lipskiego († 1641), s. 576—577.

(1758, grudzień 20, w Łowiczu)

115

Adam Ignacy z Liptowa i Orawy Komorowski arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw książę reasumując dokumentację odnośnie **bractwa św. Jana Nepomucena** w kolegiacie łow., przedstawioną mu przez audytora gen. Michała Awedyka, przede wszystkim zaś starania o jego wprowadzenie, pozyskane dlań przywileje papieskie i zgromadzone fundusze, odnawia jego erekcję łącznie z własnym **ołtarzem**, przy którym przepisuje obowiązki mszalne, s. 577—608 (właściwa erekcja s. 601—608):

1. Praca audytorska :

1758, grudzień 20, w Łowiczu

die Mercurii, Lovicii

Michał Awedyk dr teologii i ob. prawa, kanonik gnieźn., łow., sądecki, koadiutor archiprezbiter-infułat krakowski, audytor gen. i sędzieja kurii arcyb. Komorowskiego przyjął urzędowo Stanisława Karśnickiego kanonika płockiego i łow., wydelegowanego do tej sprawy przez kapitułę łow. w d. 9 grudnia tr., na posiedzeniu gen. Niepokalanego Poczęcia NMP, który przedkładając nizej inserowaną obfitą dokumentację, prosił o wznowienie erekcji bractwa św. Jana Nepomucena w kolegiacie łow. i jego ołtarza, czy raczej o właściwą ich erekcję i nadanie statutu, jako że prymas Potocki, dopuszczając w r. 1737 odpusty papieskie, tylko ogólnie to bractwo zatwierdził. Jedn. oświadczył, że nikt się nie sprzeciwił obwieszczeniu wydanemu w tej sprawie (przez audytoriat gen.), które zostało nalepione na drzwiach kolegiaty i ogłoszone z jej ambony, tutaj nie załączonemu (s. 577—580).— Awedyk przyjąwszy to wszystko do wiadomości, ułożywszy i przedstawiwszy arcyb. Komorowskiemu, uzyskał od niego dokument erekcyjny dla oł-

tarza i bractwa, który z kolei przekazał do publikacji not. kurii arcybiskupiej (przyp. J. K. Zegładowskiemu), s. 600—601.

2. **Dokumenty** przedstawione przez Karśnickiego (k a p i t u ł ę); s. 580—600:

a. **1736**, kwiecień 27, w Rzymie
Romae, apud S. Mariam Maiorem

Klemens XII papież nadaje **odpusty** bractwu św. Jana Nepomucena w kolegiacie łow. — istniejącemu już, względnie mającemu rychło powstać, s. 580—582.

b. **1737**, kwiecień 25, w Skierniewicach
in palatio Skierniewicensi

Teodor Potocki arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książe, zapoznawszy się z odpustami papieskimi dla bractwa św. Jana Nepomucena w kolegiacie łow. (ins. a), dopuszcza (pewnie na tym samym dokumencie) jego istnienie w tej świątyni, przepisując mu tylko ogólnie prawa i obowiązki (jest to tzw. **pierwsza erekcja bractwa**), s. 582—584.

c. **1741**, maj 24, w Łowiczu
die Mercurii, Lovicii

Szan. Antoni Schremer rajca i kupiec łow. z żoną Urszulą z Połanieckich zeznali w kurii arcybiskupa K.A. Szembeka, że przyjęli z rąk szl. Kazimierza Słomińskiego not. tejże kurii i przedstawiciela bractwa św. Jana Nepomucena sumę 1400 flor. pol. umieszczając ją na 7% na połowie kamienicy zw. Łukomska w Łowiczu, s. 584—586:

Wyciąg tej umowy z akt prymasa K.A. Szembeka uwierzytelnił (do nin. erekcji) Józef Konstanty Zegładowski not. publ. z ustan. pap. i arcyb. Komorowskiego, s. 586.— W d. 19 stycznia 1757 r. został on przedstawiony w sądzie wójtowskim w Łowiczu (tamże).

d. **1742**, maj 30, w Łowiczu

Kapituła łowicka — głównie na prośbę szl. Kazimierza Słomińskiego, not. kurii arcybiskupiej, za którego staraniem bractwo św. Jana Nepomucena zostało w kolegiacie zainicjowane — uchwaliła na posiedzeniu gen. Zielonych Świątek, dopóki nie posiada ono własnego statutu, wziąć je, ołtarz i nabożeństwa przy nim odbywane pod swoją opiekę, którą będzie sprawował wybierany co roku z jej grona regent. Sumę 2000 flor. pol., wręczoną kapitule przez tegoż Słomińskiego — ma on jeszcze dołożyć 1000 — zobowiązała się kapituła ulokować na dobrach niezadłużonych, s. 586—588:

Wypis tej uchwały z akt kapituły uwierzytelnił (do nin. erekcji) jej not. Felicjan Wyszynski, s. 588.

Uwaga. Słomiński nie doczekał odnowienia erekcji bractwa, umierając przed 9 XII 1758, s. 596.

e. **1746**, styczeń 7, w Łowiczu
die Veneris, Lovicii

Sł. Franciszek Łukomski, właściciel drugiej połowy kamienicy zw. Łukomska w St. Łowiczu, oświadczył w kurii arcybiskupa K.A. Szembeka, iż podjął z rąk szl. Kazimierza Słomińskiego not. wspom. kurii 1400 flor. pol. zobowiązując się płacić za nie czynsz po 6%, przezna-

czony na utrzymanie kapelana ołtarza bractwa św. Jana Nepomucena, odpowiadającego różne msze, m.in. za duszę Szymona Trzeciaka kanonika honorowego łow., prepozyta par. Skrzywno, s. 588—590.

Odpis umowy z akt tegoz Szembeka uwierzytelnił K. Słomiński not. kurii arcybiskupiej, s. 590.— W d. 19 stycznia 1757 r. przedstawiono go w urządzenie sądu wójtowskiego w Łowiczu (tamże).

f. 1756, luty 9, w Łowiczu
ipso die festi s. Apoloniae v.m., Lovicii

Jan Nepomucen Połanecki kleryk zeznał przed aktami radzieckimi Łowicza, że przyjął 1100 flor. pol. (węg. 61), pochodzących z trzech różnych źródeł, z rąk Adama Zajączkowskiego kanonika i prokuratora kapituły łow., prepozyta par. Bolimów, w obecności Jakuba Jaranowskiego wicekustosza i promotora ołtarza św. Jana Nepomucena w kolegiacie, zapisując je na 6% na swej kamienicy w St. Łowiczu, zw. Połaneczczyna, przy czym z pieniędzy tych wypadło kapitule (s. 595—596) spłacić niektórych sukcesorów owej posesji, s. 590—592:

Wyciąg z akt miejskich uwierzytelnił (do tej erekcji) Józef Stanisław Zyburski sekretarz król. i miasta Łowicza, s. 592.

g. 1757, wrzesień 16, w Łowiczu
die Veneris, Lovicii

Szan. Antoni Schremer rajca łow. z żoną Urszulą z Połaneckich oświadczyli w kurii arcybiskupa Komorowskiego, że w d. 12 maja 1741 r. przyjęli od śp. Walentego Barańskiego plebana z Bełchowa 1000 flor. pol. a umowę z nim wciągnęli 18 maja tr. do akt miejskich. Wspom. Barański w testamencie z 7 grudnia 1754 r. sumę ową przeznaczył na msze przy ołtarzu św. Jana Nepomucena w kolegiacie. Wykonawcy jego testamentu ulokowali ją 2 października 1756 r. na 6% na połowie kamienicy Schremer'ów w St. Łowiczu (zw. Łukomska), s. 592—595.

Zeznanie to przyjął od nich J.K. Zegładowski not. z ustan. pap. i prymasa Komorowskiego, s. 595.

h. 1758, grudzień 9, w Łowiczu
Capitulum gen. festi Immaculatae Conceptionis BVM, sabbato p. dom. I Adventus, Lovicii

Kapituła łowicka, która już poprzednio 2000 flor. pol. omawianego bractwa ulokowała na czynsz na dobrach (szl.) Gradówek (w par. Kurdwanów), obecnie — dozbierawszy na wiad. cel. trzeci tysiąc (zob. ms. d), m.in. od kolegium psalterzystów kolegiaty i z zapisu na kamienicy Połaneckich — deleguje Stanisława Karśnickiego kanonika plockiego i łow. oraz Felicjana Wyszynskiego swego notariusza do zabezpieczenia owego tysiąca na własnych wsiach. Jedn. na prefektów bractwa św. Jana Nepomucena wybrała kanoników Karśnickiego i (Jakuba) Sztoltman'a, s. 596—598:

Odpis zobowiązania się kapituły uwierzytelnił z jej akt (do tej erekcji) Felicjan Wyszynski not. kap., s. 598.

i. 1758, grudzień 21, w Łowiczu
die Martis, Lovicii

Adam Pszczoliński prokurator i Eliasz Ściborowicz wikariusz kolegium wikariuszy wiecz. kolegiaty oświadczyli przed aktami arcybi-

skupa Komorowskiego w imieniu swojej instytucji, jako 13 stycznia 1742 r. przejęli z rąk Zygfrieda Ryng'a superiora Misjonarzy w Łowiczu i wikariusza kolegiaty Jana Dziewiarskiego, egzekutorów testamentu śp. Jana Plichtowicza kanonika honorowego łow. i plebana par. Chruślin 500 flor. pol. z przeznaczeniem na msze św. za jego duszę przy ołtarzu św. Jana Nepomucena, s. 598—599:

Przy owym zobowiązaniu się wikariuszy łow. w kurii arcybiskupiej byli obecni J. K. Zegładowski not. publ. z ustan. pap. i prymasa Komorowskiego oraz in. pisarze, s. 599.

Wypis (do toczącej się sprawy) uwierzytelniał z akt Komorowskiego tenże Zegładowski, s. 599—600.

j. 1758, grudzień 14, w Łowiczu

Capitulum gen. festi Immaculatae Conceptionis BVM, f. quinta p. dom. II Adventus, Lovicii

Na wniosek kanonika-prefekta bractwa św. Jana Nepomucena w kolegiacie łow. Kraśnickiego, kapituła łowicka zatwierdziła na stanowisko promotora tegoż bractwa Antoniego Szymankiewicza wikariusza kolegiaty, s. 600

Wyciąg nin. z akt kapituły uwierzytelniał (do tego przewodu) Felicjan Wyszynski not. tejże kap., s. 600.

Całość dokumentacji dot. wznowienia tej erekcji (s. 577—608) z akt Komorowskiego odpisał i uwierzytelniał (pewnie dla kap. łow.) P. Przedborski dr. ob. prawa, kanonik liwoński i skalbmierski, not. kurii prymasa Władysława Lubieńskiego, s. 608.

1757, styczeń 19, w Łowiczu

116

die Mercurii, Lovicii

Michał Awedyk dr. teologii i ob. prawa, kanonik gnieźn., łow., sądecki, koadiutor archiprezbiter-infułat krakowski, audytor gen. i sędzia kurii arcybiskupa Komorowskiego, na prośbę Adama Zajączkowskiego kanonika i prokuratora kapituły łow., prepozyta par. Bolimów — zapoznawszy się ze sprawą, przy braku sprzeciwu na obwieszczenie (chyba przez niego wydane), przymocowane na drzwiach kolegiaty, którego tu nie załączono — potwierdza (s. 608—610, 612—613) następn. dokument:

1756, wrzesień 16, w Łowiczu

Kapituła łowicka, działająca przez swych kanoników Wojciecha Piaggia i Ignacego Zielińskiego, oraz cech prasalski (solarzy) w Łowiczu, w którego imieniu wystąpił szl. Bernard Antoni Lipski sekretarz i pocztmistrz król., prezydent miasta, senior bractwa i in., za zgodą arcybiskupa (Komorowskiego), zamieniają swoje role, leżące poza Bramą Kierchowską w pobliżu wsi Mysłaków (kapitulna) a Zielkowice (magistratu), s. 610—612.

Wyciąg całości (s. 608—613) z księgi wpisów prymasa Komorowskiego uwierzytelniał (dla zainteresowanych) J.K. Zegładowski not. publ. z ustan. pap. i kurii arcybiskupiej, s. 613—614.

1759, marzec 24, w Warszawie

117

Varsaviae, in palatio nostro principali

Kajetan Ignacy Sołtyk biskup krakowski, książę siewierski (poprzed-

nio kanonik łow.) darowuje bractwu św **Jana Nepomucena** w kolegiacie łow. częśćkę **relikwii** tegoż świętego (pewnie z katedry w Krakowie), oprawioną w relikwiarz w kształcie monstrancji, s. 614.

1760, maj 2, w Skierniewicach
die Veneris, in palatio Skierniewicensi

118

Władysław Aleksander Pomian z Łubny Łubieński arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książę — na prośbę wykonawców testamentu prymasa Komorowskiego z 1 II 1759, zapoznawszy się ze sprawą i stwierdziwszy, że egzekutorzy jego wszystko uzgodnili z kapitułą łow., wydawszy odpowiednie obwieszczenie o zamierzonej fundacji i erekcji, przy braku sprzeciwu na owe rzeczy — zatwierdza 20000 flor. pol., zapisanych na wsi szl. Brończyn i in., na 2 anniwersarze za duszę swego poprzednika, które będą odprawiać miejsc. prałaci i kanonicy oraz wikariusze, tudzież 80000 flor., pozostawionych w depozycie kapituły łow., na właściwą fundację Komorowskiego, erygowaną następnie przez niego jako oddzielne beneficjum w kolegiacie. Będzie się ono składać z wybudowanej przez testatora w kolegiacie łow. **kaplicy** pw. św. **Krzyża**, z ołtarzem pt. P.J. Ukrzyżowanego, obsługiwanej przez **kolegium** 6 kapłanów **prebendarzy**, do którego, na wniosek obu stron, wciela Łubieński, z całym majątkiem i obowiązkami podupadłe gospodarczo **kolegium rorantystów**, powstałe tu w r. 1637 z dotacji prałata Rokickiego, s. 615—630 (właściwa erekcja na s. 621—630):

1. Przygotowanie sprawy przez Łubieńskiego, s. 615—617:

a. 1760, kwiecień 21, w Łowiczu

Arcybiskup W.A. Łubieński, jw powiadamia szczegółowo duchowieństwo (Łowicza) o zamierzonej przez siebie erekcji fundacji prymasa Komorowskiego i wzywa mających cokolwiek przeciwko temu do stawienia się w d. 2 maja tr. w jego urządzie w Skierniewicach, s. 615—617:

Obwieszczenie to ogłosił z ambony 23 kwietnia tr. kaznodzieja kolegiaty Alojzy Dąbrowski, polecając jedn. przybić je na drzwiach tejże świątyni kościelnemu zac. Wojciechowi Rutkowskiemu, s. 617.

2. Dokumentacja dostarczona kurii przez wykonawców testamentu i kapitułę, s. 617—621:

Przed arcybiskupem Łubieńskim stanął (2 maja tr.) w Skierniewicach Paweł Kosicki kanonik gnieźn., łow., kurzelowski, prepozyt-infulat kamieński, egzekutor testamentu prymasa Komorowskiego i w swoim, jak również współwykonawców imieniu: Andrzeja Ignacego Bajer'a biskupa chełmińskiego i pomezjańskiego oraz Michała Awedyka kanonika gnieźn., łow., koadiutora archiprezbitera-(infulata) krakowskiego — upowazniony przez pierwszego z nich w aktach Jana Kantege (syna) Pawła Antoniewicza dra filozofii, not. publ. z ustan. pap., z datą Skierniewice w środę 9 kwietnia 1760 r., a przez drugiego w aktach Trybunału Nuncjatury Ap. w Warszawie w piątek 25 kwietnia

tr. (plenipotencji tych nie zamieszczono) — oznajmując mu, że nikt nie sprzeciwia się fundacji prymasa Komorowskiego oraz prosząc o jej zatwierdzenie i erygowanie w osobne beneficjum.— W obecności tegoż Kosickiego Wojciech Piaggia kustosz i Adam Janicki kanonik — łowicy, wydelegowani przez kapitułę łow. w sobotę 26 kwietnia 1760 r., poinformowali arcyb. Lubieńskiego, że kapitał fundacyjny Komorowskiego w wysokości 80000 flor. pol., w myśl jego reskryptu ze Skierniewic 23 listopada 1759 r., został wręczony przez egzekutorów kapitule w d. 12 grudnia tr. Natomiast suma 20000 flor., wyznaczona przez zm. prymasa na 2 aniwersarze za siebie, została ulokowana przez kapitułę, według rozporządzenia Lubieńskiego, danego na Zamku Łowickim 23 czerwca 1759 r., na dobrach szl. Brończyn.— Wreszcie zainteresowani oznajmili arcybiskupowi, że wykonawcy testamentu, do których wchodzi jeszcze krewny zmarłego Ignacy Komorowski kasztelan chełmski, ugodzili się w Łowiczu 8 kwietnia 1759 r. z miejsc. kapitułą, którą to umowę uprawomocnili w aktach grodu sochaczewskiego 10 tm. (f. tertia p. dom. Ramispalmarum quadragesimalem); egzekutorów reprezentował tam Komorowski, a kapitułę kanonik Ignacy Zieliński. Według tej komplancji do nowego kolegium prebendarzy ma być wcielone podupadłe kolegium rorantystów, s. 617—620:

a. 1759, lipiec 10, w Kaliszu

f. tertia a. fest. s. *Margarethae v.m., in castro Calissiensi*

Urząd grodzki w Kaliszu, na prośbę szl. Józefa Gosławskiego, wciąga do swoich akt następn. dokument:

1° 1759, czerwiec 25, w Sochaczewie

f. secunda in crastino festi *Natvitatit s. Ioannis Baptistae, in castro Sochaczoviensi*

Wojciech z Łubny Lubieński stolnik piotrkowski, dziedz. na wsiach Brończyn, Chojne, Główczyn i in. w woj. kaliskim, przyjął od kapituły łowickiej na 7% sumę 20000 flor. pol., obciążając nią swe dobra Brończyn, s. 620—621.

Wyciąg do powyższego wpisu uwierzytelniał z akt grodz. sochaczewskich Lasocki, sprawdził Mieczysławski, s. 621.— Natomiast ekstrakt tej umowy z akt grodz. kaliskich wygotował (dla kap. łow.) Korzenicki, a sprawdził Chełmowski (tamże).

Wreszcie odpis całości dokumentacji (s. 615—630) z akt prymasa Lubieńskiego sporządził (pewnie dla kap.) Marcin Łościejewski sekretarz król., not. publ. z ustan. pap. i kurii arcybiskupiej, s. 630.

1760, lipiec 3, w Łowiczu

119

Kapituła łowicka, biorąc pod uwagę usługi krawieckie sław. Michała Kaller'a mieszczanina łow., świadczone kolegialnie i duchowieństwu, wydzierżawia jemu i jego żonie Brygidzie na dogodnych warunkach na przeciąg 3 lat część jednego ze swych ogrodów w Łowiczu. Ewent. nieporozumienia mają być rozstrzygane w Sądach Zadwornych Prymacjalnych. Kontrakt w imieniu kapituły podpisał kanonik Wojciech Wężyk, s. 630—633.

1760, październik 27, w Łowiczu

120

w poniedziałek w wigilię św. Szymona i Judy ap.

Przedstawiciele kapituły łowickiej kustosz Wojciech Piaggia i kanonik

Adam Janicki, delegowani przez nią na posiedzeniu tyg. 30 sierpnia 1760 r., oraz szan. Jerzy Barszcz, Daniel Schultz i in., delegaci magistratu, ławy i mieszczan łow., wybrani w d. 23 września tr., zjechali się w umówionym terminie — 7 października 1760 na grunt sporny i w obecności szan. Antoniego Schremer'a prezydenta miasta ustalili granice pomiędzy wsią kapitulną Mysłaków (w par. Bednary), a wsią magistratu Zielkowice (par. kolegiacka). Potem plenipotenci obu stron, w obecności Adama Zajączkowskiego kanonika i prokuratora kapituły, postanowili zamiast granicy wykopać między tymi wsiami rów, s. 633—639.

Podpisy przedstawicieli obydwu stron, s. 639.

1761, styczeń 29, w Skierniewicach

121

Władysław Aleksander Pomian z Łubny Łubieński arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książę, obserwując jak wiele spala się świec podczas licznych nabożeństw w kolegiacie łowickiej, nadaje tamt. kapitule, pod war. uzysk. zgody kapituły metrop. gnieźn., plac z zabudowaniami na miejscu starego młyna wodnego — po wystawieniu sobie nowego w niższym biegu Bzury — z przeznaczeniem na wytwórnę oraz bieleńnię **wosku i świec**, s. 639—642

W imieniu kap. gnieźn. podpisał Jan Mlicki prepozyt i przewodniczący danego posiedzenia, s. 642.

Nr **oryginału** (19), s. 639.

1761, kwiecień 20, w Warszawie

122

Władysław Aleksander Pomian z Łubny Łubieński arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książę pomny na zasługi, jakie posiada względem jego osoby Andrzej Stanisław Młodziejowski kanonik gnieźn. i krakowski, archidiacon pszczewski w katedrze poznańskiej, audytor gen. i sędzia jego kurii arcybiskupiej, nadaje mu jako graciejne do końca pobytu w kapitule gnieźn., pod war. uzysk. zgody tejże, wsie Jeziorsko, Lipnice i Wejsce (w par. Kocierzew), które przez kardynała Radziejewskiego były wypuszczone na lat 40 szl. Szpilewskiemu stolnikowi rzeczywickiemu, a po śmierci tegoż — za zgodą kapituły metrop. gnieźn. i przyzwoleniem papieskim — zostały wydzierżawione przez prymasa Potockiego bratu tamtego Gabrielowi Szpilewskiemu podstolemu i sędziemu z. wizneńskiej, wreszcie od 1735 znajdującą się w rękach szl. Ignacego i Teresy z Jarzynów małż. Podgórskich łowczych mielnickich, pod zarządem których zostaną do 10 grudnia 1764 r., s. 642—645:

Podpisał 9 maja 1761 r. Antoni Wysocki archidiacon gnieźn., pr(ymicer) włocławski, przewodniczący posiedzenia kap. pod war. uszczania przez obdarowanego 30 flor. pol. rocznie na potrzeby katedry, s. 645.

1761, maj 22, w Łowiczu

123

Lovicii, in arce nostra

Władysław Aleksander Pomian z Łubny Łubieński arcybiskup gnieźn.,

legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książę widząc, że **prebendarze** fundacji prymasa **Komorowskiego** gniezdzą się wspólnie z rorantystami w starym domu tych ośtatnich, zezwala kapitule łowickiej na zakup od sł. Agnieszki z Nowakowskich I voto Kostrzewskiej, II — Krzykackiej posesji w Łowiczu zw. Kostrzewczyzna, sąsiadującej z rezydencją rorantystów, dla zamieszkania owych 6 kapłanów prebendarzy, s. 645—647

1761, czerwiec 15, w Łowiczu

124

Kapituła łowicka, działająca przez kanoników Adama Zajączkowskiego i Adama Janickiego, wydelegowanych do tej sprawy na posiedzeniu gen. Zielonych Świątek tr., oraz szan. Jerzy Barszcz obywatel i radca miasta Łowicza, zawierają umowę następ. treści. Pan Barszcz przekazuje kapitule 10000 złp. w monecie srebrnej, przeznaczonych na aniwersarz za swą duszę, różne msze, konserwację ogródka, który ufundował przed kolegiatą oraz inne potrzeby tej świątyni. Wspom. sumę powinna kapituła ulokować na czynsz na dobrach ziemskich, doliczając mu do niej 5% rocznie. Pozostawia też drugą sumę w wysokości 20000 złp. w monecie złotej, na posag małoletniej swej córki z pierwszego małżeństwa Magdaleny. Również ten kapitał mają prałaci i kanonicy umieścić na majątkach ziemskich, dokładając mu z narastającego czynszu tylko 3%. Odnosnie obydwu depozytów zapisano wiele szczegółów, s. 648—654.

1761, lipiec 15, w Łowiczu

125

in arce nostra Loviciensis

Władysław Aleksander Pomian z Łubny Łubieński arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książę pozwała szl. Aleksandrowi Piędzickiemu, trzymającemu jeszcze od czasu arcyb. S. Szembeka — od 3 października 1717 r., zob. nr 104 — w dożywocie wójtostwo Skarłatki (w kl. chruślińskim), odsprzedać je, komu zechce, zapewniając nabywcę, iż otrzyma nowy przywilej dzierżawny, s. 654—655.

1761, lipiec 18, w Łowiczu

126

in arce nostra Loviciensis

Władysław Aleksander Pomian z Łubny Łubieński arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książę przyjąwszy do wiadomości, iż kapituła łow. zbudowała we wsi **Boczki**, odległej od kolegiaty o milę, **kaplicę**, pochwała to, uznaje ją za publiczną, zezwala ją poświęcić pł. św. Rocha wyznawcy i św. Michała archanioła każdemu prawowiernemu kapłanowi, wreszcie przepisuje nabożeństwa, jakie mają się tam odprawiać, s. 655—657.

1761, wrzesień 25, w Skierniewicach

127

Władysław Aleksander Pomian z Łubny Łubieński arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książę, opat kom. tyniecki i paradyski,

mając na uwadze zasługi dla archidiecezji Jana Dziewierskiego akt. prepozyta par Św. Ducha w Łowiczu — który od r 1742 pracował jako wikariusz w kolegiacie, gdzie dbał o ceremonie, potem zaś nauczał i wychowywał ubogich chłopców — przekazuje mu nin., pod war. uzysk. zgody kapituły metrop. gnieźn., wójtostwo Skaratkı (w kl. chruślińskim), odsprzedawane przez szl. Aleksandra Piędzickiego (por. nr 125), zgodnie z jego rewizją przeprowadzoną podczas ost. sede vacante (1759). Oddaje mu je na cele jego szkoły do końca życia, lub dopóki zechce; po nim, przy uzgodnieniu rzeczy z kapitułą łow., niech je posiada następca. Zobowiązany jednak będzie do płacenia z tego wójtostwa rocznie na stół arcybiskupi 6 flor. pol., na budowę katedry 6 oraz 40 flor. na utrzymanie notariuszy (arcybiskupich), w miejsce (daw. opłaty) na utrzymanie 1 jeźdźca. Do sprawy organizacji **szkoły chłopców** obiecuje prymas powrócić przy nadchodzącej wizytacji gen. kolegiaty (która nastąpiła w r. 1763), s. 658—659:

Dok. aprobował Jan Mlicki prepozyt gnieźn. i przewodniczący danego posiedzenia kap., s. 659.

1762, czerwiec 30, w Łowiczu

128

in palatio Loviciensı

Władysław Aleksander Pomian z Łubny Łubieński arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. ksiązę — w związku z prośbą kapituły łowickiej, przedstawioną mu po ost. jej posiedzeniu gen. Zielonych Świątek, z której wynika, że notariusz świecki Montis Pietatis prawie nie urzęduje, duchowny niedawno zmarł, a zajęć w banku jest wiele — pozwala teźże na stałe dobieranie sobie spośród kapłanów kolegiaty **wicenotariusza duchownego**, podlegającego prefektowi, radnym i notariuszowi duch., którego prymas nin. uposaża $\frac{2}{3}$ połowy dziesięciny snop. w St. Rawie, zostawiając notariuszowi świec. $\frac{1}{3}$ drugiej połowy (zob. nr 98). Nadto, gdy Trybunał Koronny obniżył pobieranie czynszu w kraju do 5%, pozwala urzędnikom banku w Łowiczu pobierać od wypożyczających pieniądze odsetki do 4%, a tylko mniej od tych, którzy się budują, s. 660—663.

1762, grudzień 30, w Skierniewicach

129

in palatio nostro Skierniewicensı

Władysław Aleksander Pomian z Łubny Łubieński arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. ksiązę, na prośbę kapituły łow., do funduszów podstawowych **Banku Pobożnego** w Łowiczu: Szembekowego (nr 98) i Potockiego (nr 100) włącza trzy pomniejsze sumy — 1) 1200 flor. pol. po szl. Jakubie Strykowskiem, które kapituła już otrzymała, 2) 300 flor. przeznaczonych w testamencie przez przedost. notariusza duch. Walentego Majorowskiego kanonika honorowego łow. i 3) 300 flor. darowanego w ten sam sposób przez ost. notariusza duch. teźże instytucji Pawła Tworkowskiego. Przy tej okazji arcybiskup poleca urzędnikom zmniejszenie stopy

czynszowej w banku do 3% i podział pieniędzy stąd osiągniętych pomiędzy ubogich miasta. Jedn. wicenotariuszowi duch. przysądza $\frac{2}{3}$ z połowy dziesięciny snop. wsi szl. Żelechlin, pozostawiając znowu notariuszowi świec. tylko $\frac{1}{3}$ (por. 98), s. 663—667:

Dok. przedłożony i badany w d. 8 lutego 1792 r. przez Komisję Porządkową Cywilno-Wojсковą Sochaczewską. Podpisał jej przewodniczący A. Mokronowski, s. 667.

1765, kwiecień 15, w Skierniewicach **130**
in palatio nostro Skierniewiciensis

Władysław Aleksander Pomian z Łubny Łubieński arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książę, na prośbę Krzysztofa Dobińskiego biskupa (tyt.) sereńskiego, sufragana gnieźn., dziekana łow. — po zbadaniu sprawy w aktach wizytacyjnych archidiakonatu łow. z l. 1609 i 1712 oraz rewizji dóbr arcybiskupich w Księstwie Łowickim z l. 1685 i 1759 — wznawia, pod war. uzysk. zgody kapituły metrop. gnieźn., zagubiony przez poprzedników Dobińskiego przywilej (arcyb. Oleśnickiego, zob. nr 25) z r. 1491, inkorporujący do uposażenia **dziekanii** łowickiej parafie **Maków**, a przede wszystkim dwie jej wsie Słomków i Dąbrowice, które dotąd znajdują się we władaniu tegoż sufragana, s. 668—671.

Obok arcybiskupa podpisał 5 maja 1765 r. Jan Mlicki prepozyt gnieźn. i przewodniczący kapituły gen. Narodzin św. Wojciecha b.m., o czym zaświadczył Józef Ryczywolski not. publ. z ustan. pap. i kap. gnieźn., s. 671.

Nr **oryginału** (20), s. 668.

Druk: Kwiatkowski, s. 419—421.

1796, czerwiec 10, w Łowiczu **131**
die Veneris, Lovicii

Kuria arcybiskupa Ignacego Krasickiego, na prośbę Franciszka Nikorowicza kanonika łow. i prokuratora tamt. kapituły, wciąga do jego akt następ. dokumenty:

1. 1766, luty 29, w Rzymie

Urzędnik kurii papieskiej F. Riganti stwierdza, że oglądał poniższy dokument, będący transumptem dokonany z oryginału przez not. publ. N. Altieri, s. 672, 680.

2. 1766 (w kop. błęd.: 1765) luty 26, w Rzymie

quarto Kalendas martii, Romae, apud S. Mariam Maiorem

Klemens XIII papież, sługa sług Bożych, na prośbę kapituły łowickiej, potwierdza nizej regestowany przywilej, pod warunkiem wypłacenia przez nią kapitule metropolitalnej gnieźnieńskiej 1300 zł węg., s. 672—674, 677—680.

3. 1765, kwiecień 12, w Skierniewicach

Władysław Aleksander Pomian z Łubny Łubieński arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książę, biorąc pod uwagę duże wydatki kapituły łowickiej, łożone na konserwację kolegiaty, zakrystię, muzykę, nadaje jej na stałe jako gracjalne, pod war. uzysk.

zgody kapituły metrop. gnieźn., wsie Jeziorsko, Lipnice i Wejsce (w kl. kompińskim) — dawniej trzymane przez gracjalistów świeckich, ostatnio zaś przez audytora gen. Młodziejowskiego (por. nr 122), który z nich zrezygnował — z tym, że na potrzeby katedry gnieźn. będzie uiszczala rocznie 100 flor. pol., s. 674—677.

4. 1766, marzec 31, w Skierniewicach
Skierniewiciis, in palatio nostro primatiali

Władysław Aleksander Łubieński, jw. dopuszcza wym. beneplacitum apostolskie (na jego odwołanie), s. 680.

Dok. ingrosował w akta Krasickiego, a następnie uwierzytelnił z nich odpis (do tego kopiarza) J.K. Głowacki not. wspom. arcybiskupa, s. 680—681.— Całość powyższej dokumentacji znajduje się na s. 671—681.

Druk: Kwiatkowski, s. 384—389.

1769, maj 3, w Warszawie

132

Varsaviae, in palatio nostro primatiali

Gabriel Jan Junosza z Podosia Podoski arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książę, na prośby wiernych Łowicza, zanesione przez miejscowy magistrat, pozwala przenieść w kolegiacie uroczystość zewnętrzną czyli **odpust** patronki tego miasta **św. Wiktorii** p.m. z pory zimowej 23 grudnia na niedzielę po Wniebowstąpieniu Pańskim, s. 681—683.

1772, marzec 6, w Warszawie

133

die Veneris, Varsaviae

Alojzy dr ob. prawa, protonotariusz ap., audytor gen. i sędzia kurii nuncjusza Anioła Marii Durini'ego w Warszawie, na przewodzie sądowym — w czasie którego szl. Cyprian Sowiński, działający w imieniu fiskusa kurii arcybiskupiej, zaatakował kapitułę łowicką, której bronił szl. Franciszek Groszkowski, o uzurpacyjne wykonanie testamentu kanonika łow. (Adama) Janickiego — utrzymał wspom. kapitułę przy prawie **dysponowania testamentami** swych członków. Przekonały go bowiem wywody prokuratora kapituły, powołującego się w tej sprawie na dekret prymasa Andrzeja Leszczyńskiego z r. 1653 (zob. nr 90) oraz ciągłość praktyki kapitulnej w tym względzie od r. 1532. Jedn. audytor odrzucił prośbę Sowińskiego o wniesienie apelacji do Rzymu, s. 683—688:

Według wywodów prokuratora Groszkowskiego kapituła łow. podobnie postąpiła z testamentami kanonik w: Mikołaja ze Skierniewic, Ferdynanda Lupini (może Lupińskiego czy z Lupi), Jana Kostyńskiego, Zygmunta Tarnowskiego, Marcina Lipnickiego, Jana Witkowskiego s. 685.

Odpis z akt nuncjatury uwierzytelnił (kap. łow.) Piotr Jastrzębski not. publ. z ustan. pap. i kanclerz nuncjusza, s. 688.

1775, sierpień 8, w Gdańsku

134

Gabriel Jan Junosza hr. na Szrensku z Podosia Podoski arcybiskup

gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książę, opat kom. tyniecki i paradycki, prepozyt gen. miechowski, kawaler ord. Orła Białego i św. Andrzeja — w długotrwałym sporze o **pierwszeństwo** w kapitule, toczącym się pomiędzy **archidiakonem**, którym akt. jest Józef Marcinkowski i jego koadiutor Stanisław Kaszowski, a **kustoszem**, obec. Tomaszem Szaniawskim — przyznaje precedencję kustoszowi, normując kwestię wedle chronologii powstania w Łowiczu obydwu prałatur (por. num. 1, 46, 50), a nie podług znaczenia ich w archidiecezji, czy praktyki utrzymywanej w innych kapitulach arcybiskupstwa. — Na przykładzie Kaszowskiego jedn. orzeka, że koadiutorzy kapitulni nie mają prawa do podziałów chórowych, s. 688—692:

Obok prymasa dok. ten podpisał Józef Dodionar regens jego kancelarii, s. 692. — Natomiast do akt wikariusza gen. (Kozierowskiego) wciągnął go, w Łowiczu w środę 30 sierpnia 1775, J.K. Głowacki notariusz kurii arcybiskupiej (tamże).

1776, luty 6, w Gdańsku

135

Gabriel Jan Junosza hr. na Szeńsku z Podosia Podoski arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książę, opat kom. tyniecki i paradycki, prepozyt gen. miechowski, kawaler ord. Orła Białego i św. Andrzeja zezwala kapitule łowickiej na sprzedanie, na potrzeby kolegiaty za 5600 flor. pol., kawałków sreber ze spalonego ostatnio ołtarza głównego oraz dawniejszych ze skarbcza, ważących razem 140 grzywien, s. 692—693.

1777, październik 13, w Skierniewicach

136

die Lunae, in curia nostra Skierniewiciensis

Antoni Kazimierz z Ostrowa Ostrowski, arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książę, opat kom. tyniecki, kawaler ord. Orła Białego, powołując się na fakt, że poddani sąsiadujących wsi Łupia — kapitulnej i Bobrowniki — arcybiskupiej ustawicznie miewają ze sobą porachunki, zamienia z kapitułą łowicką — pod war. uzysk. zgody kapituły metrop. gnieźn. i zapewniając o wystaraniu się o przyzwolenie papieskie — wieś Łupię na Płaskocin, dodając kapitule dziesięcinę snop. z ról chłopskich we wsiach Małszyce i Szymanowice (wszystko w Ks. Łow.), s. 694—698.

Świadkowie: Andrzej Stanisław Młodziejowski biskup poznański i warszawski, kanclerz Królestwa, Maciej Grzegorz Garnysz biskup (tyt.) larandeński, sufragan gdański i pomorski, audytor gen. kurii arcybiskupiej, Antonin Przedwojewski biskup (tyt.) bolineński, kanonik łow., Wacław Wiazewicz kanonik gnieźn. i łow., komisarz gen. arcybiskupa, Wincenty Modliński podkomorzy inowrocławski, Józef Mikorski podkomorzy gostyniński, Joachim Dembowski kustosz płocki, referendarz kurii arcybiskupiej, Leon Maleszewski marszałek tejże, Melchior Szajowski sekretarz prymasa, Maciej Szymaniecki koniuszy oraz inni familiaresi i domownicy Ostrowskiego, s. 698.

Dok. aprobowała kap. gnieźn. na swym posiedzeniu gen. Translacji św. Wojciecha w d. 23 października 1780 r., pod war. uzysk. zgody pap., a podpisał jej przewodniczący Antoni Fran(ciszek) Bończa Miaskowski dr ob. prawa, prymicer

gnieźn. O tym zaświadczył F.S. Waliński not. publ. z ustan. pap. i kap. gnieźn., s. 698.

Druk: Kwiatkowski, s. 403—406.

1778, wrzesień 1, w polu

137

f. tertia ipso die s. Aegidii ab., in loco campestris

Sąd Podkomorski Ziemi Gostynińskiej — w obecności m.in. geometry Królestwa szan. Mateusza Proga z Mysłakowa, oraz plenipotentów: Jana Jawornickiego wojskiego z sochaczewskiej — ze strony arcyb. Ostrowskiego i kapituły gnieźn., tudzież kanoników Jana Kontowskiego i Bartłomieja Łukaszewicza — od kapituły łow — odnawia granice pomiędzy wsiami arcybiskupa i obydwu kapituł: Płaskocin, Sromów, Zabostów Duzy i Mały, Łaguszew, Strzelcew i Boczki (w kl. kompińskim i łow.), s. 699—706:

Podpisał Józef Mikorski podkomorzy z gostynińskiej, s. 706.

W czwartek 9 października 1779 r. dok. ingrosowano do akt zamkowych łow., co zaświadczył Anton(i) Sadkowski regens tamt. kancelarii, s. 706.

1778, październik 26, w polu

138

f. secunda a. fest. ss. Simonis et Iudae ap., scil. die vigesima [!] mensis octobris

Sąd Podkomorski Ziemi Sochaczewskiej — w obecności urzędników i plenipotentów jak w num. 137, z dodaniem przedstawiciela Łowicza szan. Andrzeja Zawadzkiego radnego miejskiego — odnawia granice pom. wsiami Łupia, Mysłaków, Placencja, Bobrowniki i Zielkowice (w kl. łow.), należącymi do arcybiskupa, kapituł gnieźnieńskiej i łowickiej oraz miasta Łowicza, s. 706—713:

Akt uwierzytelnił Stanisław Gadomski podkomorzy z sochaczewskiej, s. 713.

Na temat wciągnięcia dok. do akt zamku w Łowiczu — jak w num. 137.

1779, kwiecień 17, w Płaskocinie

139

die sabb., in fundo bonorum [...] villae Płaskocin

Melchior Gurowski prepozyt i Józef Korytowski kanonik — gnieźnieńscy, wydelegowani na instancję arcyb. Ostrowskiego przez kapitułę metrop. na posiedzeniu tyg. w czwartek 20 listopada 1777 r., oraz kanonicy łowicy Jan Kontowski i Bartłomiej Łukaszewicz, wybrani przez swoją kapitułę w dniu obecnym — w oparciu o inwentarz komisarzy granicznych z 1 września 1778 r. (zob. nr 137) — dokonują rewizji wsi Płaskocin, zamienionej przez wspom. prymasa z kap. łow. na wieś Łupię (por. nr 136), s. 713—717.

Podpisy rewizorów, s. 717.

Kopię (do nin. kartularza) z oryginału, przech. w Arch. Kap. w Gnieźnie, uwierzytelnił F.S. Waliński not. z ustan. pap. i tamt. kap., s. 717.

1779, kwiecień 17, w Łupi **140**
die sabb., in fundo bonorum [...] villae Lupia

Ci sami komisarze jak w num. 139, wybrani przez te same instytucje i w tymże czasie — opierając się na inwentarzu wsi Łupia z 15 września 1778 r., sporządzonym przy przejmowaniu jej z rąk kapituły łow. przez arcybiskupa Ostrowskiego (zob. nr 136) — dokonują rewizji wspom. wsi, s. 717—723.

Podpisy rewizorów i uwierzytelnienie wyciągu (dla tego samego celu) — jak w num. 139, s. 723.

1781, kwiecień 27, w Warszawie **141**
 (w nagłówku dok. na s. 724 r. błęd.: 1780)

Jan Andrzej Archetti arcybiskup (tyt.) chalcedoński, nuncjusz w Polsce i W. Księstwie Lit. — na prośbę prymasa Ostrowskiego (z końca 1780 r.), upoważniony do tego przez pap. Piusa VI, z Rzymu 13 lutego 1781, cytując akty omówione w num. 136—140 — aprobuje zamianę przez tegoż arcybiskupa z kapitułą łow. wsi Płaskocin na Łupię, s. 724—729:

Obok nuncjusza dok. podpisał Józef Dzieszkowski wicekanclerz (jego kurii), s. 729.

1751, maj 7, w Łowiczu **142**
pridie festi s. Stanislai ep.

Urząd wójtowski w Łowiczu, na prośbę Adama Zajączkowskiego kanonika łow., prepozyta par. Bolimów i szpitala św. Jana (Chrzyciela) w Łowiczu, wciąga do swoich akt następ. dokumenty (s. 730—736):

1. 1675, grudzień 13, w Gnieźnie

Kapituła metrop. gnieźnieńska wydaje (przyp. prepozytowi szpitala św. Jana) z *Liber antiquus privilegiorum*, przech. w jej arch., odpis następ. dokumentu (s. 730—736):

2. 1494, lipiec 24, w Łowiczu

f. quinta in vig. s. Iacobi ap., in Lowicz

Fryderyk (Jagiellończyk) kardynał, arcybiskup gnieźn., i prymas, biskup krakowski, na prośbę Stanisława prepozyta szpitala św. Jana w Łowiczu, potwierdza poniższą umowę, dodając do jej treści, pod war. uzysk. zgody kapituły metrop. gnieźn., pewne przywileje (s. 730—736).

3. 1494, marzec 3, w Łowiczu

f. secunda p. dom. Oculi prox., in Lowicz

Piotr z Pacanowa podstoli i burgrabia krakowski, marszałek (dworu) kardynała Fryderyka (Jagiellończyka), starosta (jego) łowicki zaświadcza, że szl. Dorota ze swym mężem Piotrem Brzęczka, właścicielem młynów w St. Łowiczu i Zabostowie Małym (w par. kolegiackiej), za zgodą brata stryjeczego sł. Stanisława Kostki, odsprzedali wobec niego dzierżawę wójtostwa we wsi arcybiskupiej Zabostów Mały Stanisławowi prepozytowi szpitala św. Jana w Łowiczu i temuż szpitalowi za 30 grzyw. pol. (po 48 gr), s. 732—733:

Świadkowie umowy: Sz. Mikołaj z Lubochy sędzia zamku łow., Piotr wikariusz (prepozytura) szpitalnej św. Jana w Łowiczu i in., s. 733.

Świadkowie dok. potwierdzającego: Jan z Gosłubia prepozyt, wikariusz i ofi-
cjał gen. gnieźn., Jakub z Krzyzanowic, Mikołaj Czyreki scholastyk krakowski,
Jakub z Zalesia dr medycyny, prepozyt wiślicki, Jan z Baruchowa archidiakon,
Zygmunt Targowicki kanclerz kurii krakowskiej kardynała, Paweł z Zalesia —
(trzej ost.) doktorzy dekretów i kanonicy przemyscy, s. 735—736.

Wypis dok. w Gnieźnie w r. 1675 uwierzytelnił Stanisław Rzepecki not. publ.
z ustan. pap. i kap. gnieźn., s. 736.— Ekstrakt ten oglądał w piątek 16 maja 1721 r.,
w czasie wizytacji gen. prepozytura św. Jana Chrzciciela w Łowiczu, Jan Polna-
rowski kanonik gnieźn., archidiakon łow., o czym zanotował na jego odwrocie
(tamże).

Kopię gnieźnieńską z r. 1675 ingrosował Zajączkowskiemu do akt wójtow-
skich łow. Józef Stanisław Zyburski sekretarz król., not. obydwu kancelarii mia-
sta Łowicza, s. 736.

1781, kwiecień 28, w Gnieźnie

143

*die sabb. vigesima octava aprilis, Gnesnae, in capitulo gen. pro festo Na-
talis s. Adalberti ep.m.*

Kapituła metrop. gnieźnieńska postanawia położyć kres długotrwałym
sporom prowadzonym z kapitułą łowicką odnośnie inkorporacji dla tej
ostatniej w r. 1765 przez arcybiskupa W.A. Łubieńskiego wsi Jeziorsko,
Wejsce i Lipnice. Doniosła świeżo nuncjuszowi, arcybiskupowi Archetti w
Warszawie, że nie dąży już do procesu w tej sprawie z Łowiczem w Kurii
Rzymskiej. Zasadniczymi powodami wycofania wiadomego sprzeciwu są:
wyrażenie w r. 1765 zgody na inkorporację, fakt potwierdzenia tego wcie-
lenia w 1766 przez pap. Klemensa XIII, otrzymała od kapituły łow przy-
sądzony przez papieża ekwiwalent (por. nr 131), wskazany jest pokój mię-
dzy bratnimi instytucjami, s. 736—740:

Obecni na tym posiedzeniu: Melchior Gurowski prepozyt, Antoni Miaskow-
ski prymicer, Ksawery Rydzyński biskup (tyt.) nilopolitański, scholastyk. Ignacy
Bardziński kanclerz oraz kanonicy: Jan Kalksztein, Gabriel Turcki, Szymon Za-
polski, Stefan Łubieński, Paweł Soldadini, Baltazar Pstrokoński, Maksymilian
Skrzetuski, Józef Ryczywolski, Józef Koryłowski, Jan Howiecki, Józef Rokoso-
wski, Ludwik Mathy biskup (tyt.) tanazjeński, Antoni Szydłowski, Kasper Szajow-
ski, Antoni Kołaczkowski, Grzegorz Zachariaszewicz, s. 737.

Przeciwnicy tej ugody w l. 1780—1781: Baltazar Pstrokoński, Józef Ryczywol-
ski, Kasper Szajowski — kanonicy (tamże).

Kopię powyższego dekretu z akt kap. gnieźn. uwierzytelnił (dla kap. łow.)
F.S. Waliński not. publ. z ustan. pap. i kap. gnieźn., s. 740.

1781, sierpień 1, w Rzymie

144

Kardynał Righenti oświadcza (s. 740, 745), że oglądał sporządzony przez
notariusza publ. Dom(inika) Salandri transumpt następn. listu apostolskiego:

1781, lipiec 27, w Rzymie

sexto Kalendas augusti, Romae, apud S. Mariam Maiorem

Pius (VI) papież, sługa sług Bożych, powołując się na fakt, że już
jego poprzednik Klemens XIII zatwierdził 26 lutego 1766 r. (w kop.

błęd.: 1765) kapitule łowickiej posiadanie wsi Jeziorsko z przyległościami (zob. nr 131) oraz przyjmując mile do wiadomości, iż kapituła metrop. gnieźnieńska zrezygnowała w d. 28 kwietnia 1781 z dalszych dochodzeń w tej sprawie (por. nr 143), na prośbę kapituły łow., potwierdza wspom. uchwałę kapituły metropolitalnej, s. 740—745.

1781, 20 grudnia, w Warszawie **145**

Antoni Kazimierz z Ostrowa Ostrowski arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książę, opat kom. tyniecki, kawaler orderu Orła Białego dopuszcza w archidiecezji powyższe (nr 144) zatwierdzenie pap. Piusa VI, s. 745—747:

Na s. 746 rok pierwszego potwierdzenia (przez pap. Klemensa XIII) wsi Jeziorsko i in. figuruje błęd. 1764 zamiast 1766.

1782, styczeń 24, w Skierniewicach **146**

Antoni Kazimierz z Ostrowa Ostrowski arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książę, opat kom. tyniecki, kawaler ord. Orła Białego — który już podczas wizytacji gen. kolegiaty łowickiej 5 i nast. dni lipca 1779 r. omówił z tamt. kapitułą swoje zamiary wobec kanonika Zachariaszewicza —¹ podaje wszystkim, a zwłaszcza wspom. kapitule, do wiadomości następn. brewe papieskie, s. 747—751:

1781, listopad 16, w Rzymie

Romae, apud S. Mariam Maiorem

Pius VI papież dyspensuje Grzegorza Zachariaszewicza kanonika gnieźn. i łow., prepozyta-infulata kamieńskiego, którego prymas Ostrowski wybrał sobie do specjalnych poruczeń w archidiecezji. od rezydencji przy kolegiacie łow. na lat 5, zwalniając go jedn. z ewent. kar kościelnych, jeżeli je zaciągnął, s. 749—750.

1782, maj 10, w Skierniewicach **147**

in palatio nostro Skierniewicensi

Antoni Kazimierz z Ostrowa Ostrowski arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książę, opat kom. tyniecki, kawaler ord. Orła Białego ogłasza **dekret reformacyjny** dla kapituły łowickiej (i podległych jej instytucji), po osobistej wizytacji gen. tamt. kolegiaty i duchowieństwa w d. 5 i nast. lipca 1779 r., s. 751—763:

Dekret składa się z 13 nie numer. nagłówków.

1782, maj 22, w Skierniewicach **148**

Antoni Kazimierz z Ostrowa Ostrowski arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książę, opat kom. tyniecki, kawaler ord. Orła Białego — powiadamiając kapitułę łowicką, że Stolica Apostolska mianowała 10 grudnia 1781 r. (Romae, apud S. Petrum, quarto Idus decembris) kanonika Kaspra **Szajowskiego** biskupem (tyt.) larandeńskim i **sufraganem łowickim**, a Kongregacja Konsystorialna dok. z 12 listopada tr. wcieliła do uposażenia nowej sufraganii **dziekanie** łow. i prepozyturę par. w **Skiernie-**

wicach — poleca wspom. kapitule, ażeby go instalowała i dopuściła do przysługujących mu uprawnień, s. 763—764.

Druk: Kwiatkowski, s. 573.

1784, listopad 26, w Łowiczu

149

die Veneris, Lovicii

Melchior z Gurowa Gurowski dr ob. prawa, prepozyt metrop. (gnieźn.), kanonik poznański, kawaler ord. św. Stanisława, wikariusz kap. i administrator gen. archidiecezji gnieźn., w sporze pom. kapitułą łowicką — powodem, w której imieniu stanął przed urzędem administratorskim jej prokurator prawny Stefan Szeliski, kanonik chełmski, smoleński i łow., a pozwanymi wieśniakami wsi Bobrowniki, Małszyce, Klewków, Niedźwiada, Świeryż, Goleńsko, Chaśno, Błędów, Sierzniki, Łaguszew, Zabostów Mały (w par. kolegiackiej) i Dzierzgów (par. Bolimów), z których od niepamiętnych czasów z każdego domu dawano kapitule owsa kołédnego po 1 korcu dawnej miary łow., a teraz od 5 do 2 lat nie uiszczają — najpierw na tłumaczenie się chłopów, że zwolnił ich z tej powinności zmarły arcyb. Ostrowski, dalej, iż odwołują się do nast. ordynariusza, wreszcie, że nie mają — mimo sprzeciwu aktora (nie chcąc sobie stwarzać trudności) darował wspomnianym to zadłużenie do obec. roku włącznie, s. 764—768.

Z akt administratora Gurowskiego uwierzytelił ekstrakt J.K. Głowacki not. kurii prymasa Pomiatowskiego, s. 768.

1786, luty 15, w Warszawie, w pałacu prymasowskim

150

Administracja Rządu Domowego Prymasa Poniatowskiego, na notę infulata G(rzegorza) Zachariaszewicza (kanonika łow.), występującego w dalszym ciągu w imieniu kapituły łow. o owies kołédny (por. nr 149), odpowiada nastę.: 1) po przeegzaminowaniu przedstawicieli wym. wsi doszła do przekonania, iż arcyb. Ostrowski — biorąc pod uwagę przywileje gospodarcze nadane przez siebie kapitule — pewnie świadomie zwolnił owych chłopów z tego ciężaru; 2) według praw kościelnych i państwowych uiszczanie kołédnego, podobnie jak iura stolae, zawsze było w Polsce rozumiane moralnie, a nie egzekwowane przez duchowieństwo matematycznie, s. 768—771:

Podpisali: Józef? Oborski k(anonik)? k(rakowski)? prezes administracji. Tomasz Borakowski jej sekretarz, s. 771.

1788, styczeń 11, w Rzymie

151

Romae, apud S. Petrum.

Pius VI papież (pewnie na prośbę kapituły łow.) nadaje **kaplicy** publ. we wsi **Boczki** w par. kolegiackiej (zob. nr 126) **odpusty** w uroczystość św. Rocha i św. Rozalii na lat 10, s. 771—772:

1788, luty 5, w Łowiczu

151a

Michał Jerzy Ciołek książe Poniatowski arcybiskup gnieźn., legat ur.,

prymas Pol. i Lit., pierw ksiązę, administrator krakowski, opat kom. czerwiński i tyniecki, kawaler orderów Orła Białego i św. Stanisława dopuszcza (na tymże dokumencie) powyższy przywilej, s. 772—773:

Podpisany Grzegorz Zachariaszewicz k(anonik) m(etrop.) g(meżn.) i l(ow.), i(nfułat) k(ameński), sędzia surogat spraw (sądowych) kurii prymasa, s. 773.

1795, marzec 24, w Rzymie

152

Romae, apud S. Petrum

Pius VI papież zezwala kapitule łowickiej na urządzenie co roku w kolegiacie w uroczystość Zielonych Świątek **40-godzinne nabożeństwa** i biorącym w nim udział nadaje pod wiad. warunkami odpust zupełny, s. 773:

1795, maj 7, w Łowiczu

152a

Michał na Kocielekach Kocielkowski dr ob. prawa, scholastyk metrop. (gnieźn.), prepozyt par. Babimost, administrator gen. archidiecezji gnieźn. (na tymże dokumencie) dopuszcza wspom. przywilej, s. 773—774:

Podpisał Teodor Wiesiołowski kanonik i surogat Konsystorza Gen. w Łowiczu, s. 774.

1796, październik 21, w Warszawie

153

Królewska Regencja Prus Południowych w Warszawie, w imieniu króla pruskiego Fryderyka Wilhelma II, w sprawie o owsy kołędne (por. num. 149—150) z powództwa gromady wsi Zielkowice (w par. kolegiackiej) przeciwko pozwanej kapitule łowickiej orzeka, że nie może całkowicie zwolnić aktora z wiadomej daniny, nakazując chłopom wspom. wsi uiszczanie owsa (wedle umowy zawartej z tą kapitułą 4 czerwca 1790 r.) do 18 korcy rocznie; przypomina im, że w daw. latach musieli dawać ok. 42 korcy, jako że tyle było domów we wsi. Jedn. skazuje gromadę na opłacenie kosztów sądowych, s. 774—778:

Powyzszy dekret opublikowano stronom w Łowiczu 19 grudnia 1796 r., s. 778.

1792, październik 15, w Warszawie

154

Varsaviae, in palatio nostro primatiali

Michał Jerzy Ciołek ksiązę Poniatowski arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. ksiązę, opat kom. czerwiński i tyniecki, kawaler ord. Orła Białego i św. Stanisława przeznacza, pod war. uzysk. zgody kapituły metrop. gnieźn. i beneplacitum ap., wójtostwo wsi Bocheń (w kl. chruslińskim), z którego zrezygnował 12 października 1792 r. szl. Tomasz Borakowski (not. jego Administracji Rządu Domowego — zob. nr 150), razem z prawem propinacji i in., na uposażenie **szpitala** w Łowiczu, który zamierza tu założyć i powierzyć **Siostrzom Miłosierdzia** św. Wincentego a Paulo. W uznaniu dominium arcybiskupiego nad tym wójtostwem przyszły szpital będzie symbolicznie uszczał rocznie prymasowi 6 flor. pol., a na potrzeby katedry gnieźn. 12 flor., s. 779—781:

Z ramienia kapituły metrop. podpisał, pod war. uzysk. przez arcybiskupa zgody pap., Józef Gembarth prymicer gnieźn. i przewodniczący danego posiedzenia. Obok niego — Wincenty Łasczewski regens kancelarii zadwornej prymasa, s. 781.

Druk: Kwiatkowski, s. 424—426.

1792, październik 15, w Warszawie

155

Varsaviae, in palatio nostro primatiali

Michał Jerzy Ciołek książę Poniatowski arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książę, opat kom. czerwiński i tyniecki, kawaler ord. Orła Białego i św. Stanisława przydziela, pod war. uzysk. zgody kapituły metrop. gnieźn. i beneplacitum ap., na potrzeby 4-letniej **szkoły zawodowej** w Łowiczu, założonej przez siebie (w r. 1786) pod kier. nauk. miejsc. Pijarów, a kontrolą tamt. konsystorza gen., w której mają się kształcić na organistów, kantorów i nauczycieli szkół parafialnych biedni i zdolni chłopcy, wieś Bocheń (w kl. chruslińskim), którą wykupił od pewnego posesora, mającego na nią od arcyb. Ostrowskiego umowę dzierżawną na lat 40. Dla podkreślenia własności arcybiskupiej nad ową wsią szkoła będzie oddawać z niej rocznie na jego stół 10 flor. pol., a na budowę katedry gnieźn. 20 flor., s. 782—784:

Podpisali Gembarth i Łasczewski jak pod num. 154, s. 784.

Druk: Kwiatkowski, s. 422—423.

1796, lipiec 15, w Skierniewicach

156

Ignacy Krasicki arcybiskup (gnieźn.), szanując cel obydwu dokumentów prymasa Poniatowskiego odnoszących się do wsi Bocheń (zob. num. 154—155), ale nie środki — nie doprowadza do założenia nowego szpitala pod kier. Sióstr Szarytek w Łowiczu, lecz przewidziane dlań przez swego poprzednika wójtostwo Bocheń z jego częścią zamkową przeznacza na meliorację istniejącego już w Łowiczu szpitala OO. **Bonifratrów**, a wieś Bocheń — również nie dla nowej szkoły, ale dla podniesienia istniejącej już przy kolegiacie pod nazwą **Bartoszków** (por. nr 127). Dopóki dla swych zarządzeń nie otrzyma przyzwolenia rządu pruskiego, zleca obracanie dochodów z tych majątków na powyższe cele kanonikowi łow. (Janowi) Siegel i swemu audytorowi (Zachariaszewiczowi?), s. 784—785.

1800, marzec 29, w Łowiczu

157

Ignacy z Siecina i Krasiczyna Św.Rz.Imp. hrabia Krasicki, arcybiskup gnieźn., książę itd. sprawdziwszy, że tzw. autentyk **relikwii Krzyża św.** istniejących w kolegiacie łow. zaginął u śp. Józefa Łochowskiego starosty osieckiego (!), wystawił nowy dokument w tym względzie, s. 786:

Podpisał T(eodor) Wiesiołowski k(anonik) l(ow.), surogat kurii Krasickiego od spraw sądowych, s. 786.

1800, wrzesień 24, w Łowiczu

158

Ignacy z Siecina i Krasiczyna Św.Rz.Imp. hrabia Krasicki, arcybiskup

gnieźn., książę itd. oddaje w administrację beneficjum kustodii łowickiej, wakujące po śmierci Aleksandra Nowickiego, kanonika kat. warszawskiego, kawalera ord. św. Stanisława (które zresztą ma ulec redukcji — zob. nr 166) Teodorowi Wiesiołowskiemu kanonikowi łow., prepozytowi par. Bednary. surogatowi kurii arcybiskupiej od spraw sądowych, o czym powiadania tamt. kapitułę, s. 787—788.

1801, styczeń 16, w Łowiczu

159

Ignacy z Siecina i Krasiczyna Św.Rz.Imp. hrabia **Krasicki**, **arcybiskup** gnieźn., książę itd. wyraża zgodę, żeby kapituła łowicka, w oparciu o konstytucję króla pruskiego (Fryderyka Wilhelma III), wydaną w Berlinie 31 stycznia 1800 r., wszczęła postępowania sądowe w sprawie podjęcia swoich kapitałów z jednych majątków i umieszczenia ich na wyższy procent na innych dobrach — jednak zawsze w porozumieniu z pruską kamerą (warszawską), s. 788—789:

Podpisał Gr(zegorz) Zachariaszewicz k(anonik) m(etrop.) g(nieźn.) i l(ow.), i(nfułat) k(amiński), audytor i sędzia gen. wydziału sądowego kurii arcybiskupiej, s. 789.

1802, styczeń 31, w Łowiczu

160

Teodor Wiesiołowski kanonik łowicki, administrator wakującej kustodii łow i Józef Marianowski komendarz wiecz. par. Bąków, inkorporowanej (w przywileju erekcyjnym) do uposażenia tejże prałatury, za wiedzą kapituły łow., zawierają umowę, mocą której komendarz będzie płacił administratorowi rocznie 800 złp. w dwóch ratach oraz konserwował kościół i budynki plebańskie, s. 789—793:

1803, kwiecień 24, w Łowiczu

160a

Królewska (Pruska) Komisja Sprawiedliwości Cyrkułu Łowickiego potwierdza powyższy kontrakt. przedstawiony jej przez obie strony, s. 793.

1803, kwiecień 24, w Łowiczu

160b

Franciszek Skarbek Malczewski dr ob. prawa, prepozyt metrop. gnieźn., dziekan koad. warszawski, administrator gen. archidiecezji gnieźn., kawaler ord. św. Stanisława zatwierdza powyższą umowę, dopuszczoną już przez władzę świecką, s. 793—794.

Podpisał Grzegorz Zachariaszewicz p(repozyt) i(nfułat) l(aski), k(anonik) m(etrop.) g(nieźn.) i l(ow.), vacante sede iudex locum tenens, s. 794.

1691, grudzień 17, w Skierniewicach

161

die Lunae, Skierniewiciis

Michał kardynał Radziejowski arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książę — w sporze pom. kolegium psalterzystów kolegiaty łow., w którego imieniu wystąpili przed nim Krzysztof Kucharzewicz wicekustosz i Jakub Rzepczyński ceremoniarz, a Zygmuntem Tarnowskim prepozytem kolegium i kanonikiem łow., oskarżonym przez nich, że przy-

czynił się do dezolacji kamienicy zw. Tarnowska, fundacyjnej tegoż kolegium (por. num. 73—74) i wobec tego domagających się pobudowania im przez Tarnowskiego zastępczych mieszkań — zważywszy aktualne trudności gospodarcze prepozyta, skazuje go tylko na płacenie psalterzytom 120 flor. pol. rocznie, a kapitule łow. na konserwację zajmowanej przez niego kamienicy 30 flor., s. 794—798:

Z akt Radziejowskiego uwierzytelnił odpis (dla kap. łow.) Jan Witkowski kanonik łow., not z ustan. pap. i tegoż prymasa, s. 798.

1696, marzec 16, w Łowiczu

162

Władysław Ruszkowski kanonik lwowski, prepozyt par. Krzemienica i fundacji arcyb. Lipskiego (zob. nr 87) w kolegiacie łow. oraz kapelani tejże instytucji zawierają umowę w tym sensie, że wspom. prepozyt z uwagi na to, iż owi księża z mocy fundacji i erekcji swego kolegium mają udział w kamienicy zw. Lipskiego, co do niedawna im negował jego poprzednik prepozyt Wołucki i o co się z nim procesowali — dopóki nie wybuduje dla nich domków w podwórzu — przeznaczając im pewne pomieszczenia w tejże kamienicy oraz 50 złp. do ich wspólnej kasy; jedn. zobowiązuje się konserwować podniszczoną budowlę Lipskiego, s. 798—803:

Podpisy stron oraz przyjaciół—świadków: Władysław Ruszkowski k(anonik) ł(ow.), Aleksander Prószeński archidiakon uniejowski, kanonik łączycki i łow., Franciszek Purwiński k(kanonik) łącz(ycki), Chryzostom Zaremba Tymieniecki kan(onik) kamieński (w kop.: kamieniecki), prepozyt par. Sieradz i Widawa, not. kap. łow., Jan Połanecki podproboszcz kolegiaty łow. i kapelan fundacji Lipskiego, s. 802—803.

1696, marzec 17, w Łowiczu

162a

Kancelaria arcybiskupa Radziejowskiego zatwierdza powyższą komplanację, s. 803:

Podpisany Jan Witkowski dr ob. prawa, archidiakon kurzelowski, not. z ustan. pap. i akt prymasa.

1801, maj 28, w Łowiczu

163

(Paweł) Jastrzębowski archidiakon pomorski (w kat. wrocławskiej) i kanonik łow., akt. posesor kurii fundacji arcyb. Tarnowskiego (por. num. 73—74, 161) — na zapytanie kapituły łow. na posiedzeniu gen. Zielonych Świątek w d. 27 maja 1801 r., przynaglonej do powzięcia decyzji, pismem z 18 kwietnia 1801, przez radcę wojennego w Łowiczu Temme, grożącego wydaniem rozkazu magistratowi do przejęcia placu i zabudowań, jeżeli od razu nie weźmie się do gruntownego jej remontu — odpowiedział, iż nie posiada funduszów, ażeby ratować zdezolowaną kamienicę i jedn. rezygnuje z niej na rzecz wspom. kapituły, s. 803—805.

1801, maj 28, w Łowiczu

164

Teodor Wiesiołowski kanonik łow. — pytany przez kapitułę łow. w tych samych okolicznościach, co Jastrzębowski (zob. nr 163), naciskaną przez

wspom. Temme tymże pismem — odpowiada, iż z podobnych powodów nie będzie mógł ratować zajmowanej przez siebie kurii kanonickiej funduszu św. Jana (por. nr 107), którą doradza kapitule sprzedać, s. 805—806.

1802, maj 26, w Gnieźnie

165

Franciszek Skarbek Malczewski dr ob. prawa, prepozyt metrop. gnieźn., dziekan koad. warszawski, administrator gen. archidiecezji gnieźn., kawaler ord. św. Stanisława — przyjmując do wiadomości, iż (w czasach klęsk narodowych) kapituła łowicka rzeczywiście nie posiada środków na gruntowny remont walących się kurii kanonickich fund. Tarnowskiego i św. Jana (zob. num. 163—164) — zezwała kapitule na ich sprzedaż (nie mówiąc. czy z placami) i oddanie otrzymanej sumy na czynsz, s. 807.

Plan redukcji prebend w kapitule łowickiej z l. 1800—1802.

166

(Upadek państwa oraz związane z nim stopniowe zabieranie majątków kościelnych i inflacja spowodowały kurczenie się i zanikanie instytucji religijnych). Z nastaniem tych okoliczności arcybiskup Krasicki — w porozumieniu z kapitułą łowicką, przebiegając w krótkości rozwój tamt. prebend kanonickich i powołując się na przygotowywanie podobnej redukcji w kapitule kat. gnieźn. — przystąpił, pewnie w r. 1800, do zniesienia wakującej prałatury kustosa (por. nr 158) oraz 2 najsłabiej uposażonych kanonii, mianowicie fund. Karsznice i Mastki. Na miejsce trzech zniesionych prebend gremialnych obiecuje on zamianować spośród niższego duchowieństwa kolegiaty 3 kanoników honorowych.

Projekt ten wręczył Krasicki rządowi pruskiemu, który (po śmierci arcybiskupa w Berlinie 14 III 1801) za pośrednictwem Kamery Warszawskiej, pismem z d. 28 czerwca 1802 r., prosił kapitułę o pewne uściślenia i złożenie podpisów pod jego redakcją. Wspom. plan w swej ostatecznej redakcji składa się z 26 punktów rzymskich. Został on podpisany przez prałatów i kanoników na posiedzeniu tyg. 20 września 1802 r.

Projekt ów wysłała kapituła, znowu poprzez Kamerę Warszawską, do Berlina, gdzie 9 listopada 1802 r. zatwierdził go król (Fryderyk Wilhelm III), o czym powiadomił kapitułę, pismem z 12 listopada tr., pewnie też przez Warszawę, minister de Vois. (Plan ten, z późniejszymi zmianami, wszedł w życie dopiero w r. 1812, za arcyb. Raczyńskiego), s. 807—824:

Podpisy pod projektem złożyli: Jan de Siegel kanonik metrop. gnieźn., prepozyt i prezes kapituły, Feliks Wodziński archidiacon oraz kanonicy: Tomasz Kamiński, Grzegorz Zachariaszewicz, Antoni Turowski, Franciszek Czajkowski, Teodor Wiesiołowski, Mik(ołaj) Aleksy Ondernard, s. 823.

1782, maj 31 w Skierniewicach

167

die Veneris, Skiernieviciis, in palatio nostro primatiali

Erekcja Domu Księży Emerytów i Inwalidów w Łowiczu, s. 824—876:

I. Element narracyjny tego długiego dokumentu, s. 824—834:

Antoni Kazimierz z Ostrowa Ostrowski arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książę, opat kom. tymiecki, kawaler ord. Orła Białego, któremu udało się zrealizować zamiary i wysiłki kilku swoich poprzedników i ufundować wielkie dzieło w archidiecezji, wspomina najpierw uchwały synodów archidiecezjalnych w tym względzie: prymasa Gembickiego z r. 1620, Wężyka z 1628, M. Łubieńskiego z 1643, S. Szembeka z 1720, na skutek czego zebrano nawet pewne sumy na owe hospicjum; dalej zapis testamentowy arcyb. Komorowskiego z r. 1758, przyznający na ten cel 18000 flor. pol. i wójtostwo Uchanie, lub zamiast niego 500 flor. rocznie; testament prymasa W. Łubieńskiego z r. 1766, w którym tenże oddaje na ów szpital dochody swojej drukarni w Łowiczu i 22000 flor. pol.; wreszcie dotychczasowe swoje starania — jak to na jego instancję kapituła łowicka, przewidziana na opiekuna tej instytucji, wybrała w r. 1780 ze swego grona prowizora wspom. domu w osobie kanonika Grzegorza Zachariaszewicza, a on go zatwierdził; jak to sam nadał temu instytutowi wszystkie dziesięciny przysługujące stołowi prymasowskiemu z dóbr niearcybiskupich, jeżeli pozostają wolne; w r. 1781 inkorporował temuż domowi wójtostwo Pilaszków, zamiast Uchania, i nadał dziesięcinę ze wsi Pilaszków; w 1779 nakazał na ów szpital składki od duchowieństwa, większe ofiary w przygotowywanych przez nie testamentach, przejmowanie całości majątku od księży zmarłych bez testamentu; w r. 1781 pozyskał na ten cel pojezuicką drukarnię w Kaliszu i włączył ją do łowickiej; w r. 1782, dekretem powizytacyjnym wydanym dla kapituły łow., oddał dla wiad. instytucji plac, kurię i zabudowania kanonikatu św. Jana oraz sąsiadujący z nim na przedmieściu (podgrodziu) plac zw. Miedniewskich, tudzież zezwolił prowizorowi na zakupienie sąsiedniego placu, Cyngłowskich.— W tym stanie przygotowania rzeczy stanął tegoż dnia przed arcyb. Ostrowskim prowizor Zachariaszewicz, prosząc o zatwierdzenie wym. i może innych jeszcze dokumentów, wcielenie do uposażenia instytutu prepozytury par. Św. Ducha w Łowiczu, wreszcie o wydanie dokumentu erekcyjnego dla domu, s. 824—834.

II. Dokumentacja inserowana w przywileju erekcyjnym, s. 834—866:

1. Wyciąg na temat Domu Emerytów z akt synodu archidiecezjalnego, odbytego w r. 1620 pod przewodnictwem prymasa Gembickiego w Łowiczu, s. 834—835.
2. Takież ekstrakt w tym względzie z akt synodu archidiecezjalnego, przeprowadzonego w r. 1628 w Łowiczu przez arcybiskupa Wężyka, s. 835—836.
3. Odpowiedni wyciąg tekstu z akt synodu archidiecezjalnego, odbytego przez prymasa Macieja Łubieńskiego w r. 1643 w Uniejowie, s. 836—837.

4. Podobny akapit z akt synodu archidiecezjalnego, przeprowadzonego w r. 1720 w Łowiczu przez arcybiskupa Stanisława Szembeka, s. 837—838:

Wypisy z akt powyższych synodów sporządził (do erekcji) J.K. Głowacki not. publ. z ustan. pap. i kurii arcyb. Ostrowskiego, s. 835, 836, 837, 838.

5. 1759, marzec 3, w Rawie (Mazowieckiej)
sabbato p. dom. Quinquagesimae prox., in castro Ravensi

Urząd Grodzki w Rawie zaciąga do swych akt kodycył uzupełniającego testamentu prymasa Komorowskiego, sporządzony przez niego w Skierniewicach 14 stycznia 1758 r., a przedstawiony do aktykacji przez ks. Jana Gabriela Paciorkowskiego, mocą którego tenże arcybiskup przeznaczą na fundację Domu Księży Emerytów i Inwalidów 18000 flor. pol., które poleca ulokować na 5%, oraz wójtostwo Uchanie (w kl. łyżzkowskim), przez niego wykupione z rąk dzierżawcy i zagospodarowane, względnie 500 flor. wypłacanych rocznie przez sukcesora-arcybiskupa, gdyby pragnął zatrzymać je dla swego stołu, s. 838—839:

Kopię tego wpisu uwierzytelnił Szymoński, a skolacjonował Dmosiński, s. 839.

6. 1767, sierpień 21, w Łęczycy
f. sexta p. fest. Assumptionis in Coelum BVM prox., in castro Lanciensi

Urząd Grodzki w Łęczycy zaświadcza, że Franciszek Pokrzywnicki podstoli dystr. orłowskiego, syn Jana starosty szadkowskiego i Anny z Niewiarowskich, przyjął przed jego aktami od kapituły łowickiej na swoje dobra Pokrzywnica w woj. łyżczyckim zapis w sumie 19000 flor. pol., przekazanych mu w złotych węg., przeliczonych po 18 za jeden, na 7%. (Był to przyp. kapitał pozostawiony przez Komorowskiego), s. 839—840:

Odpis nin. umowy uwierzytelnił Byszewski, a sprawdził Mikucki, s. 840.

7. 1767, sierpień 29, w Łowiczu

(Stefan) Szeliski kanonik i prokurator kapituły łow. od spraw sądowych informuje na zwykłym posiedzeniu tygodniowym prałatów i kanoników o ulokowaniu dotacji arcyb. Komorowskiego, do którego kapituła dołożyła 1000 flor. pol., na dobrach Pokrzywnica, s. 840—841:

Z akt tych dowiadujemy się, iż pieniądze po Komorowskim znajdowały się w depozycie u prymasa W. Lubieńskiego i kapituła łow. otrzymała je dopiero w r. 1767, razem z testamentalnym zapisem samego Lubieńskiego na tenże cel, s. 840.

Na posiedzeniu byli obecni: koadiutor dziekan (Paweł Kosicki, koad. Krzysztofa Dobińskiego), archidiakon (Marcinkowski) przewodniczący oraz kanonicy: Zajączkowski, Wężyk, Tarnowski, Szeliski, s. 840.

Kopię tej zapiski uwierzytelnił (do erekcji) z akt kap. łow. Fr(anciszek) Nikorowicz not. kapituły, s. 841.

8. 1766, sierpień 19, w Skierniewicach

Arcybiskup Władysław Lubieński, wspominając w swym testamencie, że już wszystko gotowe do wszczęcia na wiosnę (1767 r.) budowy Domu Księży Inwalidów i Pokutujących: są materiały, pieniądze, plan pomieszczeń, przekazuje egzekutorom testamentu 1000 czerw. złotych zostawionych przez prymasa Komorowskiego, drugi tysiąc takich samych od siebie, do którego dodaje 22000 złp., ażeby od niego było 40000, a oprócz tego dochody z jego drukarni w Łowiczu, s. 841:

Nie wiadomo co się stało z 1000 zł węg. przeznaczonych przez Lubieńskiego, albowiem dokumentacja nin. erekcji wspomina tylko o jego 22000 flor. pol., s. 827, 841, 842.

Wypis z akt kapituły gnieźn., do których zaciągnięto w d. 30 czerwca 1767 r. tekst testamentu, uwierzytelnił (do tej erekcji) F.S. Waliński not. publ. z ustan. pap. i tamt. kap., s. 841.

9. 1769, październik 30, w Płocku

f. secunda a. fest. Omnium Sanctorum prox.

Urząd Grodzki w Płocku, na prośbę szl. Antoniego Turowskiego, zaciąga do swych akt następ. uwierzytelniony wypis z *Metryki Koronnej*, s. 841—844:

9a. 1768, październik 24, w Warszawie

f. secunda p. fest. s. Lucae Ev. prox., Varsaviae

Stanisław August (Poniatowski) król Polski, W. Ks. Lit., Rusi itd. stwierdza, że obecny przed jego aktami arcybiskup Gabriel Jan Podolski ulokował na 5% na swoich rodzinnych dobrach Szreńsk i dodatkach w woj. płockim 22000 flor. pol., stanowiących m.in. zapis testamentalny jego poprzednika Władysława Lubieńskiego, s. 842—843:

Z nin. wpisu wiadomo, że wykonawcami testamentu Lubieńskiego byli: Andrzej Stanisław Kostka Młodziejowski biskup poznański, kanclerz kor., kanonicy gnieźn. Paweł Kosicki i Stefan Lubieński oraz szl. ur. Mikołaj Taczanowski chorąży wieluński, Jan Golembowski not. ziem. sieradzki i Żeromski komornik graniczny sieradzki, s. 842.

Ekstrakt z *Metryki Kor.* uwierzytelnili kanclerz Młodziejowski i prefekt tejeż Ignacy Ludwik Nowicki, sekretarz król., s. 843.

Wypis z akt starostwa płockiego (do nin. erekcji) sporządził Woźnicki, sprawdził Krzywkowski, s. 843—844.

10. 1780, maj 17, w Łowiczu

f. quarta p. dom. Pentecostes, in capitulo generali

Kapituła łowicka, jako przyszły protektor Domu Księży Emerytów, na zlecenie arcyb. Ostrowskiego, wybiera ze swego grona na prowizora tejeż instytucji Grzegorza Zachariaszewicza kanonika liwońskiego i miejsc., s. 844:

Obecni na posiedzeniu. Aleksander Nowicki kustosz, Stanisław Kaszowski archidiakon oraz kanonicy Wojciech Węzyk, Ignacy Zieliński, Józef Tarnowski, Stefan Szeliski, Jakub Rybiński, Grzegorz Zachariaszewicz, Józef Gembarth i Jan Siegel, s. 844.

Wyciąg z akt łow. uwierzytelnił (do erekcji) jej notariusz Fr. Nikorowicz, s. 844.

11. 1780, czerwiec 7, w Skierniewicach

Antoni Kazimierz z Ostrowa Ostrowski arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książę, opat kom. tyniecki, kawaler ord. Orła Białego zatwierdza kanonika Zachariaszewicza na prowizora Domu Emerytów i zezwala mu na dobranie sobie zastępców (z nazwą wiceprowizorów lub rektorów) do budowy pomieszczeń, administracji instytucją, spraw majątkowych i drukarni, s. 844—846.

12. 1780, wrzesień 13, w Łowiczu

die Mercurii, Lovicii

Kancelaria arcybiskupa Ostrowskiego, na prośbę nie podanego z na-

zwiska fiskała jego kurii, zaciąga do swoich akt następ. dokument, s. 846—847:

12a. 1779, wrzesień 1, w Skierniewicach

Antoni Kazimierz z Ostrowa Ostrowski arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książę, opat kom. tyniecki, kawaler ord. Orła Białego — powołując się na powszechne i partykularne prawo kościelne oraz świeckie krajowe — zarządza (dokumentem podzielonym na 24 punkty) stałe składki od duchowieństwa archidiecezji na omawiany bez przerwy Dom Księży Emerytów, jednorazowe dotacje w sporządzanych testamentach tudzież przepadek na ten cel mienia zmarłych bez testamentu kapłanów, s. 847—854.

Obok arcybiskupa dokument podpisał Grzegorz Zachariaszewicz kanonik liwoński i łow., prepozyt par. Rawa, regens jego kancelarii, s. 854.

13. 1780, sierpień 7, w Skierniewicach

Antoni Kazimierz z Ostrowa Ostrowski arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książę, opat kom. tyniecki, kawaler ord. Orła Białego — powołując się na prawo kościelne: powszechne, prowincjalne i diecezjalne — rezygnuje na potrzeby zakładanej instytucji, pod war. uzysk. zgody kapituły metrop. gnieźn. i beneplacitum ap., ze wszystkich dziesięcien przypadających stołowi prymasowskiemu z majątków niearcybiskupich, jeżeli jeszcze się znajdują, zastrzegając jednak połowę takich na niezamozne kościoły parafii, w których leżą owe miejscowości, s. 854—856

Kapituła gnieźn. przywilej ten zatwierdziła 31 października 1780 r. (die Martis), na posiedzeniu gen. Translacji św. Wojciecha, pod war. otrzymania przez Ostrowskiego beneplacitum pap. oraz mienaruszalności dziesięcien należnych akt. do duchowieństwa katedry, kolegiat i parafii. W imieniu kap. dokument podpisał przewodniczący owego posiedzenia Antoni Franciszek Bończa Miaskowski dr ob. prawa, prymicer gnieźn. Kopię z akt kap. metrop. (dla nin. erekcji) uwierzytelnił F. S. Waliński not. publ. z ustan. pap. i tamt. kap., s. 856.

14. 1781, czerwiec 9, w Skierniewicach

Antoni Kazimierz z Ostrowa Ostrowski arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książę, opat kom. tyniecki, kawaler ord. Orła Białego wcielił temuz Domowi Emerytów, pod war. uzysk. zgody kapituły metrop. i beneplacitum ap., wójtostwo wsi Pilaszków (w kl. łow.), wykupione 5 czerwca 1781 r. za 20000 flor. pol. przez prowizora Grzeg. Zachariaszewicza kanonika gnieźn. i łow., infulata kamieńskiego z rąk małż. szl. Karola Bette, starosty arcybiskupiego skierniewickiego, i Ludwika z Makowieckich, dzierżawiących je prawem emfiteutycznym na lat 40, s. 856—859:

Powyzszy dokument zatwierdziła kapituła gnieźn. 28 czerwca 1781 r., na posiedzeniu ekonomicznym Narodzenia św. Jana Chrzciciela, odwołująca się przy tym do zezwolenia otrzymanego na zebraniu gen. Narodzenia św. Wojciecha z tr., pod war. uzysk. przez prymasa zgody pap. Przywilej podpisał przewodniczący posiedzenia czerwcowego kanonik Jan Kalksztejn. Wyciąg (do erekcji) z akt kap. gnieźn. uwierzytelnił F. S. Waliński not. publ. z ustan. pap. i kap. metrop., s. 859.

Druk: Kwiatkowski, s. 427—429.

15. 1782, luty 12, w Skierniewicach

Antoni Kazimierz z Ostrowa Ostrowski arcybiskup gnieźn., legat

ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książę, opat kom. tyniecki, kawaler ord. Orła Białego obdarowuje nową instytucję dziesięciną snop. z pól pańskich i chłopskich wsi Pilaszków. Należała ona dotąd do proboszcza par. Chruślin, ale prymas dał w miejsce jej, 20 stycznia 1782 r., plebanowi Józefowi Grygałowiczowi, kanonikowi łow. wójtostwo Lisiewice (znajdujące się na terenie jego parafii). Natomiast bogatsze wójtostwo Uchanie przywrócił stołowi arcybiskupiemu. Wszystkie te przesunięcia zostały dokonane przez Ostrowskiego z nadzieją uzyskania zgody kapituły metrop. i Stolicy Ap., s. 859—861:

Kapituła gnieźn. aprobowała ten przywilej, pod war., że arcybiskup uzyska przyzwolenie pap., w d. 29 kwietnia (die Lunae) 1782 r., podczas posiedzenia gen. Narodzenia św. Wojciecha. Dokument podpisał Melchior Gurowski prepozyt i ofiarował gen. gnieźn., przewodniczący owego zebrania. Kopię przywileju (do tej erekcji) uwierzytelnił F. S. Waliński not. publ. z ustan. pap. i tamt. kap., s. 861.

16. 1781, grudzień 11, w Warszawie

Antoni Kazimierz z Ostrowa Ostrowski arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książę, opat kom. tyniecki, kawaler ord. Orła Białego inkorporuje zakładanemu przez siebie Domowi Księży Emerytów, pod war. uzysk. zgody kapituły metrop., drukarnię pojezuicką w Kaliszu, pozyskaną 1 grudnia 1781 r. od Komisji Edukacji Królestwa, którą niniejszym łączy pod władzą prowizora Zachariaszewicza z drukarnią łowicką. Warunki przeniesienia drukarni z Kalisza do Łowicza omówi infułat Zachariaszewicz z jej akt. posesorem Wikto-rem Wargawskim kanonikiem pułtuskim, s. 861—863.

17. 1782, styczeń 24, w Gnieźnie

die Iovis vigesima quarta ianuarii, Gnesnae, in capitulo septimanaŃi

Kapituła metrop. gnieźnieńska wyraża zgodę na połączenie przez arcyb. Ostrowskiego drukarni kaliskiej, pozyskanej przez niego od Komisji Edukacji Młodzieży Królestwa, z łowicką i oddanie obydwu na archidiecezjalny fundusz emerycki w Łowiczu, s. 863—864:

Uchwałę ową powzięli obecni na posiedzeniu kanonicy: Jan Kalksztejn, Sebastian Mielęcki, Baltazar Pstrokoński, Maksymilian Skrzetuski, Józef Ryczywoński, Józef Korytowski, Jan Ilowiecki, Józef Rokosowski, Antoni Kołaczkowski, s. 863.

Uwierzytelmiony odpis z akt kap. gnieźn. (dla nin. erekcji) podpisali kanonik S. Mielęcki przewodniczący danego posiedzenia oraz F. S. Waliński not. publ. z ustan. pap. i kap. metrop., s. 864.

18. 1782, maj 10, w Skierniewicach

Antoni Kazimierz z Ostrowa Ostrowski arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książę, opat kom. tyniecki, kawaler ord. Orła Białego — w dekrete powizytacyjnym wydanym dla kapituły łowickiej m.in. przeznaczają dla Domu Emerytów plac i zabudowania kanonii fund. św. Jana w Łowiczu, s. 864 z odniesieniem do s. 761—762:

Z akt kap. łow. wypisał Fr. Nikorowicz jej notariusz, s. 864.

19. 1782, maj 16, w Skierniewicach

Antoni Kazimierz z Ostrowa Ostrowski arcybiskup gnieźn., legat ur., prymas Pol. i Lit., pierw. książę, opat kom. tyniecki, kawaler ord.

Orla Białego nadaje pod fundację Domu Księży Emerytów i Inwalidów sąsiadujący z zabudowaniami kanonii św. Jana na przedmieściu Łowicza zw. Podgrodzie plac Miedniewskich i pozwala prowizorowi Zachariaszewiczowi zakupić drugi sąsiedni — Cyngłowski, s. 864—866.

III. Bezpośrednie przygotowanie do wydania przywileju erekcyjnego. Dyspozycja dokumentu, s. 866—876:

Prymas Ostrowski tego samego dnia (31 maja 1782 r.) wychodzi naprzeciw prośbie prowizora Zachariaszewicza.— Przedtem jednak wydał obwieszczenie o planowanej fundacji i erekcji, wzywając wszystkich zainteresowanych, zwłaszcza kapitułę łow., kanonika Tomasza Kamieńskiego, który miał się zrzec placu i zabudowań swej prebendy św. Jana na rzecz nowego instytutu, Ignacego Chrzelińskiego prepozyta par. Św. Ducha w Łowiczu, którego beneficjum arcybiskup wcielił do Domu Emerytów. Obwieszczenie opublikowano na drzwiach kolegiaty oraz kościołów Św. Ducha i św. Jana.— Kiedy przeto w tym dniu infułał Zachariaszewicz oznajmił Ostrowskiemu, że nikt się nie sprzeciwia fundacji dzieła, a Fr(anciszek) Nikorowicz kanonik, sekretarz i wiceprokurator kapituły łow. do nin. sprawy dołożył nowe dokumenty: 1) ekscerpt z testamentu arcyb. Komorowskiego, 2) wyciąg z testamentu prymasa W. Lubieńskiego i 3) przekazanie przez kapitułę kanonikowi fund. św. Jana kamienicy Lipskich, z której właśnie zrezygnował (pewnie niechętnie) na jej dobro w kurii biskupa plockiego (Poniatowskiego) w Warszawie, 21 marca 1781 r., kanonik łow. Tadeusz Turkowski, prepozyt kaplicy i kolegium kapelanów arcyb. Lipskiego w kolegiacie oraz par. Krzemienica; gdy nadto kanonik Kamieński oświadczył prymasowi, iż nową rezydencję przyjmuje, a ks. Chrzeliński, że z prepozytury rezygnuje (s. 866—868) — arcyb. Ostrowski, rekapituluując włożone wysiłki poprzedników i własne, treść załączonej dokumentacji i przedstawiając główny zrąb organizacyjny zakładanej instytucji, ogłosił nin. **dokument erekcyjny** Domu i Szpitala Księży Emerytów i Inwalidów (Archidiecezji Gnieźnieńskiej) w Łowiczu, s. 868—876.

Dokument fundacyjny i erekcyjny Domu Emerytów aprobowała kapituła metrop. 7 maja 1783 r., na posiedzeniu gen. Narodzenia św. Wojciecha, a podpisał jej przewodniczący Teodor Siemieński dziekan gnieźn., s. 875.— W d. 23 maja 1792 r. przywilej ten przedłożono sufr. gnieźn. Stefanowi Lubieńskiemu, wizytującemu gen. kolegiatę łow., s. 876.— Otrzymał on aprobatę papieską za pośrednictwem nuncjusza warszawskiego Ferdynanda Marii Saluzzo (po r. 1784), jednak dokumentu tego do kop. nie wciągnięto, s. 876.

1816, styczeń 23, w Warszawie

168

Uchwała Namiestnika JKM (Zajączka) w Radzie Stanu, zakazująca duchowienstwu Królestwa Polskiego zwracania się w sprawach pretensji gospodarczych do rządu W. Księstwa Poznańskiego. Może jednak upominać się o nie u właścicieli dóbr prywatnych, s. 876—877.

II. ŁOWICZ W ARCHIDIECEZJI WARSZAWSKIEJ

1819, grudzień 11, w Warszawie**169**

Komisja Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego odpowiada arcybiskupowi warszawskiemu (Hołowczycowi), że duchowieństwo Królestwa Polskiego może się zgłaszać do urzędów pruskich w sprawach roszczeń materialnych (por. nr 168), ale tylko za okres lat 1807—1815 (czaszy Księstwa Warszawskiego), s. 877—878.

1820, luty 1, w Warszawie**170**

Komisja Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego precyzuje arcybiskupowi warszawskiemu (Hołowczycowi) swój komentarz z 11 grudnia 1819 r. (zob. nr 169), s. 878.

1820, luty 19, w Warszawie**171**

Korespondent warszawski pisma *Dziennik Praw* informuje, że książę namiestnik królewski w Radzie Stanu Zajęczek powiadomił 5 lutego 1820 r. poszczególne komisje rządowe, iż instytucje diecezjalne i zakonne na terenie Królestwa Polskiego mogą się zgłaszać po restytucję tych swoich dóbr, które w myśl konwencji petersburskiej z 1797 miały przypaść rządowi austriackiemu i pruskiemu, jeżeli tylko po r. 1815 nie przeszły na własność rządu Królestwa Pol., s. 879—880.

1823, kwiecień 19, w Warszawie**172**

Komisja Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego powiadamia arcybiskupa warszawskiego i zarazem prymasa Królestwa Polskiego (Hołowczyca), że jakkolwiek — w myśl bulli papieskiej z r. 1818 — rząd Królestwa uznaje prawa osób i instytucji do prezentowania kandydatów na prałatury i kanonie katedr i kolegiat, to jednak przed każdorazową nominacją na takie stanowisko trzeba się z nim porozumieć, s. 880—881.

1823, kwiecień 22, w Warszawie**173**

Książę namiestnik królewski w Radzie Stanu Zajęczek powiadamia Komisję Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (a ta dalej Konsystorz Gen. Warszawski), że prawo prezentowania na probostwo w miasteczku Piątek, przysługujące (z mocy erekcji) dziekanowi łowickiemu, należeć będzie do rządu, s. 881—882.

1860, styczeń 28, w Warszawie**174**

Antoni Melchior Fijałkowski arcybiskup metropolita warszawski, ord. św. Włodzimierza 2, św. Anny 1 z koroną cesarską i św. Stanisława 1 kl. kawaler — widząc, że kapituła łowicka nie posiada oprócz rokiety i (czarnego) mantoletu (od r. 1692 i 1728, por. num. 93 i 102) innych oznak zewnętrznych — zwrócił się (pewnie na pocz. r. 1859), za pośrednictwem rzą-

du, do Stolicy Apostolskiej o przyznanie jej **dystynktorium** po wygasłej (powinno być: zniesionej) archikolegiacie w Łęczycy, która również weszła w skład archidiec. warszawskiej. W odpowiedzi otrzymał (nie z Rzymu, ale z Petersburga), z datą 22 października/9 listopada 1859, pozwolenie od cesarza i jedn. króla Aleksandra II. Na jednej stronie dystynktorium były emblematy Aleksandra!, a na drugiej wizerunek Wniebowzięcia NMP. Dystynktorium to arcybiskup przyznaje również kanonikom honorowym, s. 882—884:

Druk: Kwiatkowski, s. 574—575.

1861, sierpień 10, w Warszawie

175

Antoni Melchior Fijałkowski arcybiskup metropolita warszawski, ord. św. Włodzimierza 2, św. Anny 1 z koroną cesarską i św. Stanisława 1 kl. kawaler, w sporze pom. kapitułą łowicką a wikariuszem wiecz. par. Baków, fundacyjnej kustosza łow., pozostawia kapitułę przy takim podziale dochodów, jakie miał do r. 1812 prałat kustosz i które przeszły na nią po zniesieniu tej prebendy przez arcyb. Raczyńskiego, s. 885—889.

1861, sierpień 22, w Warszawie

176

Antoni Melchior Fijałkowski arcybiskup metropolita warszawski, ord. św. Włodzimierza 2, św. Anny 1 z koroną cesarską i św. Stanisława 1 kl. kawaler — na prośbę kapituły łowickiej, a za zgodą Komisji Głównej Spraw Wewnętrznych i Duchownych — przywraca w Łowiczu, w gmachu zbudowanym przez kardynała Radziejewskiego i również pod kierunkiem naukowym i wychowawczym Ks. Misjonarzy, połączone w r. 1820 przez arcybiskupa Hołowczyca z warszawskim św. Krzyża, **seminarium diecezjalne**. Jedn. rozporządza, żeby w Łowiczu znajdowały się tylko kursy filozoficzne, a w obu seminariach warszawskich: św. Krzyża i św. Jana — teologiczne. Misjonarze warszawscy mają zwrócić fundusze łowickie, aby seminarium w Łowiczu mogło ruszyć od 1 września 1862 r., s. 889—894:

Druk (w tłum. pol.) Kwiatkowski, s. 280—286.

1902, lipiec 13 (w Łowiczu)

177

Andrzej Retke dr teologii, prałat domowy pap., archidiacon kapituły łow. i prepozyt par. kolegiackiej w Łowiczu wznawia założone przy tejże świątyni w XVII w (zob. nr 84), ale w II poł. XIX stul. niemal wygasłe **bractwo św. Aniołów Stróżów**. Pragnąc jednak uniknąć konkurencji dobrze funkcjonującego w tej parafii bractwa Różańcowego, do wznawianego przyjmuje tylko młodzież płci żeńskiej.— W d. 10 marca 1903 r. statut nin. bractwa wzgl. sodalicyj zatwierdził arcybiskup Popiel, s. 895—896.

1903, marzec 25. w Łowiczu

178

in ecclesia collegiata

Andrzej Retke dr teologii, prałat domowy pap., archidiacon i dziekan

for. łow., prepozyt par. kolegiackiej w Łowiczu, opowiedziawszy piękny rozwój **bractwa Różańca** św. przy tej świątyni w II poł. XIX w., istniejącego tu nieurzędowo, za pozwoleniem generała Dominikanów Andrzeja Frühwirth'a i aprobatą arcybiskupa (Popiela), urzędowo eryguje je w kolegiacie, s. 897—898.

1903, grudzień 20 (w Łowiczu)

179

Andrzej Retke dr teologii, prałat domowy pap., archidiacon i dziekan for. łow., prepozyt par. kolegiackiej w Łowiczu wznawia przy tej świątyni erygowane w r. 1737, a właśc. w 1758 (por. nr 115) **bractwo św. Jana Nepomucena**, s. 899.

1906, październik 5, w Warszawie

180

Wincenty Teofil Chościak Popiel arcybiskup metropolita warszawski, na prośbę Andrzeja Retke dra teologii, prałata domowego pap., archidiacona i dziekana for. łow., prepozyta par. kolegiackiej w Łowiczu, eryguje w miejsc. świątyni **Stowarzyszenie Wieczystej Adoracji**. Zaprowadza je w kolegiacie 14 października tr. ks. Retke.— Uwaga. Sodaliczka ta została filią bractwa tegoż imienia istniejącego przy kościele św. Józefa w Warszawie, s. 900.

1961, sierpień 15, w Warszawie

181

festo Assumptionis in coelum BMV, Varsa[v]iae

Stefan kardynał Wyszyński arcybiskup gnieźn. i warszawski, metropolita, legat ur., prymas Polski, wspominając główne daty z dziejów kapituły łowickiej i jej zasługi, do posiadanych już odznak dodaje jej od siebie **mantolety i pomponiki fioletowe** na biretach, s. 901—902.

Pieczęć tuszowa prymasa na s. 902.

SPIS TREŚCI

A. Wprowadzenie	[3]
I. Kopiarze w ogólności	[3]
1. Kopiarusze dokumentów	[3]
2. Literatura drukowana o kopiarzach	[3]
3. Kopiarusze łowickie	[4]
II. Kopiarz kapituły w Łowiczu	[5]
1. Opis zewnętrzny	[5]
2. Źródła wpisów	[6]
3. Treść wpisów	[7]
4. Ilość, objętość i chronologia dokumentów	[7]
5. Język wpisów	[8]
6. Autor kartularza i kontynuatorzy	[8]
7. Cel sporządzenia kopiarza	[9]
III. Sumariusz zawartości kopiarusza	[10]
1. Wyjaśnienie tytułu pracy	[10]
2. Plan opracowania	[10]
3. Kompozycja redakcyjna sumariusza. Wygląd jednego wpisu	[11]
4. Podkreślenia typograficzne w sumariuszu	[14]
IV. Skróty zastosowane w sumariuszu	[14]
B. Sumariusz wpisów	[16]
I. Łowicz należący do archidiecezji gnieźnieńskiej	[16]
II. Łowicz w granicach archidiecezji warszawskiej	[98]